Opłata pocztowå uiszczonå ryczałtem.

Najer Folksblat

פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

נייעס פאלקסבלאט

אונפארטייאישע פאליטיש-געזעלשאפטליכע טאג-צייטונג

Nr. 282/1277 | Łódź, Piątek, 9 grudnia 19 7 r. | פינפטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, טו כסלו תרפ"ח | Nr. 282/1277

24-71 .אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

געגרינדעט אין יאהר 1870 — געגרינדעט אין יאהר 1870

קויפט — און — פערלאנגט

ווינטער שטיהל

— אין אלע —

מעבעל-געשעפטען

אין פערשידענע פאסאנען גאלאנטעריע-מעבעל נאר פון דער בעוואוסטער פירמע

ווי אויך זעמטליכע

TOWARZYSTWO AKC. FABRYKI MEBLI GIĘTYCH

„WOJCIECHÓW"

העלכע צייכענט זיך אויס מיט איהר סאלידער, שעהנער און איינגעארטיגער אויספערטיגונג. ◆ לעצטע נייהייטען. ◆◆ עקזיסטירט פון יאהר 1870.

און מיר בעטען א גוטע געעהרטע קונדען אכט צו לעגען אויף אונזער פאבריקס-עטיקעט מיט דער אויפשריפט „WOJCIECHÓW"

גלייכצייטיג מאכען מיר בעקאנט, אז דעם אליין-פערקויף פון אונזערע אויסארבייטונגען

אויף לאדז און לאדזער וואיעוואדזטווא פיהרען די פירמעס:

א. ו. שעראקאוויאק, נאפיורקאווסקא 44 צוזאמען מיט די טראם-יאיען נומ' 4 און 17.

ב. פרידבערג, פיעטריקאווער 214. טעל. 64-71.

געגרינדעט אין יאהר 1870 — געגרינדעט אין יאהר 1870

Dr. med.

L. Pikielny

ספעציאל-ארצט פאר
לונגען, בלאזען און הארץ-קראנקהייטען

Nawrot 8

telefon 19-90.

קאנסולטאנטט פון 4—7 און פרעהער

Dr. med.

H. Lajchter

קאנסטאנטינער 9.
זאבאדניק טעל. 49 66

צאהן-כירורג

צאהן- פון כירורגישע קראנק-
הייטען און שמערצלאזע, פלאמבען,
געזיכטלאזע, צאהן פלאמבע
און צ.א. נעמט אן פון 1½—5 און
שבת און יום-טוב פון 10—12

א לעהרער

מיט רעגירונגס-רעכט, וועל-
כער פערבייט שול-צוואנג
ערטיילט לעקציעס צו ביל-
גע פרייזען פאר שילער מיט
שוואכען פארטשריט פון
פאלקס-שולען און גימנאז-
יעס, אויך לעקציעס פאר
דערוואקסענע: פויליש,
דייטש, פראנצויזיש, מאטע-
מאטיק און בוכהאלטעריע.
שיף, שוו. יאקובע 12. אין
דער אפיצינע 1. שטאק. 189

די עלעגאנטסטע און שענסטע דאמען

קויפען אין זייערע

פערפומען

און קאסמעטיק נור אין דער גרעסטער קאנקורענץ-פערפומעריע פון

S. BUCHWEITZ,

PIOTRKOWSKA 22. ** TEL. 31-43.

גרויסע התחלת הספר-תורה-פייערונג

פון דער חברה „הדרת בחורים" דפה לודז.

מוצש"ק, פ' וישב, כ"ג כסלו (ד. 17 דעצ.), 5 א זייגער אין אוועגד,
ווערט אין גרויסען ווארשאווער זאל „ירדניה" (פאלודניאווא 36) פארקומען
א גראנדיעזער

התחלת הספר-תורה-פייערונג

מיט דער בעטייליגונג פון א בעריהמטען כאר פון 30 פערזאן און בעגלייטונג פון
טויבע'ס ארקעסטער.

בעמערקונג: פאר פרויען רעזערווירטע פלעצער.

618 מיט אכטונג חברה „הדרת בחורים", לודז.

געדענקט!

אז צו ווייניאכטס-פייערטאגע

בעזיך איך א גרויסען אויסוואהל פון
געשענקס-קאמפלעטען און לוקסוסאווע

פערפומען

צו די ביליגסטע פרייזען ווי אויך אלערהאנד קאסמעטישע
ארטיקלען אינלענדישע און אויסלענדישע זעהר ביליג

PERFUMERJA S. BUCHWEITZ

PIOTRKOWSKA 22. ** TEL. 31-43

Towarzystwo Akcyjne

Kurlandzkiej Olejarni w Wilnie

założone w roku 1898.

OLEJLNIANY

759 **filtrowany, prasowany** z najlepszych gatunków nasion krajowych.

Przedstawicielstwo na Łódź i województwo łódzkie:

Inż. Techn. STANISŁAW GROSBERG,

ŁÓDŹ, KILIŃSKIEGO Nr. 89, tel. 11-76.

אנאנסען אין „נייעס פאלקסבלאט"

האבען דעם גרעסטען ערפאלג!

קאאפעראטיווע האנדווערקער=באנק

אין לאדז, פאלודניאווא 4

נעגר. אין 1911 יאהר

נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקאסא אויף אלע שטעט און שטעטלעך פון גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס פינקטליך דעמזעלבען טאג, שיקט איבער געלד אויף גאנץ פוילען אהן וועלכען ס'איז אפצאהל, נעמט אן ווקלאדען, איינלאגע און נדן-געלד אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאכט דיסקאנטא און גיט אוים אוואנסען אויף אינקאסע ביז 75%.

796 — די פערוואלטונג.

---

70 — 70

בעקאנטמאכונג.

דערמיט האב איך דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דאס ג' לאדזער יודישע פובליקום, אז איך האב ערעפענט אויף פיעטריקאווער גאס 70, אנ'ערשטקלאסיגע

צוקערניע=בעקעריי

וואו מען בעקומט טעגליך פרישע קאנדיטארײ־אויסארבייטונגען ווי: באבעס, טארטען, פאנטשקעס, פערשידענע באקאליעס, אלערליי טשאסטעס, קוכען-לעקעך אלע סארטען ווי אויך ברויט 3 מאל טעגליך, פרישע זעמעל אייניגע סארטען חלות אלעס צו ערמעסיגטע פרייזען. מיט אכטונג

ה. ברוסקי, פעטריקאווער 70

טעלעפאן 57-93

כ'נעם אן בעשטעל, אויף חתונות, בעלער און אלערארט געבעקס

70 — 70

גרויסער חנוך הספר תורה-פייערונג

פון דער חברה „נושאי=המטה" — אין לאדז — פרייהייטס=פלאץ 3

מאנטאג, ב' פ' ויחי (דעם 2 יאנואר 1928) 6 א זייגער אין אוועגד וועט אין גרויסען ענגלישען זאל אלציא 1 מאי 2 פארקומען א גראנדיעזע

חנוך הספר תורה פייערונג

אויפ'ן נאמען פון הרב הגאון אליהו חיים מייזעל זצ"ל.

מיט דער בעטייליגונג פון בעוואוסטע חזנים און א גוט איינשטודירט כאר פון 40 פערזאן, מיט א גרויסען ארקעסטער. רעדעס וועלען האלטען בעוואוסטע פערזענליכקייטען פון פוילען. די פערוואלטונג פון חברה „נושאי=המטה" לאדז, פרייהייטס-פלאץ 3.

918

גרויסע התחלת הספר תורה פייערונג פון דער חברה „עץ-החיים"

זונטאג, דעם 18 דעצעמבער 4 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין גרויסען ענגלישען זאל אלעיא 1 מאי 2 א גראנדיעזע

התחלת הספר תורה פייערונג

מיט דער בעטייליגונג פון א בערימטען חזן און א גוט איינשטודירט כאר, ביי דער בעגלייטונג פון 2 ארקעסטערס. מיט אכטונג

הברה „עץ החיים", לאדז.

בעמערקונג: די גאנצע לאדזער יודישע בעפעלקערונג ווערט איינגעלאדען אנטייל צונעהמען אין דער פייערונג.

998

אכטונג, עלעגאנטע הערען!!

דערמיט מאך איך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז נאך א גרינדליכער רעארגאניזאציע פון מיין ערשטקלאסיגען

שניידער-אטעליר א. קוטשינסקי, פעפער-גאס 20

נעהם איך אן אלערליי בעשטעלונגען צום איצטיגען ווינטער-סעזאן פון סמאקינגען, ווינטער=פאלטענס, פעלצען און אנצוגען אלעס לויט די לעצטע אויסלענדישע מאדעלען. :—: פאר דער צופרידענהייט פון דער געעהרטער קונדשאפט ווערט גאראנטירט. מיט אכטונג

A. KUCZYŃSKI, ŁÓDŹ, Pieprzowa 20

רעיעלע בעהאנדלונג! מעסיגע פרייזען! לייכטע בעדינגונגען!

היטעל=מאכער=מייסטער=פעראיין

ביים צענטר. יודישען האנדווערקער-פערבאנד

אין לאדז, פאלודניאווא 4. — 831

מאנטאג, דעם 12 טען דעצעמבער ד. י., פינקטליך 7 א זייגער אין אוועגד קומט פאר אין לאקאל פון צענטר. יוד. האנדווערקער-פערבאנד, פאלודניאווא 4, די

יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

פון אונזער פעראיין מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג, 2) וואהלען פון א פארזיצענדער, 3) בעריכט, 4) וואהלען פון א פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 5) פערשידענעס. צו דער פערזאמלונג ווערען איינגעלאדען אלע היטעל-מאכער-מייסטער מיטגלידער פון פעראיין. צוליב דער וויכטיגקייט ווערען אלע געבעטען צו קומען פינקטליך.

די פערוואלטונג.

צו דער פערלאבונג פון מ' ן ליבען חבר

אביגדור זעקסער (זאמאשטש)

מיט פרל. **עטקא גיפס** (לאדז)

גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען זיי א גליקליכע צוקונפט

818

רוזשא לעווקאוויטש, איזאק רעטמאן.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען חבר

אביגדור זעקסער (זאמאשטש)

מיט פרל. **עטקא גיפס** (לאדז)

גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט

818 — לאניא גליקליך און לייבל שטאלהיים (זאמאשטש).

א הערציגען מזל טוב ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבען חבר

אביגדור זעקסער

מיט פרל. **עטקא גיפס**

ש. נדימאנט, ס. ראזענבלאט, מ. ניעבאכאוויטש, א. רובינאוויטש.

818

834

Z okazji zaręczyn
p. **MANI KRELÓWNY**
z p. **ABRAMEM ROZENFELDEM**
życzymy różowej przyszłości na nowej drodze życia. Siostry Rozenfeld.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ברודער ה'

אברהם ראזענפעלד

מיט פרל. **מאניא קרעל**

ווינשען מיר זיי עוויגעס גליק און צופרידענהייט ברודער שלמה ראזענפעלד, מענדעל ראזענפעלד.

צו דער פערלאבונג פון אונזער קאלעגע ה'

אברהם ראזענפעלד

מיט פרל. **מאניא קרעל**

ווינשען מיר פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט קאלעגען; חיים באהם און כלה, מינדל מאשקאוויטש, שמחה בינם איזשביצקי און אברהם קליגער.

098

Z intencji zaślubin mego Sz. Szefa
p. JAKÓBA LIPSZYCA
z p. TOLĄ ZŁOCZYSTĄ
życzę różowej przyszłości
826 Samuel Felman.

Z intencji zaręczyn koleżanki naszej
p. LOLI SZLIFKOWICZÓWNY
z p. NATANEM HOLCMANEM
życzymy szczęścia na nowej drodze życia
B. Zylberberg
I. Infeld.
824

א הערציגען מזל טוב ווינש איך מיין ליבע שוועגערין פרל.

סאלא מאקארסקא!

מיט ה' **איטשע קעטלער**

867 — יעקב פלום און פרוי.

Rózia Frydmanówna
Motek Goldberg
zaślubieni
Łódź, w grudniu 1927.

Z intencji zaślubin
p. RÓZI FRYDMANÓWNY
z p. MOTKIEM GOLDBERGIEM
życzymy różowej przyszłości.
836 Estera Grynberg i Sala Kroter.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע קוזינקע

פרל. **בעלא קאפעלוש**

מיט ה' **סאמועל צווייג**

גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק און עוויגעס צופרידענהייט

928

חיים פריידענרייך און פרוי און קאראל ווייבריב.

צו פערדינגען

אהאלב געוועלב מיט א וויסטאווע

אין צענטער שטאדט. בלויז פאר דירה=געלד. פאסיג פאר אלע אונטערנעהמונגען. אפערטען אין דער אדמיניסטראציע פאר „ש. נ.".

118

Biuro Próśb

przy ul. PAŃSKIEJ 1

ש. האכבערג טעל. 36-77

קויפט אוים פאטענטען אויפ'ן יאהר 1928. 843

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הערצליכסטען דאנק דעם ה' ד"ר נאדעל, פעטריקאווער 17 פאר זיין פולקאם אויסקורירען מיך פון א לענגערער לונגען-קראנקהייט; מיט אכטונג

817 — יודעל ליפער, זשוראווע 8.

האנדווערקער=פעראיין אין דער פוילישער רעפובליק אפט. לאדז (זאכאדניא 66).

אכטונג טישלער, מיטגלידער און נישט-מיטגלידער!

זונטאג, דעם 11 דעצעמבער ה. י. 8 אין אווגד קומט פאר אין אייגענם לאקאל (זאכאדניע 66)

אפערזאמלונג פון טישלער, אויפ'ן טאג ארדנונג זייער וויכטיגע פראגען.

די פאך קאמיסיע פון די טישלער ביים האנדווערקער-פעראיין אין דער פוילישער רעפובליק אפט לאדז (זאכאדניע 66). 698

א הערצליכען מזל-טוב

ווינשען מיר אונזער וויצע פרעזעס

מענדיל מינץ און פרוי

צום געבורט פון זייער ניי געבוירענעם זוהן מיר ווינשען זיי א גרינגע ערציהונג און פיל גליק.

872

די פערוואלטונג פון קליינהענדלער-פערבאנד זאוואדזקא 5.

דעם קאלעגע אברהם איזאק בראם, פארזיצענדער פון אונזער סעקציע דריקען מיר אויס א הערצליכען מיטגעפיהל צוליב'ן טויט פון זיין פאטער

קלמן נ"ע

סעקציע פון אנגעשטעלטע פון דער פלייש-בראנזשע ביים האנדעלס אנגעשטעלטען פעראיין.

862

Dr. med.

WOLF EYCHNER

ברויעז - קראנקהייטען און אקושעריע

נאוואוויעיסקא... — וגיערזער 11 טעל. 34-72

נעהמט אן אין דער לעטשניצע פעטריקאווער 294 פון 12—3 און אין דערהיים פון 8-6 אוו

Dr. med.

BRAUN

פאלודניאווא 38.

טעלעפאן 40-26

ספעציאל-ארצט פאר הויט און ינערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

געהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (הויך-אויספאל)

נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אוונט.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטש=גאס 20 זאל פילהארמאניע

דינסטאג און מיטוואך, דעם 13. און 14. דעצ. האלב 9 אוונד וועט דער בעריהמטער יודיש-רוסישער שריפטשטעלער, די קרוין פון דער מאדערנער רוסישער ליטעראטור, דער געניאלער מחבר פון „כוליא כורעניטא און זייגע תלמידים, „דאס לעבען און טויט פון ניקאלאי קורבאוו, „די ליבע פון זשאנגא נעי" א. אנד.

איליא ערענבורג

האלטען צוויי פארלעזונגען אין דער רוסישער שפראך.

דינסטאג, דעם 13. דעצעמבער האלב 9 אוונט: **„דער ראמאנטיזם פון דער היינטיגער צייט"**

מיטוואך, דעם 14-טען דעצעמבער האלב 9 אוונט: **רעציטאציעס פון אייגענע נאך נישט געדרוקטע ווערק**

בילעטען אויף ביידע פארלעזונגען שוין צו בעקומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע, נארוטאוויטש 20

בעזייטיגט די סכנה פון מלחמה

קאונע, 8. (ספ. טעל.) דא האט געמאכט א גוטען רושם די ערקלערונג פון פוילישען אויסערן-מיניסטער זאלעסקי אויף דער מיטוואכ'דיגער זיצונג פון דער פעלקער-ליגע אין גענף, אז פוילען שטרעקט אויס, צו ליטע, די האנד אויף שלום.

אין קאונע האלט מען, אז מיט דער דאזיגער ערקלערונג איז בעזייטיגט געווארען די סכנה פון א מלחמה.

קאונע, 8. (ספ. טעל.) מען איז מודיע, אז אין צוזאמענהאנג מיט'ן גוטען רושם פון מיניסטער זאלעסקי'ס ערקלערונגען, האט די קאונער רעגירונג ארויסגעשיקט נייע אינסטרוקציעס צו איהר דעלעגאציע אין גענף.

ווי מען גיט איבער, זאגט זיך אין די נייע אינסטרוקציעס, אז די ליטווישע דעלעגאציע זאל זיך בעמיהען, וואס שנעלער צו פערענדיגען דעם קריגס-צושטאנד מיט פוילען און זיך בעמיהען צו דערפיהרען די אונטערהאנדלונגען אין א צושטאנד פון נארמאלע פרידליכע בעציהונגען.

אין די קאונער רעגירונגס-קרייזען איז מען אויך צופרידען, וואס א דאנק דער ניי-געשאפענער לאגע פאלט אוועק די סכנה צו קאלאניזירען ליטע דורך פלעשקייטעס גרופע.

פאריז, 8. (ספ. טעל.) פון גענף איז מען מודיע, אז די פארשטעהער פון 5 גרויסע מלוכות האבען זיך וועגען פויליש-ליטווישען קאנפליקט ארויסגעזאגט, אז עס זאל געשאפען ווערען א געמישטע קאמיסיע, וואס זאל בעשטעהען פון די ענגלישע און פראנצויזישע מיליטער-אטאשעס אין ווארשא און אין קאונע, אדער אויך פון 2 ציווילע פארשטעהער פון דייטשלאנד.

די דאזיגע קאמיסיע דארף אויספארשען די מיליטערישע לאגע אויף דער פויליש-ליטווישער גרעניץ.

די פארשטעהער פון די זעלבע גרויסע מלוכות זענען אויך געקומען צו א הסכם, אז ליטע דארף זיך פערפליכטען תיכף צוריקצושטעלען די טעלעגראפישע און טעלעפאנישע קאמוניקאציע מיט פוילען.

א חוץ דעם זאל פוילען תיכף קאנען אנהויבען פיהרען האלץ איבער'ן ניעמאן.

סאוויעטען שטרעבען צו שלום.

מאסקווע, 8. (ספ. טעל.). אויף דער זיצונג פון פארטיי-ראט האט סטאלין געהאלטען א גרויסען רעפעראט.

צום סוף איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, אין וועלכע עס ווערט געזאגט, אז דער צ. ק. ווערט בעפולמאכטיגט צו פיהרען א פאליטיק אין גייסט פון שלום און אויסצומיידען אלץ, וואס קאן פיהרען צו א מלחמה.

וואס שייך דער אפאזיציע, ווערט געזאגט אין דער רעזאלוציע, אז טראצקי און זיינע אנהענגער קאנען נישט געהערען צו דער פארטיי.

באראן ראטשילד האט פערבעטען דעם פראפ. ווייצמאן קיין פאריז.

בוקארעשט, 8 (י.ט.א. טעלעגראפיש) פראפ. ווייצמאן האט דערהאלטען א רעפעשע פון באראן ראטשילד מיט אן'איינלאדונג צו בעזוכען איהם אין פאריז. דער באראן וויל אפהאלטען א קאנפערענץ וועגען ענינים פון א"י. אויפבוי אין בעט דעריבער, אז פראפ. ווייצמאן זאל זיין אין פאריז נישט שפעטער ווי דעם 20 ה. ח. פראפ. ווייצמאן וועט דעריבער פון רומעניען פאהרען קיין ענגלאנד דורך פאריז.

בולגארישער אנפאל אויף דער רבנים-קאנפערענץ אין אונגארן.

בודאפעשט 8 (י.ט.א. טעלעגראפיש) אין קאלגא טאריאן איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון ארטאדאקסישע רבנים. אין דער קאנפערענץ האבען זיך בעטייליגט איבער 70 דעלעגאטען. א באנדע ערוואכענדע מאדיארען, בעוואפענט מיט שטיינער איז בעפאלען דאס הויז, וואו ס'איז פארגעקומען די קאנפערענץ און אויך דעמאלירט די סינאגאגע, ערשט אין אוונט האט זיך אריינגעמישט די פאליציי. צוריקגעשטעלט די ארדנונג און בעשיצט די בנינים.

א געדענק-טאג אין ירושלים.

ירושלים, 8 (י.ט.א. טעלעגראפיש) לארד פלומער האט ארויסגעגעבען אן'אויפפאדערונג צו דער בעפעלקערונג צו פייערען דעם 9 דעצעמבער אלס געדענק-טאג ווען ירושלים איז ערא‍בערט געווארען דורכ'ן ענגלישען מיליטער.

גרויסע האנדווערקער-בעראטונג אין ווארשא

ליידענשאפטליכע ויכוחים וועגען די פארשטעהענדע סיים-וואהלען.

ווארשא, 8 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) די היינטיגע פלענאר-זיצונג פון האנדווערקער-ראט איז געפיהרט געווארען אונטערן פארזיץ פון ה' ראסנער.

וועגען צעכען-געזעץ איז בעשלאסען געווארען אויפצופאדערן די האנדווערקער-פארשטעהער אין קומענדיגען סיים און סענאט צו בעקעמפען דאס צעכען-געזעץ אין דער איצטיגער פארם און אנווענדען אלע מיטלען אדורכצופיהרען די פאסטולאטען פון די האנדווערקער, בנוגע דעם צעכען געזעץ.

וואס שייך די רעפארמען אין די בעקרייען איז בעשלאסען געווארען זיך צו בעמיהען, אז ביים אדורכפיהרען די רעפארמען זאלען נישט רואינירט ווערען די יודישע בעקריי-בעזיצער.

ביז שפעט אין דער נאכט האט זיך פערצויגען די דיסקוסיע וועגען דער שטעלונג צו די פארשטעהענדע סיים-וואהלען.

די גאליציאנישע פערטרעטער אין צ. ק. האבען זיך ארויסגעזאגט געגען אריינטרעטען אין נאציאנאליטעטען-בלאק. זיי זענען אבער אין דער מינדערהייט.

די ה"ה: טשערניאקאוו און ראסנער האבען געהאלטען לאנגע רעפעראטען וועגען די וואהלען און זיך ארויסגעזאגט אלס אנהענגער פון נאציאנאליטעטען בלאק.

שפעט ביי נאכט דויערט נאך די דיסקוסיע. עס לאזט זיך אבער שוין מערקען, אז די מעהרהייט וועט זיך ארויסזאגען פאר דעם פארשלאג אריינצוטרעטען אין בלאק פון די נאציאנאלע מינדערהייטען.

רומענישע רעגירונג אונטערדריקט די פאגראמען

בוקארעשט, 8. (ספ. טעל.) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון פארלאמענט איז אריינגעטראגען געווארען אן אינטערפעלאציע וועגען די פאגראמען אין גראס-ווארדיין.

דער פרעמיער בראטיאנו האט דערויף ערקלערט, אז די רעגירונג האט אנגענומען שטרענגע מיטלען נישט מעהר צו דערלאזען צו ווייטערדיגע פאגראמען. אין שטאדט איז ערקלערט געווארען אויסנאהם-צושטאנד.

ענטפערענדיג אויף איינינע אנפראגען, האט דער פרעמיער ערקלערט, אז בנוגע די מינדערהייטען פיהרט די רעגירונג א פאליטיק פון מוחל זיין.

בעת דער אבשטימונג האט בראטיאנו'ס רעגירונג בעקומען צוטרוי. (פרטים וועגען די פאגראמען אויף זייט 4. די רעד.)

אלעקסאנדער רבי בעשולדיגט אין אנטי-מלוכה'שער טעטיגקייט.

דער רבי ווערט בעאונרוהיגט דורך א מסירה.

אין די קרייזען פון די אלעקסאנדערער חסידים האט ארויסגערופען א גרויסע אויפרעגונג פאלגענדער סקאנדאליעזער פאקט:

מיט איינינע טעג צוריק האט דער אלעקסאנדערער רבי בעקומען אן אויפפאדערונג פון לאדזער סטאראסטא צו קומען אין דער סטאראסטווע וועגען געבען געוויסע אויפקלערונגען.

אין אלעקסאנדערער הויף איז אין צוזאמענהאנג דערמיט געווארען א שטיקעל רעש און די מקורבים האבען בעשלאסען פארצונעהמען שריט, אז דער רבי זאל זיך נישט דארפען בעמיהען אין דער סטאראסטווע אריין.

איינער א חשוב'ער מקורב פון אלעקסאנדערער רבי'ן אין לאדז איז אוועק צום סטאראסטא און איהם אויפגעקלערט די ראל פון א רבי'ן ביי די פרומע יודען און איהם איבערצייגט, אז דער רבי קאן זיך נישט מטריח זיין אין דער סטאראסטווע און דערביי געבעטען צו שיקען א בעאמטען קיין אלעקסאנדער און דארט אויפ'ן ארט צו נעהמען ביים רבי'ן די נויטיגע אויפקלערונגען.

דער סטאראסטא האט גענומען אין אכט די דאזיגע אויפקלערונג און געשיקט א בעאמטען צום רבי'ן קיין אלעקסאנדער.

ווען דער בעאמטער איז אריין צום רבי'ן און פערפיהרט מיט איהם א שמועס האט זיך אויפגעקלערט פאר די הויף לייט וועגען וואס דא האנדעלט זיך.

דער בעאמטער דאט אויפמערקזאם געמאכט דעם רבי'ן, אז לויט ידיעות, וואס די סטאראסטווע האט בעקומען פיהרט דער רבי אן אנטי-מלוכה'שער טעטיגקייט דערמיט, וואס דער רבי רעקאמענדירט זיינע חסידים אנצושליסען זיך אין בלאק פון די נאציאנאלע מינדערהייטען.

דערויף האט דער רבי געענטפערט, אז ער מישט זיך בכלל נישט אין פאליטישע ענינים. אלס פאקט האט זיך דער רבי בערופען דערויף, וואס פון די אגודה-קרייזען בעמיהט מען זיך איהם אריינצוציהען אין דער „אגודה" נאר ער האלט זיך דערפון אפ, פשוט דערפאר, וואס ער וויל זיך נישט אריינלאזען אין פאליטיק.

ווייטער האט דער רבי אנגעוויזען, אז זיינע חסידים קומען צו איהם נאר זיך משואל עצה זיין וועגען פריוואטע מאטעריעלע, אדער פאמיליע-ענינים.

דער בעאמטער האט אויפמערקזאם אויסגעהערט דעם רבינס ערקלערונגען און גענוי פערנאטירט.

דער רבי האט נאך געענטפערט אויף איינינע קלענערע פראגען און דער בעאמטער איז אוועק.

אין די נאהענטע קרייזען פון רבי'ן איז מען איבערצייגט, אז די דאזיגע אויספארשונג, וואס ווערט געפיהרט געגען אלעקסאנדערער רבי'ן, איז א רעזולטאט פון א מסירה, וואס איז דערלאנגט געווארען אויפ'ן רבי'ן.

„טי זשידזיע" איז א בעליידיגונג

אורטייל פון העכסטען געריכט.

אין סאסנאוויץ איז געקומען דער קאמארניק, ווארצלאוו קאנאפקא, צו א יוד לעגען אן'ארעסט אויף די שטובזאכען. צווישען דעם קאמארניק און דעם יוד איז ענטשטאנען א סכסוך, בעת וועלכען דער קאמארניק האט געזידעלט דעם יוד, בענוצענדיג דעם אויסדרוק „טי זשידזשע".

דער בעליידיגטער יוד האט דערפאר אנגעקלאגט דעם קאמארניק קאנאפקא אין געריכט.

דאס סאסנאוויצער פרידענס געריכט האט איינגעפונען, אז דער דערמאנטער אויסדרוק ענטהאלט נישט קיין שום בעליידיגונג און דעם קאמארניק פריי געשפראכען.

דער בעליידיגטער יוד האט אויף דעם אורטייל דערלאנגט אן'אפעלאציע און די צווייטע אינסטאנץ האט אין דעם בענוצטען אויסדרוק יא איינגעפונען א בעליידיגונג פאר א יוד און דעם קאמארניק בעשטראפט מיט 3 טעג ארעסט.

דאן האט ווידער דער פעראורטיילטער קאמארניק אריינגעטראגען א קאסאציע-אנקלאגע געגען דעם אורטייל, און נעכטען איז דער ענין בעטראכט געווארען אין העכסטען געריכט.

דאס העכסטע געריכט האט, נאך א קורצער בעראטונג, פערעפענטליכט די דעציזיע, אז דעם קאמארניקס קאסאציע-אנקלאגע ווערט אבגעווארפען און ממילא געהט שוין דער אורטייל פון דער צווייטער אינסטאנץ אריין אין דיך פולער קראפט.

מיט דער דאזיגער דעציזיע האט דאס העכסטע געריכט אנערקענט, אז „טי דזשידזשע" איז פאר א יוד א בעליידיגונג.

די ניינט ערעפנונג פון שטרימפף- און גאלאנטעריע-געשעפט א. פ.

„METROPOLIS" Narutowicza 3

שטרימפף פון איינגענער אויפארבייטונג און פון אנדערע פירמעס.

וועלכעס עמפפעהלט אין א גרויסען אויסוואהל צו פאבריקס-פרייזען:

הענדשקעס, וועש, קראוואטען און טריקאטאזשען.

בעמערקונג: שטרימפף-פערקויף מיט 50 פראצ. ביליגער.

878

CZARY היינט און פאלגענדע טעג: -- „דאס לעצטע געזעג"

אין דער הויפט-ראלע ART ACCORD

אויסער'ן פראגראם: א פרעהליכע אמעריק. קאמעדיע

אויפ'ן ערשטען סעאנס זענען די פרייזן פון אלע פלעצער - 75 גראשען.

988

רומענישע סטודענטען ווילדעווען.

3 מענשען האָבען זיי דערהרג'עט, צענדליגער שווער פערוואונדעט. - אין דער ארגיע האָבען זיך בעטייליגט אויך פאָרשטעהערינס פון שעהנעם מין.

בערלין, 8 (ספּ. טעל.) מהער ווענען אָנגעקומענע ידיעות וועגען בלוטיגען פּאָגראָם, וואָס אַ מחנה רומענישע סטודענטען האָבען געמאַכט אין דער רומענישער שטאָט גראָסוואַרדיין, אין זיבענבירגען נאָהענט פון דער אונגאַרישער גרעניץ.

אין דער דאָזיגער שטאָט איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון רומענישע סטודענטען. צום צוזאַמענפאָהר זענען זיך צונויפגעקומען ביז 5000 סטודענטען און 700 סטודענטקעס. גלייך פון 1-טען טאָג האָבען זיי זיך אָנגעהויבען אויפפיהרען אויף אַ באַרבאַרישען אופן. זיי האָבען אויך חרוב געמאַכט די רעדאַקציעס פון צוויי אונגאַרישע צייטונגען. די פּאָליציי האָט זיך געגעבען זיי נישט געקאָנט קיין עצה געבען, נאָר ווען איין יוד מיט'ן נאָמען זאָנענפעלד איז אונטער די קלעפּ פון די צווילדעוועטע סטודענטען געפאַלען אַ טויטער, האָט מען ערשט אַרויסגערופען מיליטער. עס איז אָנגעקומען אַ שטאַרקע מיליטער-אַבטיילונג אונטער דער אָנפיהרונג פון גענעראַל מאַסיג, וועלכעס האָט אַם ענדע צוריקגעשטעלט די אָרדנונג. אין שפּיטאָל האָט מען געבראַכט שווער פערוואונדעטע יודען.

גאַנצע דריי טעג האָבען די סטודענטען געווילדעוועט אויף אַ מורא'דיגען אופן און די פּאָליציי און דאָס מיליטער אין שטאָט האָבען זיך רוהיג צוגעקוקט און נישט געשטערט זייערע אָנפאַלען, רויבערייען און רציחות. די עטליכע טויזענד צווילדעוועטע סטודענטען און סטודענטקעס האָבען אָנגעמאַכט אַ חורבן אין שטאָט, דערהרג'עט דריי מענשען צום טויט און פיל צעהנדליגער שווער פערוואונדעט. דערביי האָבען די סטודענטקעס זיך אויפגעפיהרט נאָך אַ סך ערגער ווי זייערע חברים די מאַנסלייט.

דעם קאַטוילישען קלוב פון די אונגאַרען אין גראָסוואַרדיין האָבען זיי איינגאַנצען חרוב געמאַכט.

די פענסטער ביי יודען אין אונגאַרען אין דער גאַנצער שטאָדט זענען אויסגעהאַקט. די רומענישע סטודענטען זענען אַרומגעגאַנגען איבער די געשעפטען און געהייסען זיך געבען סחורות אָהן געלד. פערשטעהט זיך, אַז מען האָט זיי געגעבען, ווייל מען האָט מורא געהאַט פאַר'ן לעבען.

זיי האָבען אויך ערמאָרדעט אַ נ'אונגאַרישען סטודענט כטעפאַן מאַדאַם.

זיי האָבען מערדערליך געשלאָגען דעם יודישען האָטעל-אייגענטימער פייסלאָוויטש. דער אומגליקליכער ראַנגעלט זיך איצט מיט'ן טויט.

דינסטאָג פריה האָבען די אונרוהען ווייטער געדויערט.

בסך-הכל זענען אומגעקומען דורך די הענד פון דער כוליגאַנישער סטודענטעריע 3 מענשען, וועלכע זיי האָבען דערהרג'עט צום טויט, און 50 זענען פערהאַן שווער פערוואונדעטע. די צאָהל מאַטעריעל רואינירטע דורך זיי איז גוואַלטיג גרויס.

ערשט מיטוואָך האָבען די סטודענטען-באַנדעס פערלאָזט די שטאָדט אונטער דער אָנפיהרונג פון זייערע בעקאַנטע „קאָמאַנדירען" — פּראָפ. קוזאַ און דער מערדער קאָזורעאַנו (וואָס האָט דערשאָסען דעם יודישען סטודענט פאַליק און איז, ווי בעוואוסט, דורכ'ן געריכט פרייגעשפּראָכען געוואָרען).

צוריקפאָהרענדיג פון זייער בלוטיגען קאָנגרעס האָבען זיי אויף די באַהנען ווייטער געווילדעוועט, געשלאָגען און גע'סמית'ט.

אַ סך יודען וועגען אין די דריי פינסטערע טעג, וואָס גראָסוואַרדיין האָט איבערגעלעבט, אנטלאָפען פון שכאָדם איבער דער גרעניץ קיין אונגאַרן.

דאַנציג, 8 (טעלעפאָניש). דער היגעַר פרעסע טעלעגראַפירט מען, אַז אין גראָסוואַרדיין האָבען די רומענישע סטודענטען, בעת דעם פּאָגראָם, וועלכער איז דאָרט פאָרגעקומען מאָנטאָג, פּאָלשטענדיג חרוב געמאַכט די וואוינונג פון'ם ראַבינער לעאָפּאָלד און דערשאָסען דעם יודישען סטודענט זאָנענפעלד. אַלע יודישע געשעפטען זענען געשלאָסען און דער גאַנצער פערקעהר אויף די גאַסען איז ווי אָבגעשטאָרבען. די פּאָליציי האָט צום אָנהויב זיך געהאַלטען פּאַסיוו און ערשט ווען דער פּאָגראָם האָט אָנגענומען אַ געפעהרליכען כאַראַקטער, איז אַרויסגערופען געוואָרען מיליטער, וועלכעס האָט צוריקגעשטעלט די אָרדנונג. די פערברעכער זענען געבליבען אויף דער פריי און זענען איינגעשטערט אָבגעפאָהרען אין די אוניווערזיטעטען.

בוקאַרעשט, 8. (יט"א טעלעגראַפיש). אַרומרעדענדיג די ווילדע עקסצעסען פון די סטודענטען אין גרויסוואַרדיין, איז די רומענישע פרעסע טיילוויז זיך מודה, אַז דאָרט איז פאָרגעקומען אַ פּאָגראָם מיט מענשליכע קרבנות. דערביי זענען דעמאָלירט געוואָרען 3 סינאַגאָגען.

מ'מעלדעט ווייטער וועגען ערנסטע עקסצעסען פון קלויזענבורג און פון פּודין. פּרטים פעהלען.

וויצע-מאַרשאַלעק דאַשינסקי זאָגט זיך אָב צו קויפען אַ באַהן-בילעט.

וואַרשאַ, 8 (טעלעפאָניש). דער וויצע-מאַרשאַלעק דאַשינסקי איז נעכטען געפאָהרען קיין קראָקאָ. אויפ'ן באַהן האָט דער קאָנדוקטאָר געפאָדערט פון איהם אַ בילעט. דאַשינסקי האָט אָנגעוויזען דערויף, אַז ער איז וויצע מאַרשאַלעק, זיין מאַנדאַט איז נישט אויסגעלאָשען און ער האָט דערום דאָס רעכט צו פאָהרען אומזיסט. דער קאָנדוקטאָר האָט זיך דאַן פערורופען אויף דעם צירקוליאַר פון מיניסטער, אַז די דעפּוטאַטען-בילעטען זענען שוין מעהר נישט גילטיג צו פאָהרען אומזיסט אויף דער באַהן. דאַשינסקי האָט אָבער געענטפערט, אַז ער וועט קיין בילעט נישט קויפען. דער קאָנדוקטאָר קאָן זיך טון, וואָס ער וויל. וועגען דעם ענין איז צוזאַמענגעשטעלט געוואָרען אַ פּראָטאָקאָל, נאָר דאַשינסקי'ן האָט מען פונדעסטוועגען נישט געשטערט ווייטער צו פאָהרען אָהן אַ באַהן-בילעט.

ג. דעפּ. באַלין און זיין הויז געזינד.

ער איז אַנטלאָפען, די פרוי איז אין תפיסה, דאָס קינד—אין סיים-האָטעל.

וואַרשאַ, 8. (טעלעפאָניש) מיט אַ לענגערער צייט צוריק האָט די זיכערהייטס-מאַכט אַרעסטירט די פרוי פון דעפּ. באַלין, אַ ווייס-רוסין, אַלס בעשולדיגטע אין שפּיאָנאַזש. די אַרעסטירטע פרוי באַלין איז דאַן אַ צייט געזעסען אין תפיסה, ביז מען האָט זי, ענדליך, נאָך דער אויספאָרשונג, בעפרייט געגען 1000 זלאָטעס קויציע.

ווען עס האָט זיך אָבער אָנגעהויבען אויסלעשען די אונבעריהרליכקייט פון די דעפּוטאַטען און די פּאָליציי האָט דערהאַלטען ידיעות, אַז דעפּ. באַלין איז נעלם געוואָרען האָט מען אָנגעהויבען אַרומזוכען זיין פרוי.

לויט די ידיעות, וועלכע די פּאָליציי האָט געהאַט דערהאַלטען, איז באַלין ענטלאָפען דורך דאַנציג קיין בערלין.

מען דאַרף דערביי בעמערקען, אַז דעפּ. באַלין האָט בלויז 1 פּוס און געהט אויף אַ קולע, וואָס עס האָט געגעבען די מעגליכקייט איהם נאָכצושפּירען און פערהאַלטען; דאָך אָבער איז איהם געלונגען צו אַנטלויפען.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט די פּאָליציי מיט צוויי וואָכען צוריק דערהאַלטען אַ פעראָרדנונג צו פערהאַלטען זיין פרוי.

די פרוי באַלין איז דאַן געוועזען עטליכע טעג נאָך אַ קימפּעט און זי האָט נישט געוואָלט פערלאָזען דאָס בעט.

אַ פּאָליצייאישער דאָקטאָר, וועלכען מען האָט גערופען, האָט אָבער פעסטגעשטעלט, אַז מען קאָן זי איינזעצען און דעריבער האָט מען די פרוי איבערגעפיהרט אין דער פרויען תפיסה „סערביע" ביים „פּאַוויאַק" אויף דזשעלנאַ.

תחילת האָט די אַרעסטירטע פרוי נישט געוואָלט זיך שיידען מיט'ן נייגעבוירענעם קינד און זי האָט עס מיטגענומען מיט זיך אין תפיסה.

איינינע טעג שפּעטער איז אָבער די אַרעסטירטע שטאַרק קראַנק געוואָרען, אַזוי אַז מען האָט זי געמוזט איבערפיהרען אין שפּיטאָל-אַבטיילונג און אויך זי שיידען מיט'ן קינד.

דאָס פּיצעל קינד האָט מען דאַן איבערגעגעבען דער מוטער פון דעפּוטאַט באַלין, וועלכע וואוינט נאָך אין סיים-האָטעל.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז ספּעציעל אַראָבגעקומען קיין וואַרשאַ איהר פערטיידיגער, אַדוו. יוסף טשערניכאָוו, פון ווילנא.

מאָנטאָג האָט דער אַדוואָקאַט אַרויסבעקומען אַ נ'ערלויבניש זיך צו זעהן מיט דער פרוי באַלין אין תפיסה.

אין אַ לענגערער קאָנפערענץ האָט די אַרעסטירטע איבערגעגעבען דעם פערטיידיגער פערשידענע מאַטעריאַלען, וועלכע זענען נוגע איהר פערטיידיגונג.

נאָכ'ן בעזוך ביי דער פרוי באַלין איז דער פערטיידיגער באַלד אָבגעפאָהרען קיין ווילנא, כדי אויס'פועל'ן ביי דער געהעריגער מאַכט, מען זאָל איהר בעפרייען אויף קויציע.

444 סיים-מאַנדאַטען

ווי אַזוי זענען זיי פערטיילט לויט די וואַהל-קרייזען.

לויט דער וואַהל-אָרדינאַציע איז גאַנץ פּוילען איינגעטיילט אין 64 וואַהל-קרייזען, וועלכע וועהלען צוזאַמען 372 דעפּוטאַטען. די איבעריגע 72 דעפּוטאַטען ווערען געוועהלט פון דער אַזוי גערופענער מלוכה-ליסטע. צוזאַמען אַלזאָ ווערען געוועהלט 444 דעפּוטאַטען.

פון די 64 וואַהל-קרייזען זענען פערהאַן 6 ריין-שטאָטישע וואַל-קרייזען. די איבעריגע 58 וואַהל-קרייזען נעהמען אַרום יעדער צו עטליכע פּאָוויאַטען (מיט די שטעדט, שטעטלעך און דערפער).

מיר ברענגען דאָ די נעמען פון די שטעדט, וואו עס געפינען זיך די קרייז-וואַהל-קאָמיטעס און די צאָהל דעפּוטאַטען, וואָס ווערען געוועהלט אין יעדער קאָמיסיע.

די ריין-שטאָטישע וואַהל-קרייזען זענען פאָלגענדע: וואַרשע — 14 דעפּוטאַטען; לאָדז — 7 דעפּ.; פּויזען — 4 דעפּ.; קראָקא — 4 דעפּ.; לעמבערג — 4 דעפּ.; ווילנאָ (מיט'ן פּאָוויאַט 4. דעפּ.

די איבעריגע וואַהל-קרייזען זענען פאָלגענדע: טאַרנאָפּאָל — 10 דעפּוטאַטען; סטאַניסלאַוואָוו — 9; זלאָטשאָוו — 9; קראָקע (פּאָוויאַט) — 8; קאַליש — 7; ראַדאָם — 7; ציעשין — 7; וואַדאָוויצע — 7; טאַרנאָוו — 7; זשעשאָוו — 7; לעמבערג — 7; לידא — 7; ביאַליסטאָק — 6; פּאָלניע — 6; לאָדז — 6; קאָנין — 6; טשענסטאָכאָוו — 6; בענדין — 6; אילזשא — 6; לוקאָוו — 6; לובלין 6; בידגאָשטש 6; אָסטראָוו 6; נאָווי-סאָנטש 6; יאַסלאָ — 6; סאַמבאָר — 6; סטרי — 6; לוצק — 6; נאָוואָגרודעק — 6 שוויענציאַני — 6; וואַרשע (פּאָוויאַט) — 5; ציעכאַנאָוו — 5 פּלאָצק 5; וולאָצלאַוועק — 5; לאָוויטש — 5; פּיאָטרקאָוו — 5; קיעלץ — 5; סאַנדאָמיר — 5; זאַמאָשטש — 5; קראַסניסטאַוו — 5; טשעוו — 5; גניעזנא — 5; שאַמאָטולי — 5; קרולעווסקאַ הוטאַ — 5; קאַטאָוויץ — 5; קאָוועל — 5 קרזשעמעניעץ — 5; בריסק — 5; פּינסק — 5; שעדלעץ — 4; אָסטראָוו — 4; גראָדנע — 4; לאָמזשא — 4; ביאַלאַ-פּאָדליאַסקאַ — 4; גרודזאָנד — 4; פּויזען (פּאָוויאַט) — 4 דעפּוטאַטען.

צום סענאַט ווערען געוועהלט 111 סענאַטאָרען, דערפון 93 אין די וואַהל-קרייזען און 18 פון דער מלוכה-ליסטע. יעדער וואָיעוואודסטווע איז אַ וואַהל-קרייז. לעמבערגער און קיעלצער וואָיעוואודסטוועס וועהלען צו 9 מאַנדאַטען, לאָדזער — 8, פּויזנער, קראָקאָווער, לובלינער און וואַרשאַווער צו 7, טאַרנאָפּאָלער און וואָלינער צו 5, שלעזישער, סטאַניסלאַוואָווער, ביאַליסטאָקער, ווילנער און אויך די שטאָט וואַרשא וועהלען צו 4 סענאַטאָרען; פּאָמאָרזשער, פּאָליעסיער און נאָוואָגרודקער וועהלען צו 3 מאַנדאַטען.

זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

גאַסטראָלען פון די בעליבטע אַמעריקאַנער קינסטלער

אננא אי הימאן יאקאבאוויטש

פרייטאָג, דעם 9-טען, 9 אָוענד—די שוין לאַנג נישט געשפּילטע פּיעסע

שלמה'קע און ריקעל

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון לאַטיינער. די הויפּט-ראָלע „ריקעל"— אננא יאַקאָבאָוויטש.

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען

עקדת יצחק

היסטאָרישע אָפּערעטע אין 4 אַקטען פון א. גאָלדפאַדען. די הויפּט-ראָלע „שרה"—אננא יאַקאָבאָוויטש.

שבת, דעם 10-טען, 9 אין אָוענד— איבעראַשענדע נייעס – דאָס

פערבלאָנדזעטע שעפעלע

קאָמישע פּיעסע אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ. — די הויפּט-ראָלע „סאָניע"—אננא יאַקאָבאָוויטש.

צוליב דעם, וואָס מאָנטאָג ווערט נישט געשפּילט, ווערט געגעבען זונטאָג, ד. 11-טען, 9 אָוו. אַ גרויסע פאָלקס-פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.60

„די מאַמע פון דער וועלט" אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון זאַראַמאַרטשאָסקי. הויפּט-ראָלע „מרים"—אננא יאַקאָבאָוויטש.

ס'נעהמען אַנטייל פרויען: בעזמאַן, זאַוואָקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווילך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. אַדמיניסטראַטאָר: א. בעזמאַן. ביהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי.

בילעטען אויף אַלע פאָרשטעלונגען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אַכטונג! די נאָהנטסטע פּרעמיערע „מאַלי-דאַלי".

לײדענדע אויף

צוקער-קראַנקהייט

(דיאַבעטיקער)

ערצטליכע וועלט-בעריהמטהייטען פאַר דיאַבעטיקער פון אַלע קאָניאַקען, איז דער איינציגער

Koniak Boulestin

אַלס נאַטורעלער פּראָדוקט, פאַר וועלכען עס גאַראַנטירט

BOULESTIN & Co. Cognac

הורט און דעטייל:

M. BERMAN,

Łódź, Piotrkowska 53.

Dr. med H. LUBICZ

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32-11

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגעריש און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. מיט המדינגס-קוואַרלעטשען (האָר-אויספאַל).

נעהמט אָן פון 9—10 און פון 5—8 אָוונט.

Dr. med JÓZEF IMICH

ספּעציאַל-אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען און קעהל-קאָפּף קראַנקהייטען

צוריקגעקעהרט

מאַניושקי 1 (פּעטסאָוש-סמער) טעל. 97-9

נעהמט אָן פון 3 ביז 4 און 5 ביז 7 אָוו. 316

Dr. Med. I. WEINBERG

Cegielniana 47, tel. 26-02

אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעציעל פאַר לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען אין קינסטליכע בערג-זון נעמט אָן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמ.

APARATY i CZĘŚCI

typu Rathe-Radio

Komis sprzedaż

E. EPSTEIN, Narutowicza № 18.

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG

אינערע קראַנקהייטען.

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מאַגען, דאַרם- און לעבער-ליידען

Gdańska 44 (דלוגאַ) 247

טעלעפאָן 24-44

נעהמט אָן פון 12 ביז 1,30 מיטאָג און פון 6 ביז 8 אָווענד; זונטאָג פון 9 ביז 12.

Dr. H. Wołkowyski

זאַכאַרניאַ 57 (צעגעלניאַנאַ 19)

טעלעפאָן 37-70

ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און וועגערישקראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.

נעהמט אָן פון 1—2 און פון 4—8 אָווענד. פאַר פרויען פון 4—5 אין אַ ספּעצ. וואַרטע-זאַל.

רעכט, וועלכע מ'קאן נישט אפטרעטען

דאס פערברעכען פונ'ם פערגאנגענעם סיים *)

פון דעפ. דר. י. ראָזענבלאַט

חלאָדיסלאַוו גראַבסקי איז געווען דער מלוכה-מאַן, וועלכער האָט געמאַכט דעם ערשטען ריס אינ'ם פוילישען פאַרלאַמענטאַריזם. מ'מוז זיך אָפּגעבען אַ ריכטיגען דין וחשבון, וואָס פאַר אַ בעריישונג ס'האָט אַ בעשרענקונג פון די רעכט פון אַ פאָלקס-פערטרעטונג אין אַ מאָנאַרכישען און אין אַ רעפּובליקאַנישען לאַנד. אינ'ם ערשטען פאַל בעשטעהט אַ מין קאָנקורענץ צווישען דעם מאָנאַרך און צווישען דעם פאָלק. יעדער צד וויל בעניצען די גאַנצע מאַכט און דעם צווייטען צו איבערלאָזען נאָר שיריים; אין אַ רעפּובליק איז נאָר דאָ איין צד — דאָס פאָלק, וועלכעס איז סובערען אין אַלע זיינע בעשלוסען, ס'האָט נישט וועמען אָפּצוטרעטען טיילען פון זיינע רעכט, ווייל אַלע מאַכט-פאַקטאָרען ווערען בעשטימט דורכ'ן פאָלק גופא, דורך זיין פאַרלאַמענטאַרישער פערטרעטונג, אין דעם ליגט טאַקי דער גאַנצער זין, דער גאַנצער אינהאַלט און בעדייטונג, די גאַנצע אידעע פון אַ רעפּובליק. ענדערט מען עפּיס אין דער דאָזיגער ריכטונג, הערט אויף צו עקזיסטירען די רעפּובליק אלס אַזעלכע.

מ'האָט זעהר אָפט ליב אָנצווייזען אויפ'ן ביישפּיל פון די אַמעריקאַנער פעראייניגטע שטאַטען, וואו כמעט די גאַנצע מאַכט געפינט זיך אין די הענט פונ'ם מלוכה-פּרעזידענט. אָבער דאָרט זענען גאַנץ אַנדערע פערהעלטענישען. דאָס צפון-אַמעריקאַנישע פאָלק איז דורכגעדרונגען מיט אַנ'עכט-רעפּובליקאַנישען פרייהייטס-גייסט, דאָרט זענען נישטאָ קיין מאָנאַרכישע טראַדיציעס; די צייטען, ווען די פעראייניגטע שטאַטען זענען געווען אַ קאָלאָניע פון דער בריטישער מאַיעסטעט, זענען שוין לאַנג פערגעסען געוואָרען. מ'קען אָהן איבערטרייבונג זאָגען, אַז יעדער מענש, וואָס איהם וואָלט דאָרט איינגעפאַלען צו שמעלערען די רעכט פון פאָלק, וואָלט אָפּגעשיקט געוואָרען אין אַ משוגעים-הויז.

און דאַן נאָך איין זאַך: אין אַנ'אַנגלאָ-זאַקסיש לאַנד שטיצט זיך דאָס פּאָליטישע לעבען אויף דעם צוויי פּאַרטיי-סיסטעם — רעפּובליקאַנער און דעמאָקראַטען, די אונטערשידען צווישען זיי זענען נישט קיין אידעאישע, נאָר האָבען מעהר אַ ווירטשאַפטליכען כאַראַקטער. צוליב'ן דאָזיגען גרונד איז דער אַמעריקאַנער פּרעזידענט נישט קיין זעלבסטהערשער, נישט קיין דיקטאַטאָר, וועלכער שטרעבט צו פערכאַפּען וואָס אַ גרעסערע מאַכט אין זיינע הענט אויפ'ן חשבון פון דער פאָלקס-פערטרעטונג, ער איז נישט מעהר ווי אַ רעפּרעזענטאַנט פון דער הערשענדער פּאַרטיי, ענליך ווי אַנ'ענגלישער פּרעמיער-מיניסטער.

דערפאַר קען מען זיך נישט פּערדרופען אויף די צפון-אַמעריקאַנישע פערהעלטנישען, ווען מ'וויל בעווייזען, אַז ס'איז נוצליך צו בעגרעניצען די רעכט פון דער פאָלקס-פערטרעטונג. ס'איז איבערהויפּט זעהר שווער זיך פאָרצושטעלען, אַז אַ פאָלק גופא זאָל פּריווילעגיע קומען צו דער איבערצייגונג, אַז עס איז נישט פעהיג זיך זעלבסט צו פערוואַלטען און צו רעגירען, אַז עס ווייסט אַליין נישט וואָס ס'איז פאַר איהם גוט, אָדער שלעכט, און אַז ס'מוז דורכאויס געפינען אַ מענשען, וואָס זאָל איבערנעהמען די אַפּוטרופּסות איבער איהם.

איין ביישפּיל איז בעקאַנט אין דער בעציהונג אין דער געשיכטע: ווען די יודען זענען געקומען צו שמואל הנביא און האָבען געפאָדערט ער זאָל זיי געבען אַ מלך; דער פּועל יוצא דערפון, ווי מ'ווייס, איז טאַקי געווען זעהר אַ שלעכטער. דער צווייטער, אָדער דער דריטער דור האָט שוין בעדויערט דעם דאָזיגען בעשלוס און מ'איז געקומען צו דוד המלך'ס אייניקעל „פאָדערען אַ קאָנסטיטוציע".

די גאַנצע וויכטיגקייט פונם ענין ליגט אין דעם, אַז אַ פאָלק, וועלכער זאָגט זיך אָפּ פון פּריווילעגיע פון זיין רעכט, פערלירט דאָס זעלבסטבעוואוסטזיין, דאָס פערטרויען צו זיך זעלבסט, צו זיינע כחות און פעהיגקייטען, און דאָס איז זעהר אַ געפעהרליכער צושטאַנד, דאָ ליגט טאַקי דאָס אונגעהייערע פערברעכען פון וול. גראַבסקי, וועלכער האָט דורכגעפיהרט, אַז דער סיים האָט רעזיגנירט כאָטש אויף די צייט פון זיינע רעכט לטובת איהם, גראַבסקי'ן. און דאָס איז דאָס גרעסטע פערברעכען פונם פריערדיגען סיים פאַר וואָס ער דאַרף אָנגעקלאָגט ווערען דורכ'ן פאָלק: ער האָט די רעכט, וועלכע דאָס פאָלק האָט איהם געגעבען, איבערגעטראָגען אויף אַ יחיד.

פּאָליטישע רעכט קען מען נישט פערגלייכען מיט אַ נאָטאַריעלער פּאָלמאַכט. פּאָליטישע רעכט טאָר דער, וואָס בעזיצט זיי, נישט איבערטראָגען אויף אַנ'אַנדערען, דעם פעהלער איז בעגאַנגען דער אויפגעלעזטער סיים. און דאָס פאָלק דאָס פאָלק האָט בעצאָהלט זעהר טייער פאַר'ן דאָזיגען עקספּערימענט. די ווירטשאַפטליכע קאַטאַסטראָפע, די עקאָנאָמישע רואין, אין וועלכער גראַבסקי האָט אַ-יינגעשטויסען 30 מיליאָן מענשען, איז געווען די שטראָף פאַר'ן בעגאַנגענעם פּאָליטישען פערברעכען. דער אָנהויב איז שווער. אויף אַלע געביטען פון לעבען, און אין דער פּאָליטיק שפּילען געשעהענע פאַקטען אַנ'אונגעהייערע ראָלע.

פיל האָבען נעגלויבט, אַז מיט גראַבסקי'ס פערשווינדען פון דער פּאָליטישער ארענע, וועט אויך פערשווינדען דאָס סיסטעם פון גוואַלד-הערשאַפט, פון דיקטאַטור, דען אייגענטליך איז גראַבסקי געווען דער ערשטער ווירקליכער דיקטאַטאָר פונם נייעם פוילען. אָבער געשעהענע פאַקטען לאָזען זיך נישט אויסמעקען פון פּאָליטישען לעבען. זיי איבען אויס זייער איינפלוס נאָך לאַנגע צייטען. דאָס אַלץ, וואָס איז שפּעטער פאָרגעקומען אין פוילען, די גאַנצע דעמאָראַליזאַציע פונם פאַרלאַמענטאַרישען לעבען, די „בענקשאַפט נאָכ'ן שטאַרקען מאַן", וועלכער זאָל ברענגען אָרדנונג אין לאַנד, דאָס אַרומקוקען זיך נאָך פאַשיסטישע אָדער קאָמוניסטישע העלדען דער גאַנצער פערלוסט אין פערטרויען צו זיך גופא—דאָס אַלץ שטעלט מיט זיך פאַר די קאָנסעקווענצען פון גראַבסקי'ס רעזשים. און מ'דאַרף זיך דערפאַר נישט וואונדערען, אַז מיר לעבען היינט דורך צייטען, ווען דער געדאַנק וועגען דער שעדליכקייט פון פאַרלאַמענטאַריזם איז געוואָרען אַזוי ווייט פּאָפּולער, אַז אין אַ רעפּובליקאַנישער מלוכה פערנעהמט מען זיך אָפען מיט פּראַגען, אויף וואָס פאַר אַנ'אופן וואָס מעהר און מעהר צו בעגרעניצען די פאָלקס-סובערעניטעט.

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נ' 276

איליא ערענבורג

(צו זיין קומען קיין לאָדז)

איליא ערענבורג געהערט היינט צו טאָג צו די גייסטרייכסטע און פּאָפּולערסטע שריפטשטעלער פון דער אינטערנאַציאָנאַלער קינסטלערישער משפחה. ער האָט אין משך פון קנאַפּע צעהן יאָהר בעוויזען צו ווערען נישט נאָר דער בעליבטסטער שרייבער פון רוסלאַנד, נאָר פון כמעט גאַנץ אייראָפּאַ.

מיט 10 יאָהר צוריק האָט ערענבורג דעביוטירט אין דער רוסישער ליטעראַטור מיט אַ קליין ביכעלע לידער „קאַנוני", וואָס זענען געווען אַ לויב-געזאַנג פאַר דער רוסישער קירכע. די רוסישע קריטיק האָט קאַלט אויפגענומען די ליטעראַרישע ערשטלינג-פּירות פון דעם יוד ערענבורג, וואָס האָט אַזוי בעגייסטערט בעזונגען דעם קריסטליכען טעמפּעל.

ערענבורגס עפּיזאָדישע לידער-רעביוטען זענען אָבער צו דער זעלבער צייט געווען דורכגעפלאָכטען מיט שאַרפע שניידיגע מייסטער-פעליעטאָנען און פּאַמפלעטען. און אין ערענבורג'ן, אין וועלכען ס'האָבען זיך געראַנגעלט דער שוואַכער ליריקער אויף פּראַוואָסלאַווישע מאָטיווען מיט'ן שאַרפען טאַלאַנט פוילען פּאַמפלעטיסט-פעליעטאָניסט, איז אייגענטליך דערשטיקט געוואָרען דאָס ערשטע און צום רייפען אויסדרוק איז געקומען ערענבורג דער פּאַמפלעטיסטישער בעלעטריסט, דער גרויסער סאַרקאַסם-אויסלאַכער פון אַלע אָנגענומענע טראַדיציעס און אמת'ן.

פאַר דער קורצער צייט פון זיין אויפשוואונג אין דער רוסישער ליטעראַטור האָט ער פערעפענטליכט פיל גייסטרייכע ראָמאַנען, וואָס האָבען איהם פערשאַפען רומפולען נאָמען אין דער ליטעראַרישער וועלט. זיינע בעדייטענסטע ווערק זענען: „כוליאָ כורעניטאָ מיט זיינע תלמידים", „דאָס לעבען און טויט פון ניקאָלאַי קורבאָוו", „די ליבע פון זשאַננאַ נעי", „13 ליולקעס" א. א. ערענבורגס מאָנומענטאַל ווערק איז בלי ספק „כוליאָ כורעניטאָ" וואָס איז קינסטלעריש נישט דאָס בעסטע פון זיין שאַפען. אין דעם בוך האָט זיך ענטפּלעקט ערענבורג'ס גרויסער פּאַמפלעטיסטישער טאַלאַנט, זיין אַדורכגעטריבענער קלוגער ציניזם און קולטור-קענטעניש. מיט אַ מעפיסטאָפעלישער רוהיקייט, קאַלטקייט און שניידיגקייט ווערען דאָרט צונויפגעפירט פאַרשטעהער פון אַלע גרויסע פעלקער, וואָס מאַכען אונטער דער אָנפירערשאַפט פון מעקסיקאַנער כוליאָ כורעניטאָ אַ פערשווערונג אויף דער אייראָפּאַאישער קולטור, אויף פרידען, אויף מענשליכקייט און אויף פרייהייט. אַ פערשווערונג מיט געווער, וואָס בעשטעהט פון דער ביבעל, דעם דאָלאַר און דער שווערד.

ס'איז אינטערעסאַנט אונטערצושטרייכען, אַז אין דער רוסישער ליטעראַטור, אין וועלכער ס'האָט זיך די גאַנצע צייט נישט געקאָנט אָרגאַניש אַקלימאַטיזירען קיין יודישער בעלעטריסט אין זיין רוסישען זין פון וואָרט, איז בעשערט געווען געפעלענט צו ווערען אַ נייע ריכטונג דורכ'ן יוד ערענבורג.

ערענבורג'ס צו אָפטע ליטעראַרישע מעטאַמאָרפאָזען פערוואַנדלען דעם דיכטער אין אַ שטיק רעטעניש ביי פיל פון זיינע בעגייסטערטע לעזער. און דערביי איז שווער פאָראויסצוזאָגען זיין ווייטערדיגע ענטוויקלונגס-ליניע.

איינס איז אָבער קלאָר:

אין דעם געשריי און געטומעל פון דער היינטיגער צייט, האָט ערענבורג גלענצענד און מייסטערהאַפט דערוויזען זיין בעוועגליכקייט און זיין גרויסען טאַלאַנט און דערפאַר אפשר האָט ער אַזוי ערוואָרבען דעם ליטעראַרישען פּאַרנאַס.

אל.

קאנפליקט פוילען-ליטע

די צענטראל-פראגע אויף דער סעסיע אין גענף

דער פּאָליטישער יאַריד אין גענף איז אין פולען ברען. צו דער דאָזיגער סעסיע זענען זיך צונויפגעפאָהרען די בעדייטענדסטע וועלט-פּאָליטיקער, וועלכע זאָגען נאָך נישט דערוויייל אַרויס ווייערע מיינונגען וועגען די פּראַגען, וואָס שטעהען אויפ'ן סדר-היום פון דער סעסיע, נאָר טאַפּען אַלץ דעם דופּק ביי אַנדערען, כדי צו וויסען וואָס יענער וויל.

דער ברען אויף דער איצטיגער סעסיע איז געוואָרען נאָך גרעסער, ווייל דאָרט געפינען זיך אַלס בעאָבאַכטער די רוסישע דעלעגאַטען מיט ליטווינאָוו'ן און לונאַטשאַרסקי'ן בראָש, וועלכע זענען געווען אויף דער צוגרייטונגס-קאָנפערענץ וועגען ענטוואָפנונג. דערצו איז נאָך געקומען די פערשפּיצונג פון דעם פויליש-ליטווישען קאָנפליקט און דאָס קומען פון מאַרשאַל פילסודסקי קיין גענף. דאָס אַלץ האָט אַריינגעברענגט אַ פיבערהאַפטע שטימונג אין דער גאַנצער וועלט און מיט גרויס אונגעדולד וואַרט מען אויף די רעזולטאַטען פון דער סעסיע.

ס'איז שוין אַ בעקאַנטע זאַך, אַז די סעסיעס פון פעלקער-ליגע-ראַט ווערען נאָר צוזאַמענגערופען לפנים. אין דער אמת'ן ביט מען נאָר די געלעגענהייט פערשידענע פּאָליטיקער זיך צו בעגעגענען און אַדורכצושמועסען נישט נאָר די פונקטען פון דער טאָג-אָרדנונג, נאָר צו מאַכען חיים-געהענדע פּאָליטיק און שפּינען פערשידענע געגענזייטיגע אָפּמאַכען און אָפילו אינטריגעלעך. אַזוי וועט אויך זיין דאָסמאָל. די ליטווישע פּראַגע, וועלכע שטעהט איצט אין מיטעלפּונקט פון אינטערעס, וועט ערלעדיגט ווערען אין די האָטעל-צימערען פון טשעמבערלען, בריאַן און שטרעזעמאַן און אויפ'ן פאָרום פון דער פעלקער-ליגע וועט מען קומען מיט אַ פערטיגער רעזאָלוציע אָדער מיט גאַרנישט.

ליטווינאָוו איז געבליבען אין גענף, שטרעבענדיג קודם-כל צו רעדען מיט טשעמבערלענען און בריאַנען וועגען אויפהערען דעם ברוגז צווישען די סאָוויעטען און די מלוכות, וועלכע זיי רעפּרעזענטירען. ווייטער וויל ליטווינאָוו שפּילען די ראָל פון שלום-מאַכער צווישען פוילען און ליטע און צום סוף וויל ליטווינאָוו זיך טרעפען מיט'ן פוילישען אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי און אפשר אויך מיט'ן פּרעמיער פילסודסקי וועגען פערענדיגען דעם רוסיש-פוילישען נישט אַ גרעסיע-פּאַקט און האַנדעלס אָפּמאַך. אין די דאָזיגע אַלע אויפגאַבען האָט ליטווינאָוו'ן געצאָלט העלפען שטרעזעמאַן און צוליב דעם טאַקע האָט ליטווינאָוו פאַר גענף געמאַכט אַ וויזיט אין בערלין.

אין גענף דאַרף אויך ערלעדיגט ווערען די פּאָליטיק אויפ'ן מיטעללענדישען ים, וועגען וואָס ריוואַליזירען צווישען זיך פראַנקרייך מיט איטאַליען, דער איטאַליעניש-אַלבאַנישער אָפּמאַך און דער פראַנצויזיש-יוגאָסלאַווישער האָבען געשאַפען צוויי פיינדליכע צדדים און דעריבער איז דער ענין געוואָרען זעהר אַקטועל.

אָבער, ווי מיר האָבען שוין אָנגעוויזען איז די הויפּט פּראַגע דער פויליש-ליטווישער קאָנפליקט. ווי אַזוי וויל מען די דאָזיגע פּראַגע ערלעדיגען. ס'האָבען זיך אָנגעזאַמעלט צעהנדליגער פּראָיעקטען; די וויכטיגסטע זענען, אַז דער קריגס-צושטאַנד צווישען פוילען און ליטע זאָל תיכף אויפהערען און וועגען דער ווילנער פּראַגע זאָל שפּעטער גערעדט ווערען.

אַנ'אַנדער פּראָיעקט איז, אַז ווילנא זאָל ענטגילטיג אָנערקענט ווערען פאַר פוילען און פאַרדעם זאָל ליטע בעקומען פערשידענע עקאָנאָמישע הנחות, וואַלדעמאַראַס וויל אָבער פון גאָרנישט הערען וועגען אָפּשאַפען דעם קריגס-צושטאַנד. ס'איז כאַראַקטעריסטיש, אַז קיינער ווייסט נאָך נישט אויף וועמען וואַלדעמאַראַס שטיצט זיך אין זיין פּאָליטיק, ביז איצט האָט נאָך קיין איינציגע פון די פּרעזאַמעלטע מלוכות זיך נישט אַרויסגעזאָגט פאַר דעם ליטווישען שטאַנדפּונקט.

די פּראַגע איז סוף-כל-סוף אַרויסגעקומען אויף דער טאָג-אָרדנונג פון דער מיטוואָכדיגער זיצונג פון ראַט. די ערשטע רעדע האָט געהאַלטען וואַלדעמאַראַס, ער האָט זיך בעמיהט אָנצוּווייזען, אַז פוילען אינטריגירט געגען ליטע, אַז דער פּערטרוויאַונגס-מאַן פון מאַרשאַל פילסודסקי דעפּ. פּאַלאַקעוויטש איז געווען אין ריגא און האָט פּאַקטיש אָנגעפיהרט מיט'ן קאָנגרעס פון די ליטווישע עמיגראַנטען. וואַלדעמאַראַס האָט צום סוף פון זיין רעדע פּאָרגעלעגט, אַז די פעלקער-ליגע זאָל בעשטימען אַ קאָמיסיע, וועלכע זאָל אויספאָרשען דעם מיליטערישען צושטאַנד אויף ביידע זייטען גרענעץ, ווי אויך אַ קאָמיסיע אויסצופאָרשען די פערפאָלגונגען פון די ליטווינער אין ווילנער קאַנט.

וואַלדעמאַראַס'ן האָט געענטפערט דער פוילישער אויסערן-מיניסטער זאַלעסקי. ער האָט אָנגעוויזען, אַז זייט דעם יאָהר 1918 האָט פוילען שטענדיג אינטערוועניערט וועגען שלום מיט ליטע, די אויסגעשטרעקטע פוילישע האַנד פון שלום איז אָבער געבליבען הענגען אין דער לופט. זייט 9 יאָהר, האָט מיניסטער זאַלעסקי בעזאָגט, בעמיהט זיך די פעלקער-ליגע אויסצומיידען בעוואָפענטע קאָנפליקטען און האָט שוין אויף דעם געביט צו בעצייכענען בעדייטענדע ערפאָלגען, צי וועט טאַקע די דאָזיגע שלום-ליניע צוזאַמענברעכען אויף דער ליטוויש-פוילישער גרעניץ? מינ. זאַלעסקי האַלט, אַז אַזוי לאַנג ווי דער קריגס-צושטאַנד צווישען ליטע און פוילען וועט נישט אָפּגעשאַפט ווערען, וועט פוילען נישט צוטרעטען צו בעטראַכטען קיין שום ליטווישע אָנקלאַגע.

פוילען, זאָגט מינ. זאַלעסקי, גאַראַנטירט ליטע פולשטענדיגען פרידען. עס איז צו שפעט זיך צו בעטראַכטען דעמאָלט ווען עס דונערען שוין די האַרמאַטען. אַזוי לאַנג ווי ס'איז נאָך צייט זאָל די פעלקער-ליגע אויסמיידען די מעגליכקייט פון אַ קאָנפליקט, וועלכער קען זיך פערוואַנדלען אין אַ קאַמף, וואָס קען ברענגען צו מאַסען-קרבנות. פוילען פיהרט אַ קאָנסעקווענטע שלום-פּאָליטיק און איבעריגענס, ענדיגט מיניסטער זאַלעסקי, זענען שוין די גרעניצען פון יורידישען שטאַנדפּונקט פולשטענדיג פעסטגעשטעלט געוואָרען.

אין דער דאָזיגער פאַזע געפינט זיך איצט דער פויליש-ליטווישער קאָנפליקט אויפ'ן פאָרום פון דער פעלקער-ליגע. אין וואַרשאַ איז מען דערוויייל רוהיג, בעת אין קאָוונאַ איז מען דענערווירט. די לאַגע וועט קלאָהרער ווערען, ווען די פאַרשטעהער פון די מלוכות וועלען אַרויסזאָגען זייער שטעלונג.

כדי צו דאָקומענטירען, אַז פוילען וויל דורכאויס דער קאָנפליקט זאָל ערלעדיגט ווערען אין גענף איז דער פוילישער פּרעמיער מאַרשאַל פילסודסקי געפאָהרען אַהין. די אָנוועזענהייט פון מאַרשאַל אין גענף בעת'ן בעהאַנדלען די אָנגעוועהטאָגטע פּראַגע בעוויזט, אַז פוילען וויל אָנווענדען אַלע פרידליכע מיטלען פון ערלעדיגען דעם ענין. די אַפּרייזע פון מאַרשאַל אויס וואַרשאַ איז געווען זעהר אַ פייערליכע, ס'האָבען איהם בעגלייט די פאַרשטעהער פון דער מאַכט און אויסלענדישער דיפּלאָמאַטיע.

אויף אַנ'אויספרעגעניש, אַז דער מאַרשאַל פילסודסקי זאָל וואָס שנעלער צוריקקומען, האָט דער פּרעמיער געענטפערט:

— געוויס וועל איך שנעל צוריקקומען. איך האָב נישט בדעה צו בלייבען אין גענף.

ס'בלייבט זיך מאַקע איבער צו וואונשען, אַז דער פּרעמיער זאָל וואָס שנעלער צוריקקומען פון גענף מיט אַ דאָקומענט פון פרידליכער ערלעדיגונג פון פויליש-ליטווישען קאָנפליקט.

י. דאַנקין.

„מאביליזאציע ביז צום לאגישען סוף“

קאמף געגען נייעם קריגס-געזעץ אין פראנקרייך

קארעספאנדענץ פון פאריז

צי יעדען קריג דארף מען שטעלען „אויסער'ן געזעץ„? צי זענען נישט פערהאן פאלען, ווען מ'דארף האלטען פאר גערעכטיג און געזעצליך דעם קריג און די מאטיווען, וועלכע האבען בעוואויגען א פאלק זיך צו נעהמען צום בעוועהר?

אט די פראגען, ארום וועלכע ס'איז אין פראנקרייך געשאפען געווארען א גאנצע ליטעראטור, האט מען גענומען בעזונדערס הייס צו דעבאטירען נאכ-דעם, ווי ס'איז אנגענומען געווארען דאס זעהר שטרענגע פראנצויזישע קריגס-געזעץ. די פראנצויזישע געזעל-שאפטליכע מיינונג, יעדענפאלס א בע-דייטענדער און פאפולערער טייל איהרער, קאן נישט איינוויליג זיין צו דער רעקוויזיציע פון דער גאנצער בע-פעלקערונג, פון דעם גאנצען פאלקס-פערמעגען, אלע קאפיטאלען, אלע ווי-סענשאפטליכע כוחות, צו דעם רעכט אויף מאביליזירען דעם שאפערישען גייסט פון שרייבער, פון פובליציסט, צו אט דער „פולשטענדיגער מאביליזאציע ביז צום לאגישען סוף — וואס אויף דעם אלעמען בעקומט די רעגירונג פול-מאכטען אין פאל פון א קריג.

דאס נייע געזעץ אין 4-טען פונקט זאגט: „אין אינטעלעקטועלען געביט — ווענדען אלע מיטלען פונ'ם לאנד אין גייסט פון די אינטערעסען פון דער נאציאנאלער פערטיידיגונג; פונקט 5: אנגעהמען אלע מיטלען אויף צו גא-ראנטירען דעם מאראלישען גייסט פון לאנד. דאס רעכט צו מאביליזירען שרייבער, געלערנטע, קינסטלער, אר-טיסטען, פילאזאפען, דאס רעכט נישט נאר צו צענזורירען, נאר צו לענקען מיט זייער פרייען-געדאנק, מיט זייער שאפערישען געניוס — דאס רעכט האט ארויסגערופען שארפע פראטעסטען.

„די דאזיגע רעדאקציע, ווערט גע-זאגט אין איין פראטעסט, וואס איז אונטערגעשריבען דורך א גרופע אנגע-זעהענע פארשטעהער פון דער וויסענ-שאפט און קונסט — ענטהאלט אין זיך דאס רעכט צו פערניכטען אין דער צייט פון קריג יעטוועדע אינטעלעקטו-עלע אונאפהענגיגקייט, יעדע מיינונגס-פרייהייט, צונעהמען ביי אונז דאס עלעמענטארע רעכט צו דענקען. מיר האלטען, אז דאס איז דער שווערסטער אטענטאט, וואס איז ביז איצט נאך נישט געהערט געווארען, אויף דער פרייהייט פון געוויסען, דערצו איז דאס אין ווידערשפרוך צו דער אידעע פון א בעוואפענטען פאלק, וועלכע וועהט פאראויס א פרייע און בעוואוסטזיניגע אונטעראָרדנונג פון די בירגער, דערי-בער דארפען מיר זיך אקעגענשטעלען און קעמפפען מיט אלע מיטלען געגען דעם דאזיגען אונדערלאזבארען און נישט-אויספיהרבארען פרוב פון געזעץ, זיך אריינצורייסען אין א געביט, וואס שטעהט לויט זיין נאטור אויסער דער קאמפעטענץ פון געזעץ“.

אפילו די פארשטעהער פון די מע-סיגע שטרעמונגען האבען זיך נישט אפגעהאלטען און זיך געלאזט שטורמען דעם פונקט 5 פונ'ם געזעץ, וואו עס ווערט גערעדט וועגען די מיטלען „צו גאראנטירען דעם מאראלישען גייסט פון לאנד“. לויט זייער מיינונג וועט אט די רעדאקציע ערלויבען צוזוגלייכען צו פערברעכער אזעלכע פערזאנען, וואס וועלען האבען אין זיך ציחילען מוט אפען ארויסצוזאגען זייער מיינונג און אזעלכע, וואס פערשטעהען די לאגע בע-סער פאר אנדערע און וועלען אפשר מארגען זיך ארויסווייזען פאר גערעכט.

איינציגע דעפוטאטען האבען געפרובט אויסטייטשען דעם אמת'ן זין פונ'ם גע-זעץ, בערוהיגען די אויפגעברויזטע וועלט פון דער פראנצויזישער וויסענ-שאפט, ליטעראטור און קונסט. די אויס-טייטשונגען, דערצו נאך זעהר נישט גע-לונגענע, קאנען נישט בעפרידיגען די עפענטליכע מיינונג, ווייל די סיבות ליגען פיל טיפער.

מיט די אמת'ע מאטיווען פון די דער-מאנטע פראטעסטען ווילען מיר זיך בע-קענען, ווען מיר וועלען זיך ווענדען צו דער רעזאלוציע פון דער ליגע פאר מענשען-רעכט מכוח דעם געזעץ. די רע-זאלוציע האט פארגעלעגט דער ליגע בכלל נישט צו בעטראכטען דאס קריגס געזעץ, ווייל „די ליגע, וועלכע האט זיך געשטעלט דעם לאזונג — קריג איז א פערברעכען — קאן זיך נישט אריינמי-שען אין דער אויסארבייטונג פון כללים וועגען אנטיילנעהמען אין דעם דאזיגען פערברעכען“.

נאך א לאנגער און שטארקער פא-טריאטישער שפאנונג אין משך פון 4 יאהר האבען זיך אין דעם פראנצויזי-שען עפענטליכען געדאנק געלאזט בע-מערקען סמנים פון רעאקציע, עס הא-בען זיך דערהערט בעקאנטע דעפעטיסטי-שע מעלאדיעס. אלס ענטפער אויף'ן ארגומענט, אז אין נייעם געזעץ רעדט זיך וועגען א פערטיידיגונגס-קריג און נישט וועגען אן'אנגריפס-קריג, זאגט די אפאזיציע, אז זי פעראורטיילט יעטווע-דען קריג.

דער פראנצויזישער פובליציסט אלען שרייבט: „די סיבות פון קריג ווערען געהאלטען אין געהיים; געפינען זיי קאן מען נישט, נישט אין די ארכיוועך, נישט אין די קאנצעלארישע דאקומענ-טען, אין ערגעץ נישט. די הערשער און דיפלאמאטען קאנען אויסגעצייכענט די קונסט פון צונויפמישען די קארטען. נישטא זיך וואס צו פערטיידיגען מיט אומזיסטער ארומזוכונג פון די שולדיגע — זאגט אלען — בעסער זיך א ווענד טאן צו די שרעקליכע און אפענבארע רע-זולטאטען פון קריג, צו אט די הוילע, הימעלשרייענדיגע פאקטען, וועלכע זע-נען נישט פערדעקט מיט קיין שום, שלייער. קיין שום קריג! מיר דארפען פאדערען שלום און נאר שלום, היטענ-דיג זיך פון צולאזען כאטש אויף א רגע דעם געדאנק וועגען א „ריינעם פער-טיידיגונגס-קריג“, ווייל אויף דעם אופן העלפען מיר נאר צו די הערשער און דיפלאמאטען“...

אויך די רעכטע טרעטען ליידענשאפט-ליך ארויס געגען דעם נייעם קריגס-געזעץ.

אונטער דער פאהן פון פאטריאטיזם און נאציאנאלער פערטיידיגונג — טענהן די רעכטע — ווערט צוגעגרייט פאר אלע פראנצויזען קנעכטשאפט, עקספרא-פריאציע, קאמוניזם און רואין.

די פארשטעהער פון דער גרויס-אינ-דוסטרי און פון די בענק פרובען פון זייער צייט צו קעמפען געגען דער צוועגטו-עלער מאביליזאציע פון זייערע מיטלען. איינע פון די גרעסטע און איינפלוסרייכ-סטע פראנצויזישע צייטונגען ווארענט געגען דעם „גייסט פון דעמאגאגיע“, שטרייכט אונטער די „געזעצליכע אינ-טערעסען פון די אונטערנעהמער“. א פראגע! עס האנדעלט זיך דאך וועגען די אונגעהויערע געווינסען בעת'ן קריג. דער רעפערענט פאל באנקור האט גע-געך די לעצטע טענות געענטפערט אין פארלאמענט מיט א קורצער רעדע:

וואס? — האט ער ארויסגעשריגען — מיר מאביליזירען פרויען, מיר עקספרא-פריאירען ביים ערפינדער די פראדוק-טען פון זיין שאפערישער טעטיגקייט, נאר אט איז פאר אונז דער קאפיטאל און פאר קיין מאכט וועלען מיר זיך אפשטעלען! די קריגס-געווינסען זענען דורכ'ן געזעץ געווארען פערניכטעט און די איבערגעבליבענע הינטער-טירלעך אין דער פארם פון „פרעמיעס“ האבען שוין בשום אופן נישט געקאנט לאזען זיך ענטוויקלען די וועקסעלאליע, וועל-כע האט זיך געלאזט בעמערקען אין פערגאנגענעם קריג.

אויב אזוי בעציהען זיך צום נייעם געזעץ דענקער, שרייבער, קינסטלער, געלעהרטע פון די פערשידענסטע לא-גערען, פארשטעהער פון גרויס-קאפיטאל און אינדוסטרי -- איז זיך לייכט פאר-צושטעלען די בעציהונג פון די ברייטע בעפעלקערונגס-שיכטען. זיי האט מען צוגעזאגט, אז דער פערגאנגענער קריג איז „דער לעצטער“, און איצט פיהרט מען איין א געזעץ, וועלכער וועט פון זיי פאדערען דאס פערמעגען, דאס לע-בען, געוויסען, ווייב און קינד אין דער צייט פון א קריג. דער בירגער וויל נישט — נאך אזוי פיל יאהרען פון אכזריות'דיגען קריג, נאך די טייכען פון פערגאסענעם בלוט — אפילו הערען ווע-גען א קריג. „ס'איז א שרעקליכער פא-ראדאקס און דער גרעסטער פעהלער צו דענקען — שרייבט ראמיע — אז ביי דער היינטיגער צייט וואלט א קריג געקאנט זיין א גינסטיגע אפערע אפילו פאר דעם זיגער“. אט פאר וואס עס האבען ערפאלג אפילו אזעלכע ערקלע-רונגען, ווי ס'האט געמאכט אלען ווע-גען „א גערעכטיגען קריג“: „קריג ווערט געשפייזט פון ליידענשאפטען און גע-רעכטיגקייט איז אויך א ליידענשאפט... צום טייוועל די גערעכטינקייט, אויב אין איהר נאמען דארף מען פיהרען קריג... דער ערגסטער קאמפראמיס איז בעסער פאר א מלחמה“...

די מלוכה-מאראל איז געקומען אין א שארפען קאנפליקט מיט דער אלגע-מיין-מענשליכער מאראל. די „דעפע-טיסטישע“ שטימונגען פון דער פראנצע-זישער געזעלשאפטליכער מיינונג געהען פאראלעל מיט'ן וואוקס פון דער נא-ציאנאלער אידעי אין דייטשלאנד. „דע-אלע“ פאליטיקער דיסקאנטירען די דא-זיגע ערשיינונג. „קוקט שרייען זיי אין פראנקרייך — מיר קאנען נישט ווער-בירען קיין 106 טויזענד סאלדאטען אי-בער דער נארמע, בעת דייטשלאנד האט אהן שוועריגקייטען 100 טויזענד פריי-וויליגע“.

ק. ש-ר.

FERRO-ELEKTRICUM
Łódź, Piotrkowska 123,
tel. Nr. 11-69 i 51 29.
ביליגע קועלע פון איינקויף פון
זשאר בזעב,
מאטאר-שמויבערס
און עלעקטראטעכנישע
מאטעריאלען. 926

אין באלוטער שטובען

בילדלעך פון נויט און עלענד

טעכטער.

א קליין שטיבעל און אנגעפיקעוועט, קיין עין-הרע. מיט גראטעס, אז עס איז א וואונדער, ווי אזוי קען זיך נאך דארט פאמיעשטשען די מאמע מיט די צוויי דערוואקסענע טעכטער.

שטעהען דארט אין דער ברייט פון שטיבעל צוויי דעמבענע שענק, אנ'אי-בערבלייבעכץ פון אמאליגער איינגע-פינדעוועטקייט און אין דער לענג פונ'ם שטיבעל — צוויי בעטען, וועלכע בע-טען זיך שוין זייט פינפצעהן יאהר מ'זאל זיי איינטוישען. אינמיטען שטיבעל שטעהט א טישעל — א קאליקע נעבעך מיט צוויי הינקענדיגע פיס, א פאר שטיהל, א ליימערן קוכעל, אט איז דאס גאנצע שטיבעל.

די שענק שטעהען פעסט און איינגע-פינדעוועט הינטער דעם באלקען, וואס ליגט אויף זיי און בעשיצט זיי, ווי א קוואקע די קליינע היהנדלעך הינטער די פליגלען, און דער באלקען אליין איז אויך זיכערער אויף אזעלכע צוויי „דיילען“, ווי אמאליגע דעמבענע שענק און ער האלט זיך טאקי גאנץ לייטיש אזוי, אז ער קרעכצט אפילו נישט אונ-טער דער משא פון דער שווערער נאפטלאמפ, וואס באמבעלט זיך איהם אראפ פון סאמע מיטען און ליגט אויס-געלעגט אויפ'ן טישעל, דעם קאליקע...

אין שטיבעל איז קיין זאך נישט איב-ריק, נישט א לעדיג שטיקעל ארט און נישט קיין לעדיגע כלי, און כאטש קיין מלבושים און וועש הענגען גישט אין די אלטע דעמבענע שענק, זענען זיי אבער נישט לעדיג, אין איין שאנק שטעהט א גרויסער קויש, וועלכער האט קיין ארט אין שטיבעל נישט געהאט און אין דער צווייטער ליגט די קיכען-ווירטשאפט: א לאקשען-ברעט, א וואר-געלהאלץ, א זאלצברעט, א טעפעל, א מעסער, א גאפעל און נאך אנדערע זא-כען. אפילו די גרויסע און שווערע נאפטלאמפ, וועלכע האט שוין איהר „סלוזשבע“ געטריי אפגעדינט און האלט נאר צוזאמען איהרע צעבראכענע גלי-דער א דאנק דער מאכינאציע פון דרא-טען און בענדער, וואס ברענט שוין נישט פון משותלח'ס צייטען — הענגט אויך נישט לעדיג: אין איהר לעגען יע-דען פריהמארגען אריין די טעכטער זייע-רע אויסגעקעמטע האר, וועלכע קריכען פון קאפ, ווי מ'וואלט זיי ספעציעל צו דעם געדינגען; יעדע פון די מיידלעך האט דארט אין דער לאמפ ליגען א קופקעלע האר — א זכרון פון אמאלי-גער פרישקייט...

די פרנסה-געבערין איז די מאמע. פארטאג, ווען אלץ שלאפט נאך, כאפט זי זיך שטיל אראפ פון געלעגער, נישט איבערצוועקען די קינדער, בינדט זיך צונויף דעם „טלומאק“, הענגט איהם אן אויפ'ן האלז און געהט אין דארף אריין. פאר'ן אוועקגעהן לאזט זי איי-ביג איבער הינטער'ן טישטוך א פאר מטבעות, די קינדער זאלען האבען דעם טאג איבערצולעבען...

גנבעט זיך דער טאג פאמעליך אריין אין שטיבעל, צו ערשט שטיפט ער זיך אדורך צווישען די שווערע, דעמבענע שענק און באלקען, פון דארט פליהט ער ארויף אויף דער גרויסער און שווע-רער נאפטלאמפ און צעפאלט זיך אין דער מעכאנאציע פון דראטען און בענ-דער אויף שטיקער. איין שטיק פאלט אויפ'ן קיכעל, א צווייטס — הינטער די בעטען און א שטיק כאפט זיך ארויף אויף די צוויי שלאפעדיגע מיידען, וועלכע ליגען איינגעדרעהט איינע אין דער צווייטער, ווי א בייגעל און שטיפט דארט ארום אויף די גלאטיגע קער-פערס, גליטשט זיך פון איינער אויף דער צווייטער און לסוף, אז דאס שטיפען, ווערט איהם מיאוס, הענגט ער זיך אן זייערע ברעמען און וועקט זיי אויף...

זאגט די עלטערע:

— נו, א סוף, הויב זיך אויף: ס'איז שוין גרויסער טאג.

ענטפערט די יונגערע:

— הויב זיך דו די ערשטע אויף, איך האב דיר נעכטען דאס בעט אויס-געווארעמט...

קנייפט די עלטערע דער יונגערער א שטיק פלייש אויס, קנייפט די יונגע-רע צוריק דער עלטערער, צעוויינט זיך די עלטערע, צעוויינט זיך די יונגערע, וויינען זיי ביידע און דער טאג טובלט זיך, ווי א קונדס, אין זייערע פערטרער-טע אויגען.

שטעהן זיי ביידע אויף, וויל זיך די עלטסטע צו ערשט איינוואשען, לאזט נישט די יונגערע, שלאגען זיך ביידע, זידלען זיך ביידע — וואשען זיך ביידע מיט אמאל...

קעמען זיי זיך די קעפ, קריכען די האר ביי דער עלטערער פון קאפ, קרי-כען די האר ביי דער יונגערער, נעמען זיי די האר, וויקלען זיי צוזאמען אין קיפקעלעך און לעגען צו צו דער גרוי-סער קופע, וואס ליגט אין לאמפ...

קוקט אן די עלטערע דער יונגערערס קאפ, קוקט אן די יונגערע דער עלטע-רערס קאפ — וויינען זיי ביידע, זיפצען זיי ביידע:

דאס אלץ נישט פון נחת... דאס אלץ נישט פון ראסקאש.

זעצען זיך ביידע פערטרויערטע ביים טיש און טראכטען.

טראכט די עלטערע:

— וואס וועט ווערען דערפון? — נאך א יאהר און נאך א יאהר — פינפ-אונדרייסיג זעקסאונדרייסיג... און שפע-טער וואס?

טראכט די יונגערע:

— דאס פנים ווערט גרין, די ברוי-סטען פאלען איין, די האר קריכען אויס... אכטאונצוואנציג, ניינאונצוואנ-ציג און שפעטער וואס?...

עסען זיי ביידע אנבייסען שטילער-הייט, קייען דאס טרוקענע ברויט און שווענקען נאך מיט שווארצער קאווע און בערוהיגען די צעבושעוועטע מא-גענס — געהט פערביי דער טאג... טו-קען זיך די פענסטער אין רויטען און דורך די שויבען קריכען אריין די שא-טענס. שווערע פינסטערע שאטענ'ס און לעגען זיך אויף די מיידעלשע שווערע געמיטער און דרוקען נאך ענגער צו-נויף די ווענד, שטעלען זיך פוילע אויף די מיידלעך און געהן צו די פענסטער-לעך צו און בעגלייטען מיט מידע בלי-קען דעם פערשוואונדענעם טאג. — — —

שטעהען זיי פאר די פענסטער און קוקען אין נאכטליכען חושך אריין.

שטעהט די עלטערע און זעהט איה-רע יאהרען, אויסגעשטעלטע, ווי זעלנער אין דער רייה: איינס נאך איינס פינ-סטערע יאהרען, איינס נאך איינס הונ-געריגע יאהרען... און ווייטער? — שווארצע נאכט...

שטעהט די יונגערע און וויל דער-בליקען א שטראהל כאטש אנ'איינציגען, א ליכטיגען אפשיין פון ערגיץ א ליכט — פערהענגען זיך איבעראל די פענסטער-לעך און אין שטיבעל אויף דער פאד-לאגע צולייגט זיך א שווארץ פינסטער-ניש, וואס שרעקט און קלאפט אין הארץ אריין.

— ציגד אן דאס לעמפעל.

— נישטא קיין נאפט.

— געה אין געוועלבעל.

— נישטא מעהר קיין געלט.

— שטעל דער מאמע דאס עסען צו ווארעמען.

— נישטא מעהר קיין קוילען...

צעוויינט זיך די עלטערע, צעוויינט זיך די יונגערע — וויינען זיי ביידע.

קומט אריין די מאמע, בינדט זיך אויף דעם קנופ און דער טלומאק פאלט צו דער ערד, זעצט זיך די מאמע א מידע אויפ'ן בעט, קומען די מיידלעך און פרעגען:

— עפיס פערדינט?

— האסט א פאר גראשען?

שאקעלט די מאמע, א שולדיגע מיט'ן קאפ און פערענטפערט זיך:

— אזוי פיל געהער'ס, אזוי פיל לוי-פער'ס און איך בין שוין אלט, נישטא מעהר קיין כח...

צעוויינט זיך די עלטסטע, צעוויינט זיך די יונגערע — וויינען זיי ביידע און די מאמע אינמיטען העלפט זיי צו — — —

יוסף זעלקאוויטש.

מענדעלי ביי דער אַרבייט

פון
דר. א. גינזבורג

מענדעלי מוכר ספרים *) איז נישט געווען פון „די פלינקע הענט", ווי מען וואָלט זיך אויסגעדריקט אויפ'ן אַמעריקאַנישען יודיש. דאָס שרייבען איז איהם אָנגעקומען גאַנץ שווער. ער איז נישט געווען פון יענעם מין שרייבער, וואָס זעצען זיך אַוועק מיט דער פעדער אין האַנט און לאָזען זיך פון איהר פיהרען און גאַנץ אָפט אפילו פערפיהרען. די פעדער איז נישט געווען זיין האַרינטע; זי איז געווען זיין שקלאַפין, און ער איז געווען אַ שטרענגער האַר צו איהר. זי האָט איהם געמוזט פאָלגען און געהן אין זיינע וועגען. און טאָמער האָט זי זיך פער'עקשנ'ט און נישט געוואָלט פאָלגען, פלעגט מענדעלי פּרובירען אַ צווייטען מאָל, אַ דריטען מאָל און אַ פערטען מאָל ביז ער האָט פון איהר אַרויסגעקראָגען, וואָס איהם האָט זיך געוואָלט.

מענדעלי האָט זיך נישט געקענט זעצען שרייבען סיידען איהם האָט זיך געוואָלט, סיידען ער האָט זיך געפונען אין דער נויטיגער שטימונג. עס האָט איהם געמוזט „אָנשפּאַרען", אויב עס איז ערלויבט זיך אַזוי אויסצודריקען.

אָבער ווען ער איז שוין אפילו געווען אין דער נויטיגער שטימונג, ווען דער „רוח הקודש" האָט שוין, הייסט עס, אויף איהם גערוהט, איז איהם דאָס שרייבען אַלץ אָנגעקומען שווער,—„מיט גרויס מאַטערניש און מיט דעם שווייס פון זיין פּנים", ווי רבניצקי דריקט זיך אויס. און גענומען האָט זיך עס דערפון, וואָס מענדעלי איז געווען אַ גרויסער מקפיד דוקא אויסצוקלייבען דעם פּאַסענדען וואָרט, דעם גענויעסטען און ריכטיגסטען אויסדרוק, וואָס זאָל אַמבעסטען, אַמריכטיגסטען און אַמקלאָהרסטען אַרויסברענגען זיין געדאַנק. עס זענען דאָ אַ סך ווערטער, וואָס דריקען אויס מעהר אָדער ווייניגער דעם זעלבען מיין. אָבער נישט מעהר ווי „מעהר אָדער ווייניגער", ווייל צוויי ווערטער דריקען קיינמאָל נישט אויס פונקט דיזעלבע זאַך. ס'איז אַלעמאָל דאָ אַ געוויסער חלוק צווישען זיי. דער חלוק מעג זיך זיין אַ גאַנץ קלייניקער, אַנ'אומבעמערקבאַרער, בלויז אין דער שאַטירונג, אין דעם „ניואַנס", אָבער ער איז דאָ. מענדעלי פלעגט זוכען דאָס וואָרט, וואָס דערלאָזט נישט צו קיין שום ספק.

ווערטער זענען, אָדער ריכטיגער דאַרפען זיין, פאַר דעם שרייבער, ווי די געווערקצייג זענען פאַר דעם בעל-מלאכה. ווערטער זענען דעם שרייבער'ס געווערקצייג. דורך זיי, מיט זייער הילף, טוט ער זיין אַרבייט. מיט זיי און דורך זיי זאָגט ער אַרויס, וואָס ער האָט צו זאָגען. ער מוז דעריבער וויסען, ווי מיט די ווערטער זיך צו בעגעהן, ווי זיי צו מאַניפּולירען, אין וואָס פאַר אַ סדר זיי אויפצושטעלען, כדי דער לעזער זאָל קענען אַרויסקריגען דאָס, וואָס דער שרייבער וויל זאָגען, מיט אַלע פּיטשעווקעס און שאַטירונגען, איין-איינציג וואָרט נישט אַם פּלאַץ, איין-איינציג וואָרט צופיל אָדער צו ווייניג, איין-איינציג וואָרט, וואָס קען אַנדערש פערשטאַנען ווערען, און דער לעזער וועט פערשטעהן אין דעם שרייבערס ווערטער עטוואס אַנדערש ווי דאָס, וואָס דער שרייבער האָט געוואָלט. פונקט ווי מען קען נישט פערשניצען אַ בליישטיפט מיט אַ האַק און האַק-האָלץ מיט אַ פען-מעסערל, כאָטש ביידע, פען-מעסערל און האַק, טוען דיזעלבע אַרבייט,— זיי שניידען האָלץ, — פונקט אַזוי קען מען נישט געברויכען דעם האַרבען וואָרט, וואו עס פאָדערט זיך אַנ'איידעלער, אָדער פערקעהרט. יעדער בעזונדער וואָרט האָט זיין בעזונדערע אַרבייט.

דער שרייבער איז בנוגע דעם אין אַ פיל שווערערער לאַגע ווי דער רעדנער, וואָס מאַניפּולירט אויך מיט ווערטער. דער רעדנער האָט אַ חוץ די ווערטער אויך זיין שטימע, וועלכע קומט איהם צו הילף. אָט איז זי, די שטימע, צאַרט און בעטענד און אָט איז זי בייז און מיט רוגזה: אָט איז זי רחמנות'דיג און אָט איז זי גרימצאָרענדיג; אָט איז זי פול מיט דרך ארץ און אָט דריקט זי אויס פעראַכטונג. און טאָמער איז איהם די שטימע ווייניג, קען זיך דער רעדנער בענוצען מיט זיין גאַנצען קערפּער. ער בעוועגט מיט די הענט, אַרבייט מיט די פיס, רייסט די האָר פון קאָפּ, טרייסעלט זיין גאַנצען גוף, כדי צו אַרויסברענגען זיין פונקט...

דער שרייבער קען עס נישט טון. ער האָט בלויז ווערטער מיט וועלכע ער קען אַרבייטען, און אויב דער שרייבער נעהמט זיך אין זיין שרייבען ערנסט גענוג, און אויב ער איז דערצו פעהיג זיך אַליין צו קריטיקירען און צו אַנאַליזירען, וואָס עס טרעפט אגב זעהר זעלטען, איז ער זעהר פאָרזיכטיג מיט די ווערטער, וועלכע ער קלייבט אויס. ער זוכט און ער זיפּט זיי, ווי מען זיפּט ריינעם זעמעל-מעהל. ער מוז עס טון, ווייל ווערענד דער נישט-פּאַסיגער וואָרט פון דעם רעדנער רופט אַרויס בלויז אַ פערבייגעהענדען גרילץ אין דעם אויער פון דעם צוהערער, וועלכען ער פערגעסט באַלד, — בלייבט דער נישט-פּאַסיגער געדרוקטער וואָרט פון דעם שרייבער אַ שטענדיגער דאָרן אין די אויגען פון דעם לעזער.

מענדעלי האָט עס פערשטאַנען. ער איז געווען אַ גרויסער מקפיד צו אויסקלייבען דעם ריכטיגען וואָרט. „ער פלעגט שרייבען און מעקען, שרייבען און מעקען, בויען וועלטען און זיי חרוב מאַכען", דערצעהלט רבניצקי, „ביז ער האָט ענדליך געפינען דאָס וואָרט, וואָס ער האָט געזוכט".

אין אַ בריף צו שלום עליכם'ען שרייבט מענדעלי: „אויף אַ זאַך, ליבער איינינקעל, דאַרף מען שוויצען. מען דאַרף אַרבייטען, שלייפען יעדען וואָרט, געדאַנק, וואָס איך זאָג דיר — שלייפען און שלייפען".

און נאָכדעם ווי מענדעלי פלעגט ענדיגען זיין שלייפען, פלעגט ער דעם מאַנוסקריפּט פאַרלעזען פאַר זיינע נאָהענטע פריינט, ווי ער וואָלט זיך אַליין נישט געטרויען. לייענענדיג פלעגט ער זיך אָפט אָפּשטעלען און בעמערקען, אַז אָט דער וואָרט אָדער יענער אויסדרוק דאַרף נאָך געענדערט ווערען. אין דער זעלבער צייט פלעגט ער זיך אויך צוהערען צו די בעמערקונגען, וואָס די אַרומיגע פלעגען מאַכען נאָכ'ן לייענען. און אויב די בעמערקונגען זענען איהם געפעלען געוואָרען, פלעגט ער מאַכען די פאָרגעשלאָגענע ענדערונגען.

מענדעלי האָט אָנגעשריבען אַ רעכט ביסעל, אַריינרעכענענדיג זיינע יודישע און העברעאישע שריפטען, אָבער ווען מען נעהמט אין חשבון, אַז ער האָט זיך אָפּגעגעבען מיט'ן שרייבען גאַנצע זעכציג יאָהר, מוז מען זאָגען, אַז ער האָט פערהעלטניסמעסיג אָנגעשריבען גאַנץ ווייניג. עס געפינען זיך ביי אונז שרייבער, וואָס האָבען אין אַ העלפט פון אַזוי פיל יאָהרען אָנגעשריבען פיל מעהר בענדער, און נישט בלויז דערפאַר, וואָס זיי זענען געווען פּרוכטבאַרער, נאָר אויך דערפאַר, וואָס זיי האָבען ווייניגער „געשליפען"...

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט" נומ' 276

PERFUMERJA
J. Drukier, Łódż
ULICA ZAWADZKA 11
עמפּפעהלט א רייכען אויסוואַהל
פון די נייעסטע פּערפומען,
טואַלעט-זייפען, קרעמען, פודער,
קעלנישע בלומען-וואַסערן ווי אויך אַלערליי
קאָסמעטיק צו קאָנקורענץ-פּרייזען
פאַר ענגראָסיסטען ראַבאַט
בעמ.: פודער קאָטי און הוביגאַן אויף דער וואָג

דער קאָזאַק און דאָס יודישע מיידעל

א בלוטיגע ליבעס-געשיכטע, וואָס האָט פּאַסירט אין קאָוונאָ

פון מ. גלאַזערמאַן

אין קאָוונע איז נישט לאַנג פאָרגעקומען דער אונגעוועהנליכער פּראָצעס, אויף וועלכען די גאַנצע יודישע בעפעלקערונג האָט געוואַרט מיט דער גרעסטער אונגעדולד.

עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגען אַ בלוטיגער ליבע פון אַ פערוואָגעלטען קאָזאַק צו אַ יודיש מיידעל, אויף וועלכער ער האָט געשאָסען און געוואָלט ערמאָרדען, ווייל זי האָט נישט געוואָלט נאָכגעבען זיין פערלאַנג.

די טרויעריגע געשיכטע האָט פּאַסירט שוין מיט אַ האַלב יאָהר צוריק.

דער שולדיגער אין דער שוידערליכער דראַמע איז דאַן אַרעסטירט געוואָרען. די אויספאָרשונג האָט זיך לאַנג פערצויגען און זי האָט אויפגעדעקט פיל איינצעלהייטען, וועלכע זענען ביז איצט געווען אונבעקאַנט. די איינצעלהייטען זענען זעהר כאַראַקטעריסטיש סאַי פאַר דעם פערליבטען קאָזאַק און סאַי פאַר דער יודישער טאָכטער, וועלכע האָט זיין ליבע אָבגעשטויסען און איז דערפאַר דורך איהם שיער נישט ערמאָרדעט געוואָרען. צום גליק האָט דעם פערליבטענס קויל איהר בלויז געמאַכט אַ שווערען וואונד און זי איז געלעגען קראַנק אַ גאַנצען מאָנאַט אין שפּיטאָל (ביקור חולים).

ביי דער אויספאָרשונג און אין געריכט איז זי אַליין, די געליטענע, געווען אומשטאַנד צו געבען פיל ערקלערונגען וועגען די בעציהונגען צווישען איהר און דעם קאָזאַק און אויך ער גופא, דער קאָזאַק, האָט דערצעהלט וועגען זיך מערקווירדיגע זאַכען.

דער קאָזאַק, מיכאַאיל קעדאַנסקי, איז אין די רעוואָלוציאָנערע יאָהרען געלאָפען פון רוסלאַנד, פון זיין סיבירישער געבורטס-שטאָט פּערם. לאַנג האָט ער געוואַנדערט איבער פערשידענע געגענדען, געדינט אין פערשידענע „ווייסע אַרמעען" פון אַלערליי גענעראַלען, קאָלטשאַק, דעניקין, וורּאַנגעל, יודעניטש און די איבעריגע, וועלכע האָבען געפיהרט אַ לאַנגע צייט מלחמות נעגען דער סאָוויעטישער מאַכט. ווען אָט די אַלע גענעראַלען זענען צוקלאַפּט געוואָרען דורך די סאָוויעטישע „רויטע אַרמעען", און די „ווייסע" זענען זיך צולאָפען, וואו איינער האָט געקענט, איז קעדאַנסקי מגולגל געוואָרען אין ליטע, און ווי פיל אַנדערע „ווייסע רוסען", וועלכע דער שיקזאַל האָט פערשלעפּט אַהער, איז ער אַריינגעטראָטען דינען אין דעם ליטווישען מיליטער. ווען ער, קעדאַנסקי, איז נאָך געווען אַ סאָלדאַט אין רוסלאַנד, האָט ער, צוליב זיינע מוזיקאַלישע פעהיגקייטען, געהערט צום סאָלדאַטסקע אָרקעסטער און דעריבער איז ער אויך דאָ אין ליטע פערעכענט געוואָרען פאַר אַ קאַפּעלמייסטער פון אַ באַטאַליאָן, וועלכער שטעהט שטענדיג אין פאַניעמון, אין דעם נאָהענטסטען קאָוונער פאָרשטעטעל.

ווי אַן'עכטער קאָזאַק, וואָס האָט זיך לאַנג געפינען אין די אַרמעען און אונטער דעם איינפלוס פון די „ווייסע גענעראַלען", איז קעדאַנסקי געווען נישט קיין קליינער שונא ישראל. ער האָט אויף די „זשידעס" געקוקט מיט דער גרעסטער פעראַכטונג. און גראָד, ווי אויף צו להכעיס, דאַרף ער מגולגל ווערען אין אַזאַ געגענד, וואו די בעפעלקערונג איז אין גרעסטען טייל אַ יודישע, און אַז ער האָט געדאַרפט דינגען פאַר זיך אַ צימער צום וואוינען, האָט ער נישט געפונען וואו צו זוכען סיידען ביי אַ יודען, ביי זעהר אַנ'אַנשטענדיגען און פון אַלעמען געשעצטען בעל-הבית, וועלכער פערמאָגט אַ היבשע הויז-געזינד — זיהן און טעכטער. זעלבסטפערשטענדליך, אַז אין אַזאַ יודישע הויז האָט קעדאַנסקי געמוזט זיך שטאַרקען און טיף אין זיך בעהאַלטען זיין אַנטיסעמיטיזם. מען דאַרף וויסען, אַז די ליטווינער, זייענדיג איצטער שטאָלץ מיט זייער פּאָליטישער זעלבסטשטענדיגקייט און געדענקענדיג, ווי זיי זענען נאָך גאָר נישט לאַנג געווען אונטערדריקט אונטער דער רוסישער רעגירונג, פערהאַסען זיי די אַנגעלאָפענע רוסען, און ווער רעדט נאָך אַ קאָזאַק! די יודען, פערקעהרט, פערהאַלטען זיך צו זיי, צו די פרעמדע רוסען, מיט רחמנות, ווי צו געפאַלענע און געפּלאָגטע... דער קאָזאַק קעדאַנסקי האָט דערפאַר אפשר בכיון זיך בעזעצט אין אַ יודישע פאַמיליע. ער האָט זיך געמיהט דאָ אויפצופיהרען זיך מענשליך, אָרענטליך, און די הויז-מענשען האָבען זיך צו איהם בעצויגען פריינדליך, מיט אַ האַרציגען מיטליידס-געפיהל, ווי צו אַ פערטריבענעם, ווי צו אַ פערוואָגעלטען און אַנ'עלענדען, און ביסלעכווייז איז דער קאָזאַק ביי זיי געוואָרען, ווי אַנ'אייגענער מענש.

דער קאָזאַק האָט אָבער די יודישע פריינדליכקייט זעהר שלעכט פערשטאַנען און פאַר דעם געפיהל פון מיטלייד האָט ער זעהר שלעכט אָבגעצאָהלט — אויפ'ן אמת'ן קאָזאַקישען שטייגער. ביי דעם יודען, וואו ער האָט געוואוינט, איז איהם שטאַרק געפעלען געוואָרען די עלטערע טאָכטער, ליזע, זעהר אַ שעהנע און געבילדעטע מיידעל פון אַ יאָהר צוויי און צוואַנציג, וועלכע האָט געאַרבייט אין קאָוונע אויף אַ שטעלע אַלס בוכהאַלטערין. אויך ליזע, ווי אַלע קינדער אין איהר פאָטערס הויז, פלעגט זיין העפליך און אויפמערקזאַם צו זייער שכן, דעם קאָזאַק, און זי פלעגט זיך נישט אָפּזאָגען מיט איהם צו פערברענגען, ווייזען איהם די שטאָט, וועלכע איז איהם געווען אונבעקאַנט, אַמאָל איהם דערלאַנגט אַ גלאָז טיי, אויב מען פלעגט זיצען אַלע צוזאַמען אַרום טיש ביים הייסען סאַמאָוואַר. דער קאָזאַק, אַ הויכער געזונטער רוס, מיט אַ שוואַרצען אָפּגעברענטען פּנים, מיט געדיכטע בלאָנדע האָר, אַרומגעהאַקט אויפ'ן פּאַטילניצע, איז שוין אַ יאָהר דריי און דרייסיג, דאָס הייסט מיט עלף יאָהר עלטער פון איהר, פון ליזע'ן. איין זאַך פלעגט איהר אָבער ביי דעם קאָזאַק געפעלען, דאָס איז געווען זיין מוזיקאַלישער טאַלאַנט. ווען ער פלעגט אין אָוונד זיך נעהמען פאַר זיין פלעיטע און אַרויסברענגען פון איהר אַ גאַנצען ים פון האַרציגע מעלאָדיען, פלעגט ליזע זיצען דערביי גאַנץ גערן און הערען. בעזונדערס ריהרענד פלעגט זיין, ווען ער פלעגט אויסשפּילען די מעלאַנכאָלישע רוסישע נגונים פון דער וואָלגאַ אָדער פון די סיבירער „טייגעס"... זיין בענקשאַפט נאָך זיין ווייטער היים פון וואַנען ער איז פערטריבען, זיין פערביטערטקייט, פלעגט ער אַזוי אויסגיסען אין די אומעטיגע קלאַנגען, אַז ער פלעגט אַליין דאָס רוב נישט קענען ווייטער פאָרטזעצען—דאָס האַרץ פלעגט איהם פערקלעמען, און מורא-האָבענדיג, אַז ער זאָל זיך נישט פונאַנדערוויינען פלעגט ער מיט אַמאָל איבעררייסען די מוזיק.

ליזע פלעגט אין אַזעלכע אָוונדען ווערען בעזונדערס צערטליך צום געפּלאָגטען קאָזאַק, און כדי איהם צו פערטרייבען זיינע אינערליכע שמערצען, פלעגט זי זיך נישט אָפּזאָגען מאַנכעס מאָל אַרויסצוגעהן מיט איהם אַ ווײלע שפּאַצירען אויפ'ן ברעג פון ניעמאַן, אָדער, אויב עס פלעגט נאָך נישט זיין שפּעט און איהר יונגערער ברודער איסאַק פלעגט זיך נישט פוילען איהר צו בעגלייטען, פלעגט זי מיט'ן קאָזאַק קעדאַנסקי דורכגעהן דעם געדיכטען וועלדעל, וועלכער צושפּרייט זיך דאָ דערביי ביי דעם פאָרשטעטעל פאַניעמון...

ביי דעם קאָזאַק האָט אָבער ליזע'ס גוטע, ריין-מענשליכע בעציהונג צו איהם גענומען וועקען גאַנץ אַנדערע געפיהלען... ער פלעגט די שעהנע יודישע טאָכטער פרעסען מיט די אויגען און ביסלעכווייז האָט ער אָנגעפאַנגען שטילערהייט צו פערפּלאָגען זי מיט זיינע ליידענשאַפטען... ער האָט גענומען פּלאַקערען צו איהר, ווי אַ פייער, און מיט דער גאַנצער ברוטאַליטעט פון זיין קאָזאַקישער נאַטור פון דעם טיפען ווילדען סיביר, פלעגט ער זיך סטאַרען זי צו בעהערשען. זעלבסטפערשטענדליך, ווען ער בעגעגענט אַזאַ יודיש מיידעל אין רוסלאַנד, ווען עס האָט נאָך דאָרטען געבאַלעבאַטעוועט די „ווייסע אַרמעע", וואָלט ער שוין געוואוסט וואָס ער האָט מיט איהר צו טון... אויב נישט מיט גוטען, איז מיט בייזען... נישט איין מאָל, מסתמא, האָט שוין דאָרטען מיט איהם. פּאַסירט אַזעלכע זאַכען, בשעת חברה פלעגט זיך לוסטיג מאַכען אויף די יודישע גאַסען... אָבער דאָ, אין דער פרעמד, אין דעם גלות, זענען די הענד איהם געבונדען... דאָ מוז מען צוגעהן צו דעם ענין גאַנץ אַנדערש מען מוז די שעהנע „זשידאָוואָטשקע" געווינען אויף אַנ'עדעלען אופן... און ער האָט גענומען זיך ערקלערען ליזע'ן אין ליבע. ווי נאָר ער פלעגט מיט איהר בלייבען אויג אויף אויג, פלעגט ער באַלד אָנפאַנגען אויסגיסען פאַר איהר זיינע הייסע געפיהלען. אין אָנפאַנג האָט זי עס גענומען פאַר אַ שפּאַס און פלעגט פון דעם לאַכען. אין גיכען האָט זי אָבער בעמערקט, אַז דער קאָזאַק מיינט עס טאַקע מיט אַנ'אמת. האָט זי שוין אָנגעפאַנגען איהם אויסצומיידען און פלעגט זיך היטען צו בלייבען מיט איהם אַליין.

(פאָרזעצונג זונטאַג)

דער ווילנער גאון

צו זיין 130-טען יאָהרצייט

זיין גרויסע און שעהנע פערזענליכקייט *)

פון ראובן ברײַנין

צווישען אלע שארפע מוחות פון זיין יאָהרהונדערט האָט דער ווילנער גאון בעהאט דעם שארפסטען, אָבער צוגלייך איז זיין הארץ געווען פון א גרויסען בעל-רחמים, פול מיטלייד צו אלע גאָט'ס בעשעפענישען. זיין מוח און זיין גאָל-דען הארץ האָבען געלעבט אין שלום.

אין רעליגיעזע זאכען אָבער, ווי אין זיין געגנערשאפט צו די חסידים און צו דייערע גוטע יודען, איז ער געווען האַרט ווי אייזען, כמעט שווינגסלאָז.

אויף זיין כבוד האָט ער שטענדיג מוחל געווען. ער האָט אויף זיך גערן גענומען פרעמדע זינד, אום קיינעם נישט מבייש צו זיין. אָבער אין דעם חסידיזם האָט ער געזעהן די אונטער-גראָבונג פון די יסודות פון יודענטום, פון דער יודישער אמונה, פון דער תורה, און אין דעם קאמף געגען די חסידים איז ער געווען א „מקנא קנאת ד' צבאות“. ער האָט קיין האלבקייטען, קיין פשרות נישט געוואוסט. אינגאנצען מדת הדין, איינזייטיג, גראָדליניג ביז'ן סוף.

דער גאון האָט קיינמאָל נישט גע-זוכט זיך אָפצושיידען פונ'ם צבור. אין זיין אויסערליכען לעבען האָט ער זיך אויפגעפיהרט ווי א פשוט'ער יוד. ער האָט זיך נישט ארומגערינגעלט מיט קיין מחיצה — קיין שייד-וואנט.

דער גאון איז געווען א פשטן, איינ-פאך אין אלעס. דער פראָסטער פשט, דער געזונטער מענשליכער פערשטאנד, די קלאָרקייט פונ'ם שכל — דאָס האָט אויסגעצייכענט זיינע גאונות. און מיט אָט די אייגענשאפטען האָט ער בע-קעמפט דעם תלמודישען פלפול, וואָס האָט פערדרעהט די מוחות פון די גדולי הדור. דאָס גאנצע יודישע גייסטיגע לעבען פון יענער צייט איז געווען פער-טרונקען אין פלפול, אין סברות, גימ-נאַסטיקע.

דער גאון איז אויך געווען א געג-נער פונ'ם פינסטערען מיסטיציזם, פון די סודות-שפינעריי, וואָס שטאמען פון קראנקע מוחות, פון איבערהיצטע פאנ-טאזיעס. זיין אסקעטיש לאָגישע נאטור האָט נישט פערטראָגען די מיסטישע תורה'ס פון די חסידים.

* * *

דער גאון ווערט פון פיל היסטאָרי-קער בעטראכט אלס א טרוקענע, קאלטע און פאנטאזיעלאָזע נאטור, וועלכער האָט זיך נישט געקאָנט בעגייסטערען פון קיין זאך, ווי נאָר פון דער הלכה. ער איז אָבער געווען נישט אזוי. דער גאון האָט זיך אליין אויך פערטיפט אין זוהר און אין דער קבלה, אָבער אויך אין דער מיסטיק האָט איהם זיין קרי-טישער פערשטאנד און זיין קלאָרער שכל קיינמאָל נישט פערלאָזען. די בעס-טע און גרעסטע תלמידים פונ'ם גאון האָבען אויף איהם עדות געזאָגט, דאָס ער האָט אויסגעפונען אויך אין זוהר ותקונים נייע טעקסטען, גרסאות, „חסר יתיר“, פערביטענע שורות, פערגרייזטע זייטען. ער פלעגט צעהלען און וועגען יעדען אות אויך אין די אלטע קבלה ספרים, ווי מיר קאָנען דאָס זעהן פון זיין באור צום ספרא דצניעותא און אין זיין פירוש צום ספר יצירה".

* * *

אין פלוג קאָן מען גלויבען, אז אנ'-אומענדליכער תהום ליגט צווישען ברוך שפינאָזא און דעם ווילנער גאון. ביר-גער פון צוויי בעזונדערע פלאנעטען אין דער גייסט-וועלט; ביי טיפערע אונטערזוכונגען און פסיכאָלאָגישע בע-טראכטונגען קאָן מען דאָך ציען א גייסטיגען פאָדים פון שפינאָזא'ן ביז צום ווילנער גאון. פיל פערוואנדשאפט אין מאנכע גייסטיג-מאָראלישע בעריה-רונגס-פונקטען אין זייער גרונט-וועזען.

וואָס עס געהערט צו צניעות, בע-שיידענקייט, גוטסקייט, הארציגקייט און איידעלקייט, איז דער ווילנער גאון העכער געשטאנען אפילו פון שפינאָזא'ן. אין פערגלייך צום גאון איז שפינאָזא געווען שטאָלץ און האַרטהארציג.

שפינאָזא, למשל, פלעגט גייסטיגען פערגעניגען געפונען אין דעם, וואָס ער פלעגט ליב האָבען כאפען פליגען, ארייננווארפען זיי אין א שפינען-נעץ און צוקוקען ווי די שפין פערשלינגט זיי לעבעדיגערהייט. דער גאון, לויט זיין גאנצען וועזען, איז נישט פעהיג געווען צו בעגרייפען, ווי קאָן מען זיך שפילען אזוי אכזריות'דיג, ווי קאָן מען דאָס צוקוקען און הנאה האָבען דערפון.

די צניעות, די בעשיידענקייט פונ'ם אמסטערדאמער פילאָזאף זענען געקוי-מען מעהר פון מוח, אלס א פראָדוקט פון דענקען, פון שארף אנאליזירען די מדות. די בעשיידענקייט, ענוות און צניעות פונ'ם גאון זענען געלעגען טיף אין זיין וועזען — זיין עכטע נאטור.

די אזוי בעקאנטע פילאָזאָפישע רו-היגקייט פון שפינאָזא'ן איז געווען מעהר אנ'אויסערליכע, אין געוויסע פא-לען נאָר א געקינסטעלטע. טיף אין זיין גייסט האָבען געקעמפט אנטקעגענגע-זעצטע איינפלוסען, פון זיינע יודישע און פון זיינע קריסטליכע לעהרער, וועלכע האָבען געעגבערט און פער-וואונדערט זיין נשמה אין איהרע לעצ-טע טיפענישען. די גייסטיגע רוה, זי-כערקייט און פעסטקייט פונ'ם גאון זע-נען געווען אינערליכע און אויפריכטיגע. יין נשמה האָט נישט געקענט קיין צע-ריסענקייטען. אלץ איז אין איהם גע-פלאָסען פון איין קוואל, ממקור קדומים.

ברוך שפינאָזא מיט זיין גאנצער גייס-טיגער זעלבסטשטענדיגקייט, מיט זיין גאנצער ליבע צו דער ריינער וואָרהייט, מיט זיין גאנצער אויפריכטיגקייט, איז דאָך צו מערקען אין זיינע בריף צו זיינע קריסטליכע, פירשטליכע פריינט, אז זיין הארץ און זיין פערדער זענען נישט שטענדיג געווען איינס. ער האָט דאָך געברויכט געוויסע „דיפלאָמאטישע“ אויסדרוקען אין יענע בריף, אום נישט צו זאָגען די ריינסטע, די גאנצע וואָר-הייט, אָן יעדער צווייַדייטיגקייט און אָן יעדער פערטוישונג, אפשוואכונג.

דער ווילנער גאון, דער פשוט'ער יוד, האָט אין גאָרנישט נישט געוואוסט קיין דיפלאָמאטישע קונצען, קיין פניה, קיין פערשטעלטקייט. ער האָט זיך קיינ-מאָל נישט גערעכענט מיט די ווינטען, וואָס בלאָזען ארום איהם, קיינמאָל נישט ארומגעקוקט זיך אויף אלע זייטען, אום אפצוזועגען א געוויסען אויסדרוק, א געוויס וואָרט, אום זיי זאָלען נישט מא-כען אנ'אומגעווינשטען איינדרוק אויף געוויסע, הויכשטייענדיגע פערזאָנען.

דער גאון איז שטענדיג דערשינען, ווי ער איז באמת געווען, זיין מויל און זיין הארץ, זיין אינערליכקייט און זיין אויסערליכקייט (תוכו וברו), זיינע בע-ציהונגען און פערהעלטנישען צו קליינע און צו גרויסע, זענען אימער איינס און דאָס זעלבע געווען.

* * *

דער גאון איז געבוירען געוואָרען דעם ערשטען טאָג פסח (עס איז געווען א דינסטאָג „ביום שהוכפל בו בכי טוב“), אינ'ם יאָהר ת"פ, דעם צווייטען אפריל, 1722, אין דעם קליינעם שטעטעל סעלץ (ווילנער גובערניע), ער איז געבוירען געוואָרען אלס דאָס ערשטע קינד, א בכור, פון זיין פאָטער, רבי שלמה זלמן מווילנע*).

די צייטגענאָסען פונ'ם גאון האָבען עדות געזאָגט, אז ער איז געווען אלס קינד שעהן אין געזיכט און גוט גע-שטאלטעט (ילד יפה תואר וטוב רואי). די וואָס האָבען געקענט דעם גאון אלס א דערוואקסענעם, אפילו אין זיינע על-טערע יאָהרען, האָבען אויף איהם עדות געזאָגט מיט די ווערטער, אז זיין פנים האָט געלויכטען, ווי דאָס פנים פון א מלאך (פניו הפיקו זיו נהורא כפני מלאך אלהים), א ריינער, שעהנער גוף, קער-פער, און א שעהנע, ריינע נשמה — א געלונגענער זווג.

די יודישע גאונות פלעגט זיך נישט זעלטען פערקליידען אין א שעהנער גע-שטאלט, אפילו אין דער גרעסטער מא-טעריעלער אָרימקייט און דחקות, אין די ענגע יודישע שמוציגע גאסען.

דאָס וואָס מיר ווייסען אויף בע-שטימט פון דעם גאונ'ס אויסערליכען לעבען, לויט פערלעסליכע בענשליכע דאָקומענטען, איז, אז ער איז געווען כל ימיו, זיין לעבענלאנג, אנ'עני מדוכה, א „פערשטויסענער אָרימאן“ און ער האָט געליטען מיט זיין הויזגעזינד גרויס נויט, הונגער און קעלט:

פין דערצעהלט אין זיין „קריה נאמנה“, אז „דער גאון האָט אין די יונגערע יאָהרען אָפגעריכט גלות, ווי דער שטייגער פון די גרויסע יודישע געלערנטע אמאָל, און ער האָט דורכ-געוואנדערט די מייסטע פוילישע און דייטשע שטעט“.

און טראָץ זיין וואנדער-לעבען אין די יונגערע יאָהרען, ווען ער האָט זיך געגוג אנגעליטען; טראָץ זיין אָרימקייט און שטענדיגער נויט, איז די שעהנקייט פון זיין פנים און פון געשטאלט נישט פערשוואונדען ביז זיין לעצטען אָטעם.

זיין גוט-געבויטער קערפער, זיין אי-נערליכע ענערגיע און זיין לעבענס-קראפט האָבען אויסגעהאלטען $77^1/_2$ יאָהר אין דער גרעסטער מאטעריעלער אָרימקייט. י"ט תשרי תקנ"ח איז דער גאון נפטר געוואָרען, האלטענדיג דעם לולב אין די הענט..

„דער שעהנער גייסט — זאָגט געטהע — בילדעט זיך אין א שעהנעם קער-פער“, אָדער חכמת אדם תאיר פניו: די וויזהייט פון א מענשען בעלויכט זיין פנים — ביים גאון האָט דאָס גע-וויס צוגעטראָפען.

*) בעקאנטע ביאָגראפען האָבען אויפגע-צעהלט א רייהע גאוניאלע מענשען פון פערשיע-דענע פעלקער און צייטען, וועלכע זענען גע-ווען ערשטלינגע ביי זייערע עלטערן. ר. ב.

*) צווייטער ארטיקעל, זעה „נייער פאלקס-בלאט“ נומ. 260,

די ערפינדונג פון עלעקטריציטעט

פון ל. סאמאילאָוו

צו דערצעהלען וועגען אלע פאָרמען פון טעטיגקייט, אין וועלכע עלעקטרי-ציטעט קען זיך פערוואנדלען; וועגען אלע געביטען, וואו עלעקטריציטעט קאָן אָנגעווענדעט ווערען, און וועגען אלע איהרע בעקוועמליכקייטען און אָנווענ-דונגען — וואָלט פערנומען א גאנץ בוך. עס איז גענוג צו דערצעהלען, אז עלעק-טריציטעט האָט געשאפען גאנץ נייע אינדוסטריעס, וואָס בעשעפטיגען מי-ליאָנען מענשען און מעגליך געמאכט צו שאפען א גאנצע רייהע פראָדוקטען, וועלכע עס וואָלט זיך אָהן עלעקטריצי-טעט נישט געלוינט פראָדוצירען.

אָבער ווער האָט אָט די מערקוויר-דיגע קראפט ענטדעקט און ווער האָט עס די אלע עלעקטרישע מאשינעס ער-פינדען? אויף אָט דער פראַגע קען מען קיין בעשטימטען ענטפער נישט געבען. די צאָהל מענשען, וואָס האָבען זיך בעטייליגט אין ענטדעקען אלץ נייע און נייע אייגענשאפטען איהרע און אין ערפינדען און ענטוויקלען אלץ נייע און נייע מאשינעס, קען מען אָנצעה-לען אין די צעהנדליגער טויזענטער.

אָנגעפאנגען האָט זיך עס אזוי; מיט איבער 2,000 יאָהר צוריק האָבען די פארצייטיגע גריכען בעמערקט, אז ווען מען רייבט א שטיקעל בורשטין אָן די האָר פון קאָפ אָדער אָן א שטיקעל וואָ-לענע סחורה, ענטוויקעלט זיך אין דעם בורשטין א נייע קראפט; עס ווערט פעהיג צוצוציהען שטיקלעך פון פערטרי-קענטע בלעטער, פעדערען און אנדערע קליינע און לייכטע זאכען. עס איז דאַן געווען נישט מעהר ווי א טשיקאווע זאך, א מין שפילצייג און קיינער האָט עס נישט געשאָנקען קיין בעזונדער אויפ-מערקזאמקייט.

דער ערשטער צו שענקען אָט דער ערשיינונג א בעזונדער אויפמערקזאמ-קייט איז געווען דער ענגלישער נאטו-ראליסט וויליאם גילבערט, וועלכער איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1544 און איז געשטאָרבען אין 1603. ער האָט געמאכט א גאנצע רייהע עקספערימענ-טען און האָט בעמערקט, אז צווישען דער קראפט, וואָס עס ענטוויקעלט זיך אין א שטיקעל בורשטין, ווען מען רייבט עס אָן די האָר פון קאָפ, און צווישען דער קראפט פון א מאגנעט איז פערהאן אנ'עהנליכקייט. ער האָט ענטדעקט, אז די זעלבע קראפט ענטווי-קעלט זיך אויך אין אנדערע זאכען ווען מען רייבט זיי אָן די האָר, אָן וואָלע-נע אָדער זיידענע זאכען. אזוי ווי מען האָט די קראפט ענטדעקט צום ערשטען מאָל אין בורשטין, און אזוי ווי בור-שטין איז אין גריכישען — „עלעקטראָן“, האָט ער די קראפט אָנגערופען „עלעק-טרום“, אָדער עלעקטריציטעט.

עטליכע יאָהר שפעטער האָט דער דייטשער פאָרשער אָטאָ פאָן · געריקע (1602–1686) בעמערקט, אז די קראפט קען מען ענטוויקלען אין א גרעסערער מאָס. און כדי צו שאפען א גרעסערע מאָס עלעקטריציטעט האָט ער אויפגע-בויט די ערשטע עלעקטרישע מאשין. זיין מאשין איז בעשטאנען פון א באָל פון שוועבעל. דער באָל איז געווען ארויפגעזעצט אויף אנ'אַקסל און מען האָט איהם געקענט דרעהען פאר א הענטעל. בשעת דער באָל האָט זיך גע-דרעהט אויף זיין אַקס, האָט ער זיך דערביי אויך געריבען אָן א שטיקעל זייד, און דאַן האָט זיך אויפ'ן באָל פון שוועבעל ענטוויקעלט גענוג עלעק-טריציטעט, אז מען זאָל דאָ קענען ארויסציהען אנ'עלעקטרישען פונק. שפע-טער האָט ניוטאָן אויפגעבויט אנ'אנדער מאשין אזא און דעם באָל פון שווע-בעל פערביטען אויף א באָל פון גלאָז. נאָך שפעטער האָט מען אויפגעבויט אנ-דערע עהנליכע מאשינעס, נאָר אנשטאָט א באָל פון גלאָז, האָט מען דאָ ארייַנ-געשטעלט א רונדע פ ל א ט ע פון גלאָז. אזעלכע עלעקטרישע מאשינעס גע-ברויכט מען נאָך ביז היינטיגען טאָג.

אין דער זעלבער צייט האָבען א רייהע אנדערע געלערנטע אָנגעפיהרט זייערע פאָרשונגען און ענטדעקט אלץ נייע און נייע אייגענשאפטען פון עלעק-טריציטעט. איינער האָט ענטדעקט, אז עלעקטריציטעט קען געהען דורך מעטא-לענע דראָטען אויף צעהנדליגער און הונדערטער פוס ווייט, און אויף אזא אופן איז ענטדעקט געוואָרען דער עלעקטרישער שטראָם. א צווייטער האָט ענטדעקט, אז דורך אייניגע זאכען קען עלעקטריציטעט דורכפליסען, און דורך אנדערע זאכען קען עלעקטריציטעט נישט דורכגעהן. די ערשטע זאכען זע-נען אָנגערופען געוואָרען „קאָנדוקטאָ-רען“ (דורכפיהרער), און די צווייטע זאכען זענען אָנגערופען געוואָרען „אי-זאָלאטאָרען“ (אָפטיילער). און אויף אזא אופן זענען אייגע נאָך דער צווייטער ענטדעקט געוואָרען אלץ נייע און נייע אייגענשאפטען פון עלעקטריציטעט. אזוי צ. ב. ש., האָט בענדזשאמין פראנקלין אין יאָהר 1752 געלאָזט פליהען זיין היסטאָרישען פאפירענעם שלאנג און ענטדעקט, אז די וואָלקענס אין הימעל זענען אָנגעזאפט מיט עלעקטריציטעט, און האָט דערוויזען, אז א בליץ איז נישט מעהר ווי א ריזיגער עלעקטרי-שער פונק.

אין יאָהר 1790 האָט דער איטא-ליענישער געלערנטער, דר. ל. גאלוואַ-ני, צופעליג געמאכט א וויכטיגע ענט-דעקונג. ביי איהם אויפ'ן טיש איז גע-לעגען אנ'אָפגעשניטען פיסעל פון א זשאבע. אויפ'ן זעלבען טיש זענען אויך געלעגען עטליכע שטיקלעך צינק און עטליכע שטיקלעך קופער. צופעליג האָט דאָס פיסעל פון זשאבע אָנגערוהרט די ביידע מעטאלען אין דער זעלבער צייט, און דאָס טויטע פיסעל האָט א ציטער געטאָן.

א צווייטער איטאליענישער געלערנ-טער, אלעקסאנדרא וואָלטא, האָט זיך וועגען דעם דערוואוסט און בעשלאָסען, אז דאָס פיסעל האָט א ציטער געטון דערפאר, ווייל דורך דער בעריהרונג פון פיסעל מיט די ביידע מעטאלען איז ערוועקט געוואָרען עלעקטריציטעט. ער האָט אָנגעהויבען פערייניגען צווישען זיך פערשידענע מעטאלען מיט פערשי-דענע כעמישע פליסיגקייטען און וואָס ענדליך ערפינדען די ע ל ע ק ט ר י ש ע באטעריע.

אין דער ענטוויקלונג פון עלעקטראָ-טעכניק איז די עלעקטרישע באטעריע געווען אנ'עפאָכע מאכענדע ענטדעקונג. מען האָט אין איהר ענטדעקט א נייעם און אייגענארטיגען קוואל פון עלעקטרי-ציטעט. אין דער עלעקטרישער מאשין, וועלכע מיר האָבען פריהער דערמאָנט, האָט זיך די עלעקטריציטעט ענטוויקעלט דורך רייבונגען, און די מאָס עלעקטרי-ציטעט, וואָס מען האָט דאָ ענטוויקעלט, איז געווען א בעגרענעצטע. מען האָט אין אָט דער מאשין געקענט ענטוויק-לען בלויז א געוויסע מאָס עלעקטריצי-טעט, און נישט מעהר. אָבער אין דער באטעריע האָט זיך די עלעקטריציטעט ענטוויקעלט דורך א כעמישער רעאק-ציע, וואָס איז אנגעגאנגען צווישען די פערשידענע מעטאלען און די פליסיג-קייטען, און די מאָס פון עלעקטריצי-טעט איז געווען כמעט ווי אומבעגרע-ניצט. וואָס מעהר באטעריע אזעלכע מען האָט צווישען זיך פעראייניגט, אלץ מעהר עלעקטריציטעט האָט מען גע-קראָגען.

די ענטדעקונג פון דער עלעקטרי-שער באטעריע האָט געעפענט נייע פעלדער פאר פאָרשונגען. מען האָט אָנגעהויבען ענטדעקען אלץ נייע און נייע אייגענשאפטען פון עלעקטריציטעט. מען האָט בעמערקט, אז ווען מען וויקעלט ארום א שטיק וויכען אייזען מיט דראָטען און אָט דורך די דראָטען לאָזט מען פליסען אנ'עלעקטרישען שטראָם, ווערט דאָס אייזען פערוואנדעלט אין א מאגנעט. אויף אזא אופן איז ענט-דעקט געוואָרען דער עלעקטראָ-מאגנעט, וועלכער האָט פון זיין זייט געפיהרט צו דער ערפינדונג פון דער דינאמאָ-מאשין.

די דינאמא איז אויך א מאשין צו שאפען עלעקטריציטעט; אָבער נישט דורך רייבונג, ווי אין יענע מאשינעס, וועגען וועלכע מיר האָבען פריהער גע-רעדט, נאָר דורך דער ווירקונג פון מאג-נעטען אויף אנדערע מעטאלען. פון די אמאָליגע עלעקטרישע מאשינעס האָט מען קיין עלעקטרישען שטראָם נישט געקענט ארויסקריגען, און די דינאמא-מאשינעס גיבען דעם עלעקטרישען שטראָם פאר בעלייכטונג און פאר מע-כאנישער ארבייט.

מיט דער ענטדעקונג פון דער עלעק-טרישער באטעריע און דערנאָך מיט דער ענטדעקונג פון דער דינאמא-מאשין האָט זיך אין דער געשיכטע פון עלעק-טראָטעכניק אָנגעפאנגען א נייע עפאָכע. מען האָט אָנגעהויבען ערפינדען און ענטדעקען אלץ נייע און נייע מאשי-נעס און איינריכטונגען, ווי עלעקטרי-שע בעלייכטונג, עלעקטרישע טראמוואַ-יען, טעלעגראף, טעלעפאָן און אנדערע

דער אלטער בעל-עברה'ניק / א לאָדזער מעשה

אז רב געצעל-דוד איז אלט געוואָרען 60 יאָהר האָט ער זיך אַרומגעזעהן, אַז ס'איז שוין די העכסטע צייט פטור צו ווערען פון זיין קליפה — אלטע טשיפע.

ווי לאַנג, מ'שטיינס געזאָגט, טרייבט דאָס גאָר אין גאַנצען אָן דער זינדיגער מענש אויף גאָט'ס וועלטעל? האָט זיך אונזער רב געצעל-דוד געטראַכט, זאָל איך כאָטש וועניגסטענס די לעצטע פּאָר יאָהר, וואָס איז מיר נאָך אויפגעלייגט צו לעבען, פערזוכען דעם טעם פון עולם הזה.

מיינט נישט חס ושלום, אַז אונזער געצעל-דוד האָט זיין גוף געמאַטערט די גאַנצע צייט מיט תענתים, געזעסען אונטער אלטע טשיפע'ס פּאַרטוך און רוהיג ווי אַ לעמעשקע אויסגעהערט איהרע געפעפּערטע קללות און חרמות.

הגם אונזער רב געצעל-דוד איז שוין געשטאַנען מיט 1 און דרייפערטעל פיס אויף יענער זייט ברעג, האָט נאָך דער יצר הרע געאַרבייט ביי איהם אויף דריי זמיאַנעס. האָט ער ערגיץ בעגעגענט אַ לייטיש דינסט-מיידעל, איז ער שוין פון איהר נישט אָפּגעטרעטען; האָט זיך גע-טראָפען סתם אַ יונג ווייבעל, האָט ער זי אויך נישט פערשעהמט אפילו מיט קיין סטאַטעטשנע גוי'אישע שפחה האָט ער זיך נישט צופיל געברעקט. אַזאַ מענש איז שוין אונזער רב געצעל דוד געווען.

ווי געזאָגט, איז געצעל דוד נישט געווען צופיל איבערקלויבעריש און האָט גענומען ווי ס'געהט, דערפאַר האָבען זיך די פּאַניענקי'ס און מענזשאַטקעס מיט געצעל דוד'ן נישט אַזוי שטאַרק געצאַצקעט.

נישט קוקענדיג דערויף, וואָס געצעל דוד איז געווען אַ יודעל מיט אַ פּידעל. האָט ער פאַר'ן קאַפּיטשקעלע „פּאַוואָ-דוענינע" געמוזט בעצאָהלען גאָטובקע, אָדער מיט הזביגאַן, קאָטי, און אנדערע חשוב'ע ווייבערישע אַרטיקלען.

קיין מפולקע אקצינע האָט געצעל דוד נישט געהאַט, קיין באַנקער אָדער מאַנופאַקטוריסט איז ער אויך נישט גע-ווען, אַז ער זאָל קאָנען שרייבען טשעקען פאַר זיינע „איטזשימאַנקעס".

געצעל דוד איז געווען סך הכל אַ פשוט'ער דרדקי מלמד, הגם ער האָט זיך אומעטום פאָרגעשטעלט פאַר אַ „העַ-ע־ראַישער לעהרער". געצעל דוד'ס פערדינסטען האָבען אין בעסטען פאַל געקלעקט קוים אויף ברויט פאַר זיין בני בית אָבער נישט אויף פערפומען און מתנות פאַר קאָפּסווייבער.

האָט טאַקע נעבעך די בידנע אלטע טשיפע געמוזט אָפּמאַטערען איהרע פאַר יאָהר אין הונגער און קעלט אין צרות און לייד.

אלטע טשיפע האָט זייער גוט גע-וואוסט פון געצעל דוד'ס שעהנע מעשים און זי האָט איהם נישט איינמאָל אונטער אַ קאָמפּאַנימענט פון די זוהן און טעכטער, איידעמס און שנירען אייניקלעך און סתם שכנים אָפּ-געזונגען, אַז דאָס גאַנצע „פערגעניגען" איז איהם שוין באָקעם אויסגעפאַלען.

פונדעסטוועגען האָבען די סקאַנדאַלען נישט אָפּגעקיהלט דעם קאָכעדיגען טעמפּעראַמענט פון געצעל דוד'ן.

אלטע טשיפע האָט איהם בסדר גע-מאַכט חתונות, דאָס האָט איהר צוגע-שפּילט און געצעל דוד האָט זיך אויפ-געשטעלט דעם קאַלענדער פון די יוביצע איז אַוועק אויף זיינע ראַנדקעס.

איינמאָל, ווען ביי געצעל דוד'ן איז געפּראַוועט געוואָרען עפּעס אַ שמחה און ס'האָבען זיך פערזאַמעלט פיל געסט, פראַלט זיך פּלוצלינג אויף די טיר און עס פליהם אַריין אַ שיקסע מיט פּאַליציאַנטען און געהיים-אַגענטען.

די שיקסע, ווייזט באַלד אָן: אויף געצעל דוד'ן און מ'הייסט איהם זיך מטריח זיין אין קאָמיסאַריאַט. פערשטעהט זיך, אַז די שמחה איז שוין פערשטערט געוואָרען און די געסט צוזאַמען מיט'ן בני ביה זענען פערשעהמטערהייט זיך פונאנדערגעגאַנגען. אלטע טשיפע איז אַוועק אין קאָמיסאַריאַט געוואָר ווערען וואָס אַזוינס געצעל דוד האָט אָפּגעטון.

ווערט זי געוואָר פאָלגענדע געשיכ-טע: געצעל דוד'ס אַ „סימפּאַטיע" האָט געדינט אויף אַ שטעל. זענען די בעל-בתים אַוועקגעפאָהרען אויף אַ חתונה און האָבען די וואוינונג מיט אלע זאַ-כען איבערגעלאָזט אויף דער דינסט'ס השגחה. אונזער געצעל דוד האָט גע-האַט אין שכנות אַ לעקציע און צופּע-ליג זיך דערוואוסט וועגען דעם אַוועק-פאָהרען פון די בעלי בתים.

בכדי די שיקסע זאָל זיך נישט לאַנג-ווייליגען האָט ער זיך אַריינגעכאַפּט זי צו פערווייליען.

דאָס האָט אויסגענוצט דער אמת'ער חתן פון דער שיקסע — אַ באַלוטער בעוואוסטער גנב — און ער האָט דער-ווייל אויסגעלעדיגט די גאַנצע וואוינונג.

מיר ווייסען נישט, צי די שיקסע האָט געוואוסט, ווער ס'האָט די גנבה אויס-געפיהרט אָדער נישט.

גענוג איז צו זאָגען, אַז דער אום-שטאַנד, וואָס געצעל דוד האָט פער-בראַכט דעם קריטישען אָוונט אין דער וואוינונג, האָט געלענקט די אויספאָר-שונג אין דער ריכטונג און האָט פער-אורזאַכט געצעל דוד'ס אַרעסט.

געצעל דוד'ס אומשולד אין דער גנבה איז פעסטגעשטעלט געוואָרען און מ'האָט איהם אין קורצען בעפרייט.

דער סקאַנדאַל מיט דער שיקסע איז אָבער אַרויסגעטראָגען געוואָרען אויף דער גאַס און פערשאַפט דער גאַנצער משפחה אַזוי פיל בושה, אַז די קינדער האָבען גערן מסכים געווען צום פאָרשלאַג פון געצעל דוד'ן ער זאָל זיך גט'ן מיט אלטע טשיפע'ן.

געצעל דוד איז געוואָרען אַ פרייער פויגעל און מיט זיין גאַנצען 60-יעהרי-גען ברען זיך געוואָרפען אין די אָרעמס פון זיינע „פּרזייאַטשולקעס".

אלץ וואָלט געגאַנגען גלאַטיג ווען געצעל דוד וואָלט נאָר געהאַט מאָטניע. איז טאַקע די צרה, וואָס די עלטערן פון די קינדער, מיט וועלכער געצעל דוד האָט געקנעלט זענען געוואָר גע-וואָרען וואָס פאַר-אַ טייערער צדיק אין פעלץ זייער מלמד איז, האָבען זיי איהם געשיקט אויפ'ן ים כאַפּען פיש

אַז געצעל דוד האָט אַנג:וואַ-ירען דאָס קנעלונג און שוין נישט געזעהען קיין לעבעדיגען זלאָטע פאַר די ליבטי-גע אויגען איז טאַקע געוואָרען ביטער. אויך די מאַרישקעס האָבען איהם אָנגע-הויבען אויסצומיידען. אויף גלאַט לעבען זיך, האָבען זיי געצעל דוד'ן ערקלערט, זענען פערהאַן גענוג זעלנער און סטראַזשאַקעס, צו וועלכע רוחות דאַרפען זיי האָבען אַזאַ אלטען תרח.

געצעל דוד איז דעריבער אַרומגע-גאַנגען מיט אַ צובראָכען געמיט און פערטראַכטען מוח, ווי אַזוי צו שאַפען געלט אויף מתנות פאַר זיינע „סימפּאַ-טיעס" בכדי צוריקצוגעווינען זייערע הערצער.

ער האָט געגישטפערט אַזוי לאַנג און ברייט ביז ער האָט דערשנאַפּט אויף קאַלענבאַך-גאַס עפּיס אַן'אלמנה, אמת, שוין אַ יודענע נאָהענט פון די זיבעציג, דערפאַר אָבער מיט אַן'אַנגעשטאָפּט „קניפּעל", אַ הויז אַ שיינער מויער מיט נאָך אַ שענער פאַבריקעל. די אלמנה איז געווען אַן'איינזאַמע אָהן קינד און אָהן רינד.

דערזעהענדיג אַזאַ קאַוואַלער, ווי געצעל דוד, האָט זי אָנגעהויבען צו פאַנטאַזירען וועגען אלעם און אפשר גאָר גאָר אויך וועגען אַ קדיש.

געצעל דוד האָט צו דער בחור'טע אויך נישט אַרויסגעוויזען קיין גלייכ-גילטיגקייט און די אלמנה האָט גענומען אַטאַקירען געצעל דודס האַרץ מיט געלט און מתנות. געצעל דוד האָט אפילו גע-וואָלט ברענגען דעם גרעסטען קרבן אויפ'ן מזבח פון דער ליבע — התונה האָבען מיט דער אלמנה אָבער נאָר מיט דעם בעדינג, אַז זי וועט איהם פערשרייבען דאָס הייזעל און פאַבריקעל.

וואָס טוט דען נישט קיין אלמנה צוליב אַ מאַן?

די אלמנה האָט מסכים געווען צו געצעל דוד'ס פערלאַנג און געצעל דוד איז געוואָרען אַן'איינענטימער פון אַ הויז און אַ בעל-בית פון אַ פאַבריקעל, נישט רעכענענדיג די קלעמפּע אלס צולאָג. פאַר געצעל דוד האָט זיך איצט אָנגע-הויבען דאָס אמת'ע לעבען. האָבענדיג גענוג געלט און נישט דאַרפענדיג קלע-רען וועגען פרנסה האָט ער זיך גע-וואָרפען מיט'ן גאַנצען ברען אין די כוואַליעס פון עולם הזה. גאַנצע טעג און נעכט האָט ער פערבראַכט ביי ווייַ-נע קאָפּסווייבער, געשיכורט אין קניי-פּעס מיט גוטע ברידער און געשפּילט אין קאָרטען. און דערווייל האָט די פער-ליבטע זקנה געטרוימט וועגען איהר טייערען שאַץ.

געצעל דוד האָט דער אלטער יעדעס מאָל פערדרייט די ציין מיט עפּעס אַנ'-אויסרייד.

ענדליך האָט זיך אָבער די אלטע געכאַפּט, אַז מיט געצעל דוד'ן איז עפּיס די זאַך נישט אינגאַנצען גלאַטיג. עפּיס איז זי געוואָר געוואָרען פון זיינע מעשים טובים מיט דער ערשטער יודענע, עפּיס האָבען איהר סתם שכנים אונטערגעטראָ-גען. די אלטע האָט זיך געוואָנדען צו צוויי וואוילע יונגען, אַז זיי זאָלען דעם בחור נעהמען אויפ'ן „האָטשיק". די חברה-לייט האָבען בעקומען פאַר זייער טרחה גוט בעצאָהלט און ווי אַ בייזער שאָטען אומעטום נאָכגעשוועבט, וואו געצעל דוד האָט זיך בעוואויגען.

נאָך צוויי וואָכען זוכענישען זענען די דעדעקטיווען דערגאַנגען, אַז געצעל דוד האָט „אַנ'אוטזשימאַנקע" אויף קאָנ-סטאַנטינער גאַס.

פאַר דער„אוטזשימאַנקע" האָט ער גע-דונגען אַ שיינע וואוינונג און פּראַכט-פול אויסגעמעבעלט. די דעדעקטיווען האָבען זיך נאָך דערוואוסט, אַז געצעל דוד צאָהלט דער אוטזשימאַנקע 100 זל. וועכענטליך, אַ חוץ, וואָס ער בע-זאָרגט זי מיט פערשידענע טייערע זאַ-כען פון דער היים און וואָס ער קויפט איהר ספּעציעל אין דער גאַס.

האָבענדיג אַזעלכע אינפאָרמאַציעס, האָט די אלטע בעשלאָסען דעם בחור צו דעמאַסקירען.

זי האָט אָפּגעוואַרט, ווען ער איז אַוועק פון דער היים, אומבעמערקטער-הייט איז זי איהם נאָכגעגאַנגען טריט ביי טריט און זעהענדיג ווי ער געהט אַריין אין אַנגעגעבענעם הויז אָנגעלאָ-דענט מיט פערשידענע פּאַקעטלעך, איז זי געוואָרען איבערצייגט, אַז אלעס איז אמת.

זי האָט אין דער גרעסטער אויפרע-גונג געוואַרט אַנ'ערך אַ שעה פאַר'ן הויז און מיט אַ ליאַרם זיך געלאָזט אין דער אָנגעוויזענער וואוינונג. דערזעהענ-דיג דאָרט געצעל דוד'ן צולייגט, ווי ביים פאָטער אין ווייגאָרטען, האָט זי געמאַכט אַ גרויסען סקאַנדאַל.

בני לבני האָט זיך געצעל דוד אָפּ-געטראָגען און די איבערגעבליבענע שיקסע האָט זיך געוואָרפען אויף דער זקנה איהר גוט אָנגעבראָכען די ביינער און אַרויסגעוואָרפען.

מיט אַ צובראָכען געמיט איז די פערצוויפעלטע יודענע אַהיימגעגאַנגען אָבער אין דער היים האָט זי געטראָ-פען אַ צווייטען סיורפּריז:

אלע ווערטפולע זאַכען זענען פון דער שטוב אַרויסגעטראָגען געוואָרען און געצעל דוד האָט זיך מישב געווען און זיין מלכה אינגאַנצען פון דער וואוינונג אַרויסגעטריבען. עטליכע טעג האָט זיך די אומגליקליכע אַרומגעבלאָנ-קעט ביי שכנים ביז גוטע מענשען האָ-בען זיך אַריינגעמישט און עס איז גע-לונגען צו ווירקען אויף געצעל דוד'ן, אַז ער זאָל איינגעהן אויף אַ פשרה. די אלטע בעקומט דאָס רעכט צו פער-וואַלטען מיט'ן הויז און פאַבריקעל אַזוי לאַנג ווי זי וועט לעבען.

געצעל דוד'ן ווייטער מוז די אלטע אויסצאָהלען 150 זל. וועכענטליך, אַ חוץ וואוינונג, בעהייצונג און בעלייכ-טונג.

אויסער דעם מוז דאָס פאָרפאָלק זיך גט'ן אָדער לעבען בזווגדער-

דער פסק, בפרט דער לעצטער פונקט קרענקט זעהר שטאַרק דער אלטע, אָבער קיין ברירה האָט זי נישט, זי מוז ווייַ-נען און צאָהלען, ווייל געצעל דוד רייט אויפ'ן פערדעל און מאַכט אַ לעבען.

אַרנוס.

פרויען אויפ'ן טראָהן / פון ש. יאַקאָבי

אין די מייסטע פּראָפעסיעס, אין וועל-כע מיר געפינען היינט פרויען במעט אין דערזעלבער צאָהל און יעדענפאַלס נ:ט נישט וועניגער פעהיגקייט, ווי מע-נער, זענען די מיטגלידער פון דעם שעהנעם געשלעכט פערטראָטען בלויז זייט אַ קורצער ריי מיט יאָהרען. פאַר-האַן אָבער איין פּראָפעסיע, און אַ גאָר געהויבענע דערצו, אין וועלכער פרויען געפינען זיך זייט די אוראַלטע צייטען, און וואו בעריהמטע פרויען-נעמען, וואָס זענען געוואָרען מיילענשטיינער אין דער מענשליכער היסטאָריע, זענען גאָר אַנ'-אָפּטע ערשיינונג. דאָס איז די פּראָפע-סיע פון רעגירען.

סיי די לעגענדע, סיי די געשיכטע האָט צו פערצייכענען אַ גאַנץ היבשע צאָהל פון פרויען, וואָס האָבען געקע-ניגט איבער לענדער און פעלקער און וואָס האָבען אין דעם דאָזיגען ענין אַ רויסגעוויזען אַ נישט קלענערע מאָס פון טאַלאַנט און זשעני, ווי די בעריהמטעסטע מענליכע הערשער.

אין דער זעלבער צייט, ווען אַ וועלט האָט זיך געוויגט מיט דער חכמה און גרויסקייט פון אַ שלמה המלך, איז גע-ווען אַ מלכת שבא, וועלכע האָט אפילו דעם דאָזיגען קלוגען קעניג שלמה אַריינגעבראַכט אין פערלעגענהייט. דער גרויסער רוימישער קייזער צעזאַר איז בעזיגט געוואָרען פון דער נישט וועני-גער טיכטיגער קלעאָפּאַטראַ, דער קעניג פון עגיפּטען. און ווער האָט געבויט די בעריהמטע שעהנע און זינדיגע שטאָט ננוה, אויב נישט אַ פרויען-הערשערין, די מלכה סעמיראַמיס? די דאָזיגע קע-ניגין, וועגען וועלכער די לעגענדע דער-צעהלט, אַז זי איז אַרויף אין הימעל אַריין אין דער געשטאַלט פון א טויב, האָט גאַנצע פערציג יאָהר געקיניגט איבער בבל און דאָס לאַנד האָט גע-בליהט אונטער איהר הערשאַפט.

אָבער נישט בלויז דאָס אלטערטום איז רייך אין פרויען, וואָס האָבען גע-הערשט אויפ'ן טראָהן. די געשיכטע פון מיטעלאַלטער און פון די נייע צייטען פערמאָגט אונצעהליגע בלעטער, אויף וועלכע פרויען-הערשערינס האָבען זיך פערשריבען אויף אייביג סיי מיט גאָל-דענע אותיות, סיי מיט בלוטיגע פלע-קען. טראָהנען גיבען געלעגענהייט סיי צו בעווייזען פון שעהנסטער און עדעל-סטער מענשליכקייט, סיי צו מעשים פון דע־ אונמענשליכסטער גרויזאַמקייט — און מען מוז צוגעבען, אַז די פרויען, וואָס האָבען פערנומען טראָהנען זענען אין דעם פרט גאָר נישט אַנדערש גע-ווען פון מענער. זיי האָבען בעוויזען צו זיין פונקט אַזוי ערהאַבען, גוט און ברייטהאַרציג, ווי די ערהאַבענסטע מע-נער-הערשער, זיי האָבען אָבער אויך בעוויזען צו זיין נישט וועניגער טיראַ-ניש און גרויזאַם, ווי פיל מענער-טיראַ-נען, וועמעס נעמען בלייבען פערשאָלטען אויף אייביג.

אַזוי געפינען מיר סיי אַזעלכע גע-שטאַלטען ווי די עסטרייכישע קייזערין מאַריאַ טערעזאַ, וואָס איהר טיכטיג רע-גירען איז געווען אַ ברכה פאַר איהר לאַנד, אָדער די ענגלישע קעניגין וויק-טאָריאַ, וואָס האָט בייגעטראָגען נישט בלויז צום הערליכען אויפבליהען פון דער בריטישער אימפּעריע, נאָר וואָס האָט געהאַט אַ געוואַלטיגען איינפלוס אויף דער קולטור-ענטוויקלונג אין איה-רע צייטען. מיר זעהען אויף דעם רו-מענישען טראָהן די בעריהמטע דיכטע-רין קאַרמען סילוואַ, וואָס איז געווען ווי אַ געטרייע מוטער צו איהר לאַנד, און אַ בעשיצערין פון קונסט און ווי-סענשאַפט.

די געשיכטע ווייזט אָבער אויף אויך אַזעלכע שרעקליכע פיגורען, ווי די ענג-לישע קעניגין „די בלוטיגע מערי", וועל-כע האָט זיך טרויעריג בעריהמט געמאַכט מיט דעם פערברענען לעבעדיגערהייט „הערעטיקער", ד. ה. יענע, וואָס האָבען נישט פונקט אַזוי אויפגעפאַסט דעם קריסטליכען גלויבען, ווי זי. נישט ווע-ניגער בלוטיג איז געווען די קעניגין עליזאַבעט, די זעלבע, וואָס האָט פער-אורטיילט מאַריאַ סטואַרט צום טויט, און געווען אויך אַזעלכע קעניגינס, ווי למשל יעקאַטערינאַ די גרויסע, וועלכע האָט אין זיך פעראייניגט די צוויי עקס-טרעמען, סיי יושר און מענשליכקייט, סיי ביטערע אכזריות. יעקאַטערינאַ איז איבריגענס געווען איינע פון די ווייב-ליכסטע קעניגינס. איהר פרויענהאַפטיג-קייט האָט אָפט בעשטימט איהרע מעשים.

נישט אלע פרויען, וואָס האָבען פער-נומען אַ טראָהן, האָבען אָבער געלאָזט זייער איינגעבוירענע פרויענהאַפטיגקייט זאָל איבער זיי הערשען. אין די מייס-טען פאַלען האָט דער חשק צו רעגירען און צו הערשען אונטערדריקט אין זיי אלע טיפּיש פרויענהאַפטע רעגונגען און עס איז זיי געלונגען גובר צו זיין זיי-ער אייגענע נאַטור. די געשיכטע קאָן פיל פאַלען, ווען פרויען אויפ'ן טראָהן האָבען אפילו אונטערדריקט אַזעלכע עלעמענטאַרע און הייליגע געפיהלען, ווי מוטער-ליבע. די מוטער פון דעם טרויעריג-בעריהמטען קייזער נעראָ פון רוים האָט אליין געלאָזט אומברענגען איהר אייגענעם זוהן, וועלכער איז איהר געווען אַ שטערונג אין איהר הערשאַפט. איהר געראָטענער זוהן נעראָ, וואָס האָט אָט די דאָזיגע מוטער שפּעטער אליין געלאָזט אַברוימען פון וועג, האָט גע-האַט אין וועמען אַריין צו געראָטען.

ווען מען בעקלערט, אַז אפילו דאָרט, וואו פרויען געפינען זיך נישט אויפ'ן טראָהן, אָדער אָן שפּיץ פון דער רעגי-רונג, איז זייער איינפלוס אויף די הער-שענדע אָדער רעגירענדיגע מענער אויך אַ גרויסער, מוז מען קומען צו דער איבערצייגונג, אַז רעגירען איז די איי-גענטליכע פּראָפעסיע פון דער פרוי. עס איז כמעט נישט געווען דער מענ-ליכער הערשער, וואָס זאָל נישט האָבען אַנ'אָפענען אויער פאַר די עצות פון אַ פרוי, אָדער פון מעהרערע פרויען. אפילו אַזאַ אַבסאָלוטער הערשער ווי נאַפּאָלעאָן איז נישט געווען אינגאַנצען פריי פון פרויען-איינפלוס. אַ מענער-האַרץ איז פון נאַטור אַרויס דער זי-כערסטער טראָהן פאַר דער פרוי, דאָרט הערט איהר הערשאַפט קיינמאָל נישט אויף, און אָפט איז איהר איינפלוס אויפ'ן וועג פון יענעם טראָהן, אפילו דאַן, ווען עס האָט זיך געדראַכט, אַז דער כסא המלכות איז בעזעצט פון אַ מאַן.

אַ דאַנק דערפאר...

ברוך השם — נישטאָ די קהלה,
אָפּ'גע'פּטר'ט שוין מיט איהר...
נישט געטון אַ פּיפּס אפילו —
און פערמאַכט איז שוין די טיר.

נישט געווען — ווי קיינמאָל גאָרנישט —
אין איהר בעסטער אויפקום-שעה,
און אַזוי, ווי נישט געוועזען,
איז די קהלה אויך נישטאָ...

פריהער פלעגט מען דאַרפען זוכען,
נאָכפרעגען און לערנען פּשט —
די געשיכטע פון דער קהלה
איז אַ שמוציג, פּוסטע בלאַט...

האָט מען קורץ געקרענקט די קראַנקהייט,
אָפּגעמאָזעלט, אָפּגעפּאַקט...
און לסוף האָט איינס דעם צווייטען
ס'ריכטיגע אַריינגעזאָגט...

אַלע טויגען אויף כפּרות —
אַלע האָבען עס געזעהן...
וואָס געשעהן געדאַרפט אין אָנהויב,
איז אַצינד געשווינד געשעהן...

אָפּגעווישט מען האָט די ליפּען
און געשיקט אַ לויב צו גאָט!
— ס'הויבט זיך אָן דער קאַלטער ווינטער,
טאָ אַ גוטען שליטוועגס האָט!

ביי דעם זעלבען, ביי דעם אַלטען,
נישט געמאַכט פאַרויס אַ שפּאַן,
בלייבט נאָר אויס אין ווינטער קאַלטען,
אונזער בידנער אָרימאַן...

אָבער איצטער, כאָטש ווערט וויסען
אונזער אַלטער פּעסימיסט,
אַז נישט דאַרפען וועט ער קלאַפּען
אין דער קהלה-טיר אומזיסט!

אַ—אַ.

ענציקלאָפּעדיע.

יודען-פראַגע — פון וואַנען איז אַ יוד?

ליימענער-גולם — דער גרעסערער טייל פון אַ קהלה-פראַקציע.

אויבער-מענש — אַ שוהל-שמש.

אַ רינג — קיין מעסער איז עס נישט, אָבער קוילענען קוילעט ער.

קוה — אויב זי איז ביי אַ שלים-מזל, איז זי נאָך ערגער ווי אַ ציג.

קלינגערס — אפילו ווען אַ פערד האָט עס, לייגט עס אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט.

קור — אויב די ווייב מאַכט עס דורך, קרענקט דער מאַן.

אָרימקייט — שטיינער און ביי-נער.

אַ שווער-פּראָבלעם — אַז דער איידעם וויל נאָך אַמאָל נדן, און דער שווער וויל נישט געבען.

נשמה-יתירה — די נשמה פון אַנ'אָרימאַן.

אַגריקולטור — נישט אַלץ וואָס ליגט אין דער ערד האָט אַ שייכות דערצו.

תנאים — אַנ'אַקט, וואו מען ברעכט טעלער, און אַמאָל אויך דעם קאָפּ.

אַרקעסטער — אַזאַ איינריכטונג, וואו אפילו יודען מוזען אַרויסווייזען אחדות.

מוג.

מען דאַרף היטען.

— זאָגט מיר, שניאור, וואָס מיינט די גמרא מיט דעם, אַז אַ חתן בעדאַרף האָבען שמירה. צוליב וואָס בעדאַרף מען איהם היטען?

— איך וועל דיר זאָגען: די גמרא האָט געמיינט נישט אַמאָליגען חתן, נאָר אַ היינטיגער חתן בעדאַרף האָבען שמירה, מחמת דאָ שרייבט ער תנאים, נעמט צו דעם נדן, פאָהרט אַוועק אין אַ צווייטער שטאָט און קען ווייטער שרייבען תנאים. אָט דאָס מיינט די גמרא, אַז אַ חתן בעדאַרף האָבען שמירה.

אפאָריזמען.

עס טרעפט אַמאָל, אַז דער גרעסטער למדן, בעגרייפט נישט אַ שטיקעל „ראשית חכמה“...

אויב עס איז אמת, וואָס די וועלט זאָגט, אַז „געלט רעדט“, איז דאָס אָבער נאָר פאַר זעהר אַ געקליבענעם עולם.

אַ סך מענער וואָלטען וועלען האָבען די פּריוועליגיע פון אַ פאָטאָגראַף, און קענען בעפעהלען זייערע פרויען: „מאַך צו דעם מויל און שמייכעל“.

ווי פאָרזיכטיג מען זאָל נישט קלויבען די סיים-דעפּוטאַטען, געפינען זיך דאָך צווישען זיי „ווערימדיגע“.

איהר ווייסט גאָר נישט, ווי שנעל די צייט לויפט, ביז איהר באָרגט געלט „אויף דרייסיג טעג“.

„הכסיל בחשך הולך“ (דער נאַר געהט אין דער פינסטערניש), אָבער אָפּצוטון אַ נאַרישקייט דערזעהט ער, ווי אין דער גרעסטער ליכטיגקייט.

דעם איינציגען כבוד, וואָס יעדער מענש וואָלט געוואָלט האָבען נאָך זיין טויט איז, אַז ער אַליין זאָל זיך קענען בעעהרען מיט „אויפשטעהן“...

נישט אַלע מאָל ליגט אין זינען די פרויען אַ ניי קלייד, אַמאָל עפּעס העכערעס אויך — אַ נייע הוט.

מ. ז. גלאַגאַ.

איהר גליק.

שנור: — ווען איך וואָלט געוואוסט אַז אייער זוהן האָט שלעכטע אויגען וואָלט איך מיט איהם נישט חתונה גע-האַט.

שוויגער: — צוליב די שלעכטע אויגען האָט ער דיך גענומען.

אַ רמז אין דער תּורה.

— זאָגט מיר ר' איטשע-מאיר, די תורה האָט אָנגעזאָגט: „מפּני שיבה תקום“ — פאַר אַלטען מאַן בעדאַרף מען זיך שטעלען, פאַרוואָס האָט די תורה אויך נישט אָנגעזאָגט, אַז פאַר אַנ'אַלטער פרוי בעדאַרף מען זיך שטעלען?

— איך וועל דיר זאָגען: די תּורה האָט שוין פריהער געוואוסט, אַז פרויען ווערען קיינמאָל נישט אַלט...

זיך אָפּגערעכנט.

ווען שימעקעל האָט אָנגעטון זיין נייעם אַנצוגעל, וואָס די מאַמע האָט איהם געקויפט, האָט איהם זיין שוועסטער, אַ כּלה-מיידעל, געוואונשען, ער זאָל איהם צורייסען געזונטערהייט. אין אַ וואָך אַרום האָט זיין שוועסטער גע-קראָגען אַ גאָלדענעם זייגערל אַ פּרעזענט פון איהר חתן, איז שימעקעל צו-געלאָפען צו איהר חתן, און געזאָגט: „צובּרעך געזונטערהייט“.

אַנ'אונטערשיד.

משה נתן: וואָס איז דער אונטערשיד פון אַ פאָנאָגראַף ביז אַ היינטיגען בר-מצוה-בחור?

נתן משה: אין פאָנאָגראַף זינגט מען אריין איין מאָל, זינגט ער אַרויס הונ-דערט מאָל, און אין אַ היינטיגען בר-מצוה-בחור זינגט מען אריין (די הפטורה) הונדערט מאָל, און אַרויסזינגען קען ער קיין איינמאָל אויך נישט.

סמנים.

אַז מען צעבּרעכט אַ גלאָז, איז אַ סימן, אַז עס וועט אייך קומען אַ מזל-טוב; אַז מען צעבּרעכט גלעזער, איז אַ סימן, אַז עס איז שוין נאָכ'ן מזל-טוב...

אַז מען רעדט מיט אייך וועגען געלט אויף אַ הוט, איז אַ סימן אַז איהר האָט אַ ווייב; אַז מען רעדט אייך נישט, איז אַ סימן, אַז איהר האָט אַ „פריינט“ אויך...

אַז עס קלינגט אייך אין די אויערען, איז אַ סימן, אַז מען וועט פון אייך רעדען; אַז עס קלינגט אייך אין די טאַשען, איז אַ סימן, אַז מען רעדט שוין פון אייך.

אַזאַ גליק.

אַ כעלמער שוסטער האָט אַמאָל דער-צעהלט:

— ווען איך בין אַמאָל געווען אַ קליין יונגעל און מיינע עלטערען האָבען בעשלאָסען מיך צו מאַכען פאַר אַ בעל-מלאכה, האָט זיך אָנגעפאַנגען אַ קריג צווישען טאַטען און מאַמען. דער טאַטע האָט מיך געוואָלט געבען צו אַ שוסטער און דער מאַמען איז דוקא גע-ווען געוואָרען אַ שניידער. דאָס ריי-סעניש האָט אַזוי געדויערט אַ לאַנגע צייט, נאָר סוף-כּל-סוף האָט דער טאַטע אויסגעפיהרט, און איך בין געוואָרען אַ שוסטער. און דאָס איז געווען מיין גליק, דען ווען די מאַמע וואָלט הלילה אויס-געפיהרט און איך וואָלט הלילה געווען אַ שניידער וואָלט איך היינט געשטאָרבען מיט מיין ווייב און קינדער פון הונגער.

— פון וואַנען איז דאָס געדרונגען?

— האָבען איהם אַלע איבערגעפרעגט.

— וואָס הייסט פון וואַנען? — האָט דער שוסטער אויסגעשריגען, — אָט האָב איך דאָך אַ סימן: איך בין שוין 30 יאָהר אַ שוסטער און עס האָט נאָך דורך דער גאַנצער צייט קיינמאָל נישט געטראָפען, אַז עס זאָל מיר עמיצער ברענגען אויפנייען אַ מלבוש.

אַמאָל און היינט.

— אַמאָל האָט מען חתונה געהאַט אויס ליבע — היינט איז „אויס“ ליבע.

— אַמאָל האָבען די עלטערען גע-לערנט די קינדער רעדען. היינט לער-נען די קינדער די עלטערען שווייגען.

— אַמאָל האָט מען געשלאָפען מיט אַ גאַנצען קאָפּ אין אַ צעבראָכענער בעט. היינט שלאָפט מען מיט אַ צו-בראָכענעם קאָפּ אין אַ גאַנצער בעט.

— אַמאָל האָט אַ מוטער געלערנט איהר טאָכטער די דינים פון חתונה. היינט לערנט די טאָכטער מיט דער מו-טער די דינים...

אַ טעאַטער-ווערטעל.

מען האָט אַמאָל געפרעגט אַ יודי-שען טעאַטער דירעקטאָר פאַרוואָס ער האָט אָפּגענומען פון רעפּערטואַר „די וועבער“ פון הויפּטמאַן און שטעלט שלום אַש'ס „גאָט פון נקמה“?

האָט דער דירעקטאָר געענטפערט:

— ווען מען וויל האָבען אַ פולע הויז, מוז מען שטעלען אַ הייזעל...

אין די ציין פון טיגער.

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון מאָריס לעבלאַן

(19

דאָן לואי האָט זיך עטליכע מאָל אויפגעהויבען פון זיין פאָטעל און זיך אונטערגעהערט אונטער דעם אינזשעניערס טיר. קיין שום פערדעכטיגער קלאַנג איז אָבער נישט דערגאַנגען צו זיינע אויערען. היפּאָליט פּאַוויל איז, ווייזט אויס, רוהיג געשלאָפען.

אַרום צוויי אַ זייגער ביינאַכט האָט זיך אַנ'אויטאָ אָפּגע-שטעלט פאַר דער ווילע.

דער דינער, וואָס האָט אָפּגעוואַרט דעם צוריקקעהר פון דער מאַדאַם פּאַוויל, האָט זיך צוגעאיילט צו עפענען איהר די טיר.

פערענאַ האָט אויסגעלאָשען די עלעקטרי אין קאָרידאָרעל, און אָפּוועגענדיג ליכט דעם פאָרהאַנג, האָט ער דערזעהן געהן די פרוי פּאַוויל און נאָך איהר סילוועסטער'ן.

זיי זענען אַרויף אויבען.

אויף די טרעפּען איז ווידער געוואָרען פינסטער.

אַ לאַנגע ווילע האָט זיך נאָך געהערט דאָס רעדען אוי-בען, און דערנאָך איז ענטשטאַנען אַ טויבע שטילקייט.

אין דער דאָזיגער שטילקייט האָט פערענאַ אָנגעהויבען צו פיהלען שאַרפער די אונרוהע, וואָס האָט זיך אין איהם געטייעט.

פונוואַנען האָט זיך גענומען די אומרוהע? ער וואָלט עס זיך נישט געקאָנט דערקלערען... זי איז אָבער געווען אַזאַ שטאַרקע, אַז נישט קענענדיג זיך בעהערשען, האָט ער אַרויסגע-שעפּטשעט:

— כ'וועל געהן אַ קוק טון, צי ער שלאָפט. די טיר איז אוודאי נישט פערשלאָסען.

ער האָט פאַקטיש ליכט געעפענט די טיר, און מיט אַנ'-עלעקטריש לעמפּעל איז ער צוגעגאַנגען צום בעט.

היפּאָליט פּאַוועל איז געלעגען מיט'ן פּנים צו דער וואַנד און געשלאָפען.

אַ בערוהיגטער האָט זיך פערענאַ צוריקגעקעהרט אויף זיין אָרט, און ליכט אויפגעוועקט דעם סערזשאַנט:

— ס'קומט דיין רייה, אַלעקסאַנדער!

— וואָס הערט זיך עפּעס?

— גאָרנישט. ער שלאָפט.

— פונוואַנען ווייסט איהר עס?

— איך בין געגאַנגען אַ קוק טון.

— ס'איז מאָדנע. איך האָב גאָרנישט געהערט. איך בין געשלאָפען, ווי אַנ'אָקס...

צוזאַמען מיט פערענאַ'ן איז מאַזע אריין אין צימער פון דעם שלאָפענדיגען.

— זיך זשע דאָ רוהיג, און וועק איהם נישט איבער! — האָט דאָן לואי געזאָגט — איך וועל אויך אַ ווײַלע אַ דרימעל טון.

אין משך פון דער נאַכט האָבען זיי זיך נאָכאַמאָל געטוישט מיט דער וואַך.

אָבער דרעמלענדיג אפילו, האָט פערענאַ געפיהלט, ביי וואָס פאַר אַנ'אומשטענדען ער געפינט זיך דאָ. ער האָט גע-ציילט דאָס קלאַפּען פונ'ם זייגער, וואָס האָט הילכיג אויסגע-שלאָגען די שעה'ן אין דעם נאָהענטסטען סאַלאָנד'ל.

אין דרויסען האָט זיך אַלץ אָנגעהויבען וועקען צום לעבען.
עס האָבען אָנגעהויבען צו קלאַפּען די מילך-וועגעלעך.
עס האָבען געפּיפּען שניידיג די פריהמאָרגען-צוגען.
אויך די ווילע האָט אָפּגעלעבט. עס האָט אָנגעהויבען אַרום די טאָג-בעוועגונג.

דורך די שפּאַרעס פון די פענסטער האָט זיך אַריינגעקראָ-גען די ליכטיגקייט, און אין צימער איז געוואָרען אַלץ העלער.

— קומט פון דאַנען! — האָט זיך אָנגערופען מאַזע — ס'איז בעסער, אַז קיינער זאָל אונז דאָ נישט זעהן.

— שטילער! — האָט אַרויסגעשעפּטשעט דאָן לואי, מאַכענ-דיג אַ צייכען מיט דער האַנד — וועטסט איהם נאָך איבערוועקען.

— איהר זעהט דאָך, אַז ער וועקט זיך נישט! — האָט גע-ענטפערט מאַזע.

דאָן לואי האָט געוואָרפען אַ בליק אין דער זייט פון דעם שלאָפענדען, און ס'האָט איהם ווידער אַרומגעכאַפּט אַנ'אומפער-שטענדליכע אומרוהיגקייט — אַזאַ אומרוהיגקייט, וואָס די סיבה פון איהר האָט ער זיך גופא נישט געוואָלט דערקלעהרען.

— וואָס איז אייך, שעף? — האָט איהם מאַזע געפרעגט.

— גאָרנישט... דאָס הייסט... כ'האָב עפּעס מורא...

מאַזע האָט אַ ציטער געטון.

— איהר האָט מורא, פאַרוואָס? און איהר זאָגט עס עפּיס אַזוי מיט דעם זעלבען טאָן, ווי ער האָט עס נעכטען געזאָגט...

— יאָ... און איך האָב מורא צוליב דער זעלבער סיבה.

— אָבער פאַרוואָס?

— צי פערשטעהסטו נישט?.. צי פערשטעהסטו נישט?... איך האָב מורא, אַז אפשר... איז ער געשטאָרבען?..

— וואָס רעדט איהר עפּיס?.. איהר זענט משוגע?..

— ניין... משוגע בין איך גראָד נישט... אָבער איך האָב אַנ'איינדרוק פון טויט...

מיט אַנ'עלעקטריש לעמפּעל אין האַנד האָט ער זיך אומ-בעוועגליך אַוועקגעשטעלט לע'ם דער בעט.

און — ער, וועלכער האָט פאַר גאָרנישט אין דער וועלט נישט געהאַט קיין מורא, האָט איצט נישט געהאַט איצט די דרייסטקייט צו קוקען איצט גלייכגילטיג אין פּאַוויל'ס פּנים.

אַנ'אימה'דיגע שטילקייט איז ענטשטאַנען אין צימער.

— שעף... ער ריהרט זיך דאָך טאַקי נישט פון אָרט?

— יאָ, און איצט ערשט האָב איך בעמערקט, אַז ער האָט זיך נישט אַ ריהר געטון אין משך פון דער גאַנצער נאַכט. אָט אָ-דאָס טאַקי שרעקט מיך...

מיט אַ שטאַרקער אָנשטרענגונג פון ווילען האָט ער זיך לסוף בעהערשט.

ער האָט זיך דערנעהנטערט צום בעט און זיך איינגעבויגען צו דעם שלאָפענדען.

קיין אָטעמען האָט מען נישט געהערט.

ער האָט אָנגענומען די הענד פון פּאַוויל'ן... זי איז געווען טויט.

פערענאַ האָט זיך מאָמענטאַל בעזונט, און אויסגערופען:

— די פענסטער!.. עפענען די פענסטער!

און ווען די טאָג-ליכט איז מיט אַ שטראָם אַריינגעדרונגען אין צימער, האָבען זיי דערזעהן, אַז דאָס פּנים פון אינזשעניער פּאַוויל איז געשוואָלען און בעדעקט מיט ברוינע פלעקען...

(פאָרטזעצונג קומט.)

TEATR-SWIETLNY
NOWOSCI
Piotrkowska, róg Głównej.

הײנט - גרויסער פילם-שלאגער! פראדוקציע פון 1927/28

„די שיף פון פערשטויסענע"

PAULINA STARKE i L. HANSEN

גרויסע סענסאציאנעלע דראמע אין 10 אקטען.— אין די הויפט-ראלען:

פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער דיר. פון ש. שימשעלעוויטש. פרייזן פון די פלעצער ביז 6 א זייגער אווענד – צו 30 און 75 גר.

אנאנס! פון דינסטאג, דעם 13. דעצעמבער ד. י. RAMON NOVARRO אין „וואו די גאס ענדיגט זיך"...

אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם!!!

בצדק כל אמרי פי ואין בהם נפתל ועקש

אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אנגעוועהטאגטע ענינים, זאלסט קומען צו לויפען אין ביורא

17 פעטריקאווער 17

2-טען הויף, פארטער, דורכגאנג זאכאדניא 52, וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען אלערליי ביטעס לויט'ן אוסטאוו, קלאוזולעס און זא-בעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, אפעלאציעס, אפאזיציעס, אדוואלאניעס, רעקורסען וועגען פעסער אין קאמיסאריאט-רזשאנדו, ביטעט וועגען דירה אינאורזשאנד-ראזיעמ-טשי און אין אלע פאליציי-בעצירקען, אקטען-אינטערציזיעס, אקטען דאראוויזנעס, קארנע ספראוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

ספעציאליסט פון שותפות-אקטען.

רעכט-קאנסולענט י. מאנעלא, פעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

Dr.med. **A·MAZUR**

אויערן אין האלז-קראנקהייטען, שטימע- און שפראך-פעהלערען (שטאמלען א. אז. וו.)

האט זיך איבערציגען פון נארוטאוויטש 44

אויף וואסכאדניא 65, טעל. 66-01

(איינגאנג אויך דורך פעטריקאווער 46).

בעהמט אן פון 11^{30}—12^{30} און פון 3–5 נאכמ. 770

8-גנג ה"ה פריזערס!

איך בעזיץ א רייכען אויסוואהל פון

קעלנישע און בלומען-וואסערן

צו אזעלכע נידריגע פרייזען פון 3.60 א קילא

וועזשעטאל נאר . . . . . 3.— „ „

פיקסין . . . . 7.75 „ „

בריליאנטין . . . . . 3.60 „ „

ווי אויך אלע ארט פריזיער - צובעהערע צו פא-בריקס-פרייזען. מיט אכטונג

Perfumerja J. DRUKIER, Zawadzka 11

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 31-08

פיילט גאנץ פערנאכלעסיגטע ציינער און מונד-קראנקהייטען, צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציינער. נעהמט אן פון 9—12 פערמיטאג און פון 3—7 אין אווענד. צו בילינע פרייזען. 1491

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	10—11 3—2 7—6
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1 — 2
ד"ר יוסטמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	1-11½ 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייט.	5-4 זונ. 1—2
ד"ר חיינבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	12—2 4—6
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראיעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-מונדהיילונג, בעליכטונגען, קראנען, פאמבען א. א. וו.

בי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט

היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, ארט מעדיצינישע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.

איבפאנגען נעמען שפריצען (שפרעלמען) פון 4—5 נאכם.

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז נאך א גרינדליכען רעמאנט, האב איך ערעפענט אנ'ערשטקלאסיגען

דאמען-און הערען-סאלאן

אונטער דער ליטונג פון בעוואוסטע פאכמענישע קרעפטען.

פרייז-קוראנט פון דאמען-סאלאן		פרייז-קוראנט פון מענער-סאלאן	
שערען	60 גר.	ראזירען מיט קאל.וואסער	40 גר.
מאניקור	60 גר.	שערען	80 גר.
וואסער-אנדולאציע		מאסאזש פון געזיכט	50 גר.
פארבען די האר מיט אריג. HENNÉ		קאפ וואשען	50 גר.

מיט אכטונג

M. KUPKA
Południowa 12

364

פעלץ-ווערקשטעל פון ח. האכענבערג
קאמיענא-גאס 2

נעהמט אן אלערליי קירזשנער-אויסארבייטונגען לויט די נייעסטע אויסלענדישע פאסאנען און פיהרט אויס רעיעל און צו קאנקורענץ-פרייזען. ספעציאליסט פון פאקען-מאנטלען, פאקענע היטלעך ווי אויך שטריימלעך.

מיט אכטונג ח. האכענבערג, קאמיענא 2, פראנט-געוועלב.

לעטשניצע

פון דאקטוירים = ספעצ. און דענטיסטען = קאבינעט.

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינאוהן " מ. וואיסמאן " א. מאננענבוים	פון 3½—2½ און 7—8 2—12 „ 6—4 „
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. פאלשאנסקי	פון 4—2½ און 8—7 1—12 און 6—5 „
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמא " מ. פערדמאן פרוי ד"ר ח. זקרדאוויטש-קראמשקא " נוסטאווא זאנד מאננענבוים	פון 1—11 7½—5½ „ שבת, זונט., דינסט., דאנ. 3-5 זונט., מאנט., מיט., פריי. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. גוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 11—10 און 6—7 1—12 און 4—5 „
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. כטופאו " מ. ראלשנדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 5½—3½ „
הויט- און וועג-נערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין " י. סאראמיימשיק	פון 12½—3½ 8 6 „
ציין- און מונד-קראנקהייטען	צאהן-ארצט מ. שעהעס מ. רעזניקאוו ב. משורנאווסקא ז. קאצענבאגע	פון 9—10¾ און 8—9 11—1¾ „ 2¼—5 „ 5¼—8 „

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קראנען, גאלד-בריקען און פלאטין.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. נעבורט-הילף.

Specialista dla przepukliny
Wynalazca patent. bandaży

מיט 20-יעהריגער פראקטיק בעקאנטער ספעציאליסט ראפאפארט האט ערעפענט א פיליאלע אין לאדז און נעהמט אן ליידענדע אויף פערשידענע געברעכליכקייטען און קערפער-פערקרימונגען, ווי: 1) לייסטען-ברוכען, וואס פאלען ארויס אין פיס (אייער-בייטעל) נאבעל-ברוכען, בויך-ברוכען, געבערמוטער-ברוכען, אויך גאל-שטיינער, העננ-בויך א.ז.וו. ס'ווערט געהיילט מיט די נייעסטע ספעציאל הייל-באנדאזשען פון אייגענער ערפינדונג, וואס איז געווארען אנערקענט דורך מעהרערע פראפעסארען, 2) פערקרימטע פלייצעס (הויקערס) ליעהמונגען, געשוואלענע פיס, העלפט דעם קראנקען מיט די נייעסטע הייל-אפאראטען. בעשאנקען אויך מיט אגאלדענעם מעדאל.

דיר. ראפאפארט נעהמט אויף ליידענדע בײ

גרינבוים, זגערזשער № 17

טעלעפאן 64 - 42.

אויף פערלאנג פון קראנקע בעזוך אין דער היים און אין שפיטאל. אייגענע הוים-טעל.

א מביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען!

קען מען קויפען אלערליי

פוטער-ווארען

...... נאר ביי דער לאנג-יעהריגער פירמע ......

ל. ב. פעפער, וואסכאדניא 42.

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעט אויס'ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגע-פיהרט פיינקטליך און רעעל.

950

Dr. med.

S. KANTOR

ספעציאליסט פון הויט-און וענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

בעהאנדלונג מיט רענטגען שטראהלען און קווארץ-לאמפ, עלעקטריזאציעס.

פעטריקויער 144
(עק וואלטשאנסקא)

טעלעפאן 29-45.

עמפפאנגט פון 8 — 2 מיטאג און פון 5—8 אין אווענד אין „Sanitas" ציגעל-גאס 29 פון 2 ביז 4 נאכמיטאג.

Dr. med.

NIEWIAŻSKI

Sienkiewicza 34
tel. 59-40.

ספעציאליסט פאר סיפילים, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדל.פומענער-שוואכע נעמט אן פון 5–9 אווענד.

מאסאזש- און הייל-גימנאסטיק-שולע און קאבינעט

פון דר. מעד.

ב. שמירגעלד

צעגעלניאנא 6, טעל. 51-89

(ויקט ביינער - פערקרימונגען, פאראליזען, נעריוען-שמערצען, ווייטיק, אינמיגרענ-ץ, שרעקליכע קאפ-פערשטאפונג, אינטעקאלאגישע מאגן-, געהאנדלונג פון פרויען שוואכע קינדער (גרופען) נאך דעם גרינגען די שווע, מיט ארייסנעמען א צייניש, עמפפאנג פון 3–5 נאכמ.

עלעגאנט געקליידעט

קאנט איהר נאר געהן ווען איהר מאכט זיך א מלבוש זאלט איהר פריהער בעזוכן דאס לאנג עקזיסטירענדע געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים אגראדאווא 8

ווי איהר בעקומט שטענדיג אויף לאגער ווינטערדיגע, זומער-דיגע און קינדער מלבושים פון די בעסטע סחורות. אנ'איי-גענעם ווערקשטעל מיט די בעסטע שניידער-ארבייטער. בעמערקונג: אויף בעשט'ל-נגען בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע סחורות, אויסנאהמס-פרייזען פאר חתונה-אויסשטעהר

חיים מאנדראווסקי 8 אגראדאווא 8

די מאדערנסטע

לאמפען

פאר שפייזע-צימערן און קאבינעטען

קויפט זיך אמבעסטען צו פאבריקס-פרייזען נור ביי

א. י. אייזנער, פאלודניאווא 25.

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אנגענומען אלערליי איבער-ארבייטונגען פון גאז אויף עלעקטריע, ווי אויך אקסעדירט.

WYCIENCZENIE-BLEDNICE

LECZY

HEMOGEN

przetwór żelaza

MAGISTRA KLAWE

ORYGINALNY TYLKO Z FIRMA

KLAWE

בעקאנטמאכונג.

געז. צו פערשפרייטען פאך-„PRACA" קענטעניסען צווישען יודישע פרויען אין לאדז, וואלטשאנסקא 21.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר נעהמען אן איינ-שרייבונגען פון פרויען און פרוליינס אויף פאלג. אפטיילונגען:

1) נייערײ – צושניידען און וועש-נייהעריי;
2) הוטען-פוצעריי—קאפעלושען און מאלען רעליעף;
3) קראוואטען-מאכעריי;
4) מאניקור און אנדולירען;
5) דאמען-שניידעריי און קינדער-קאנפעקציע;
6) שטיקעריי און פערש. האנד ארבייטען.

דער סעקרעטאריאט געפנט אן איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1.

243

קוואליפיצירטע ארבייטערינס צו

פערוק-האר-אויסארבייטונגען

ווערען זאפארט געזוכט.

צו מעלדען זיך ביי —

KANTOROWA, Piotrkowska 39

Dr ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27,
tel. 51-78.

הויט און וענערישע קראנקה-ייטען און ליכט-היילונג. נעמט אן פון 4—7 אין אווענד.

Dr. med.

A.ROZENBLIT

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

Aleje Kościuszki 22
telefon 316.

נעהמט אן פון 6–8 אווענד.

AKUSZERKA

PIPIKOWA

נעהמט אן געבורטס-הילף און מאסאזשען.

פעטריקאווער 132

לאָדז
9 דעצעמבער 1927

דאס לאָדזער לעבן

לאָדז
9 דעצעמבער 1927

9 פרייטאָג טו כסלו תרפ"ח	דעצעמבער זון-אויפגאַנג 7.33 זון-אונטערגאַנג 3.34 לענג פון טאָג 10,11 ליכט-צינדען—3.12

גרויסער אינטערעס צו איליאַ ערענבורג'ס פאָרלעזונגען.

ווי ס'איז געווען פאָראויסצוזעהן האָט דאָס קומען פון איליאַ ערענבורג'ן קיין לאָדז אַרויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג אין די ברייטסטע שיכטען פון דער היגער אינטעליגענץ.

איליאַ ערענבורג איז היינט צו טאָג איינער פון די גייסטרייכסטע שריפט-שטעלער פון אייראָפּאַ און זיינע צאָהל-רייכע ווערק זענען איבערגעזעצט גע-וואָרען אין אַלע אייראָפּאַאישע שפּראַכען.

הערען ערענבורג'ן, דעם גלענצענדען וואָרט מייסטער פון דער רוסישער פּראָזע איז אַ גייסטיגער פערגעניגען, וואָס וועט בלייבען לאַנג אין זכרון.

ערענבורג'ס פאָרלעזונגען זענען אין וואַרשא אַדורך ביי אויספּערקויפטע הייזער מיט אַ גרויסען מאָראַלישען ערפאָלג.

ס'איז צו האָפען, אַז אויך אין לאָדז וועלען ערענבורג'ס פאָרלעזונגען וועגן „ראָמאַנטיזם פון דער היינטיגער צייט" און „רעציטאַציעס פון זיינע אייגענע ווערק" צוציהען דעם 13 און 14 דעצעמבער אין „פילהאַרמאָניע" אַלע פערעהרער פון'ם בעריהמטען שריפטשטעלער.

גענעראַל-פערזאַמלונג פון די טאַרג- און מאַרק-שטייער.

די טעג איז פאָרגעקומען די אַלגע-מיינע פערזאַמלונג פון טאַרג- און מאַרק-שטייער אונטערן פאָרזיץ פון ה' קירש-בוים. וועגען דער טעטיגקייט פון דער סעקציע האָט אָפּגעגעבען אַ בעריכט דער פרעזעס ה' מינץ. אויסהערענדיג דעם בעריכט האָט די פערזאַמלונג איינשטי-מיג געדאַנקט דער פערוואַלטונג און בע-זונדער דעם פרעזעס ה' מינץ פאַר זייער אַרבייט. אין דער נייער פערוואַלטונג זענען אַריין: מענדיל מינץ (פרעזעס), מאיר פריינד (וויצע פרעזעס), פישעל פרענקעל (וויצע-פרעזעס), אברהם זיל-בערינג (סעקרעטאַר), פישעל פאַרבער (קאַסירער). יונה פּאַפּאָוויץ (עקאָנאָם) מרדכי קרול, זינדעל שטודענט, מרדכי פידלער.

קאַנדידאַטען: יוסף אורבאַך, הערשיל גלאָווינסקי. ליפּמאַן חזא, תנחה רוזענ-טאַל.

רעווידיר-קאָמיסיע: אברהם אַבראַמאָ-וויץ, חיים זיידעמאַן, לייב פידלער.

וועגן קבורה = פּאָרמאַליטע-טען.

(בריף אין רעדאַקציע)

[illegible] פריעסן בײ פלוצלינגע טויט-פאַלען [illegible] רח"ל, אַז די קרובים פון מת, וואָס זענען נישט בעקאַנט מיט די פאָרשריפטען פון דער שטאָט אין אַזעלכע פאַ"ען פעגאַלעטענען דעם ענין און דאָס קען ברענגען דערצו צו אַ „בזיון המת", ווייל די מאַכט פאַדערט דאַן אויפצוגראָבען דאָס קבר און דעם מת צו פאָלמען. ווי דאָס האָט די [illegible] פאַסירט מיט [illegible] מת פון קאַמיענגא 2, און נאָך גרויס מיה איז „חסד של אמת" געלונגען, אַז דער מת זאָל נישט געפּאָלמעט ווערען.

מיר ווענדען זיך דעריבער צו דער יודי-שער בעפעלקערונג פון לאָדז מיט דער בקשה, אַז אין אַ טויט-פאַל רח"ל זאָל מען זיך גלייך ווענדען צו „חסד של אמת", וואָס ערלעדיגט די אַלע פאָרמאַליטעטען פינקטליך און גיך. „חסד של אמת" איז טעטיג ביי טאָג און ביי נאַכט און צו יעדער צייט קען מען זיך צו אזהר ווענדען וועגען אַזא פאַל.

מיר דערמאָנען, אַז אין געגענפאַל נעמען מיר פון זיך אַראָפּ די אחריות און די, וואָס וועלען זיך צו אונז ווענדען וועגען ערלעדי-גען די פאָרמאַליטעטען נאָך דער קבורה — וועלען זיין פון די צועקים ואינם נענים.

פערוואַלטונג פון „חסד של אמת".

אין שטאָט=ראַט איז ליהודימדיג...

(אַ בליק פון דער זשורנאַליסטען-לאָזשע)

שוין פאַר'ן אָנהויב פון דער שטאָט-ראַט-זיצונג האָט מען געוואוסט, אַז „בונד" און „פּועלי-ציון" האָבען בע-שלאָסען צו לייענען זייערע דעקלאַראַ-ציעס אויף יודיש.

זשורנאַליסטען זענען פּידוּע זעהר טשיקאַווע מענשען און זיי האָבען שוין פריהעראויס געוואָלט וויסען, ווי אַזוי וועלען זיך די אַנדערע פראַקציעס בע-ציהען צו דער דאָזיגער „סענסאַציע".

די יודישע אַרבייטער-פראַקציעס זע-נען זעהר ערנסט. זיי ווילען נישט דע-מאָנסטרירען, זיי געהען קעמפען, דער ענין מוז זיך דאָך, ווי זיי ערקלערען די זשורנאַליסטען, ריהרען פון אָרט. אַ מאָל, אַז מ'האָט נאָר גערעדט וועגען אַ יודי-שער שפּראַך האָט מען שוין געטומעלט, ווער שמועסט שוין וועגען סובסידיעס פאַר יודיש טעאַטער. איצט ווערט רייף דער קאַמף פאַר אונזער שפּראַך אין די קאָמונאַלע אינסטיטוציעס. זיי וועלען זיך צוגעוואוינען, איינמאָל און נאָכ-אַמאָל. אין עטליכע שטאָט-ראַטען פון גרעסערע פוילישע שטעט האָט מען שוין פערהעלטנישמעסיג רוהיג אויסגעהערט אונזערע דעקלאַראַציעס אין דער יודי-שער שפּראַך.

די יודישע בירגערליכע זאָגען, אַז דער קאַמף פאַר דער שפּראַך איז טאַקע אַ וויכטיגער, אָבער דאָס לייענען דע-קלאַראַציעס אויף יודיש, איז אַ הוילע דעמאָנסטראַציע און וואָס קען צוגאָר-נישט ברענגען נאָר צו סקאַנדאַלען, דעריבער דאַרף מען דאָס לעת-עתה אויסמיידען.

בעזונדערס אינטערעסאַנט איז פאַר אונז געווען די שטעלונג פון די דריי-טשע פראַקציעס, אַזוי-גוט די בירגער-ליכע ווי די סאָציאַליסטישע. אויך זיי לעגען דאָך אין זייערע דעקלאַראַציעס דעם הויפּט-געוויכט אויף דער גלייכבע-רעכטיגונג פון דער דייטשער שפּראַך. ביי זיי פאַלט דאָך אויך אַוועק דער אַרגו-מענט וועגען דעם „העסליכען זשאַרגאָן" צי וועלען זיי אויך לייענען אויף דייטש? ניין, איז דער ענטפער.

פאַרוואָס?

ביי די בירגערליכע דייטשען איז עס אַ זאַך פון רעגולאַמין, וועלכער ערלויבט נישט. „דורכגאַנג פערבאָטען" מיט דעם איז דער ענין איינגאַנצען ערלעדיגט. אָבער די סאָציאַליסטען? אין אַ שווע-רער לאַגע זענען זיי געשטעלט געוואָ-רען דורך אונזער פראַגע.

— ס'פעהלט דרייסטקייט, וואַרפט אַריין אַ יודישער זשורנאַליסט.

דער דייטש לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ און געהט אַוועק, נישט געבענדיג קיין ענטפער.

וואָס שייך פ.פ.ס. האָבען זיי געהאַל-טען, אַז דער קאַמף פאַר יודיש איז נאָך נישט אַזוי ווייט דערגאַנגען און אַז ס'וועט זיין נאָר אַ דעמאָנסטראַציע. די יודישע אַרבייטער-ראַטמענער דאַר-פען זעהען, אַז ס'זאָל נישט קומען צו קיין סקאַנדאַלען אין סאָציאַליסטישען שטאָט-ראַט.

„סקאַנדאַל נאָד סקאַנדאַלאַמי" דאָס איז געווען דער ענטפער פון די פּוילי-שע בירגערליכע פראַקציעס און ס'האָט זיך געפיהלט, אַז זיי טוט זעהר וועה, וואָס זיי זענען איצט נישט אין דער מעהרהייט, אַ שאַד, וואָס זובערט איז נישטאָ, אַ שאַד, וואָס נאַוואַצקי איז נישטאָ...

— ניין, דאָס וועט נישט געשעהען, צו אַזאַ חוצפּה, וועלען אַפילו ליכטענ-שטיין און האַלענדערסקי אויך נישט דערגעהן, איז זייער אַלעמעס מיינונג.

— וואָס דאַרפט איהר זובערט'ן מיט נאַוואַצקין — האָט זיך אַריינגעמישט די ראַטמאַנכע פּיעכאָטקובנאַ, — איך קען מיר אויך מיין שטעטעל בעשטעהן.

דער טייוועל איז אָבער נישט אַזוי שרעקליך, ווי מ'מאָלט איהם. די יודישע אַרבייטער-ראַטמענער האָבען געפּרובט צו רעדען יודיש, די פ.פ.ס. האָבען זיך פערשטעלט די פּנים'ער מיט די הענד, דער פאָרזיצער האָט געקלונגען, די רעכטע האָבען געשריגען און דער קרי-טישער מאָמענט איז אַדורך.

די בעריכטס-אָפּגעבער פון דער היגער פּוילישער פּרעסע, וועלכע האָבען גע-וואַרט אויף אַ סקאַנדאַל, האָבען זיך אָפּגענאַרט. זיי האָבען זיך אָבער נישט געקענט איינהאַלטען, אַז זיי זאָלען נישט אַרויסזאָגען אויך זייער מיינונג וועגען דעם ענין פון יודיש.

„האַלאַטאַ" — איז געווען זייער איינ-שטימיגער בעשלוס.

נעכטען האָבען זיי אין זייערע צייטונגען וועגען דעם ענין אַ ביסעל אָנ-געטרונקען אויסגעדריקט, אָבער נישט אַרויס מיט דעם לשון, צו וועלכען מיר זענען, ליי-דער, אַזוי געוואוינט געוואָרען.

וואוינהבען, וואוינונגען און וואוינ-גען!

דאָס איז דאָס שלאָג-וואָרט אין איצ-טיגען שטאָט-ראַט. נישט געווען קיין איין פראַקציע, וואָס זאָל דעם ענין נישט בעטאָנען אין זייערע דעקלאַראַ-ציעס, אַפילו די הויז-בעזיצער האָבען ערקלערט, אַז זיי זענען פאַר אַ ברייטער בוי אינישיאַטיוו. און די פראַקציעס ווילען זיך אין דער הינזיכט איבערלי-ציטירען, ס'קומען פאָרשלאַגען נאָך פאָר-שלאַגען, איינער בעסער פון אַנדערען.

ראַטמאַן פּאַגאַנאַווסקי, דער פערבי-סענער געגנער פון לאָקאַטאָרען - שוץ, דער שטענדינער פערטיידיגער פון די הויז-בעזיצער, אַפילו ער האָט זיך דע-קלאַרירט פאַר אַ גרויסשטאָטליכע בוי-בעוועגונג.

צי רעדט מען אָבער שוין בכלל נישט צו פיל וועגען די וואוינונגען, צי איז עס נישט אַמאָל אַ סימן, אַז מ'ט'ן לע-זען דעם פּראָבלעם, האַלט עס דערווייל זעהר שלעכט?

* * *

אויך איז זעהר פיל גערעדט געוואָ-רען ווע ען יודישע פאָדערונגען. נישט נאָר אין די יודישע דעקלאַראַציעס איז וועגען זיי גערעדט געוואָרען, נאָר צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון דער לאָדזער זעלבסטפערוואַלטונג האָט די רע-גירענדע פראַקציע פון דער טריבונע בפני כל עם ועדה פייערליך ערקלעהרט, אַז זי האָט פערשטענדניש פאַר די יו-דישע פאָדערונגען און וועט זיך ריכ-טען נאָר מיט'ן פּרינציפּ פון פולשטענ-דיגער גלייכהייט.

ווי זאָגט מען עפּיס: פון זייער מויל אין רבונו של-עולם'ס אויערען. מיר קע-נען זיכער בעשטעהן!

* * *

אויף דער מיטוואָכדיגער זיצונג פון שטאָט-ראַט איז צום ערשטען מאָל אַרויס געטרעטען דער פאָלקיסטישער ראַטמאַן אַדוו. ווייצמאַן. דאָס פאָרשטעלען זיך איז געווען אַ גאַנץ נישקשה'דיגס. ראַטמ. ווייצמאַן האָט געהאַט פשוט געצחאוינ-גען דעם שטאָט-פּרעזידענט זשעמיענצקי ער זאָל ערקלעהרען פאַרוואָס אַלס מי-ניסטער האָט ער יאָ ערלויבט צו פער-לענגערען די האַנדעלס-שעה'ן פאַר די חגאות און אַלס לאָדזער פּרעזידענט איז ער געגען. דער פּרעזידענט האָט טאַקע גענומען אַ וואָרט, אָבער ער האָט גאָרנישט אויפגעקלעהרט.

וואָלט אַלץ געווען זעהר גוט האָט אָבער ראַטמאַן ווייצמאַן פון געוואוינ-הייט, אָנהויבענדיג זיין רעדע זיך בע-ווענדעט צום אודיטאָריום מיט די ער-שטע ווערטער „פּראָשען סאָנדו".

* * *

אין חדש תחת השמש... אַזוי איז אויך געווען אין פריהערדיגען שטאָט-ראַט. געוועהלט — בעקומען אַ בענקעל און אַ נעכטיגער טאָג. צו די זיצונגען זענען די יודישע בירגערליכע ראַטמע-נער זעלטען געקומען, און, ווען ס'איז פלוצלונג אַרויסגעשוואומען די פראַגע, ווען מ'דאַרף נעהמען אַ וואָרט איז קיי-נער נישט געווען... מיר מיינען דאָס אַקעגען דעראונפאַרטייאישער פראַקציע, וועלכע האָט אַפילו קיין דעקלאַראַציע נאָך נישט אָפּגעגעבען) און ציוניסטי-שער, וועלכע זענען נישט געווען אָנ-וועזענד אויף דער מיטוואָכדיגער זיצונג פון שטאָט-ראַט און זיך נישט בעטיי-ליגט אין דער דיסקוסיע וועגען געפּוּ-נען אַן'אויסוועג ווי אַזוי צו פערלענגע-רען די האַנדעלס-שעה'ן פאַר די חגאות זענען דאָך אין דעם ענין שטאַרק פער-אינטערעסירט די וועהלער פון נומער 22 און 30...

די פערזיכערונג פון גייסטיגע אַרבייטער.

ווייטערדיגע פּרטים פון אָפיציעלען געזעץ.

מיר ברענגען דאָ ווייטערע פּרטים וועגען די לייסטונגען פון דער פערזי-כערונגס-אַנשטאַלט לטובת די פערזיכער-טע גייסטיגע אַרבייטער.

כדי צו בעקומען דאָס רעכט אויף די עמעריטור-לייסטונגען דאַרף מען האָבען איינגעצאָהלט אין דער פערזיכערונגס-אַנשטאַלט דעם פערזיכערונגס-אָבצאָהל פאַר 60 חדשים (מעג זיין נישט כסדר איינער נאָך דעם אַנדערן).

ווי געזאָגט בעשטעהען די עמעריטור-לייסטונגען אין דעם, אַז דער פערזי-כערטער קאָן בעקומען אויסגעצאָהלט.

1) אַ אינוואַלידען-רענטע אָדער 2) אַנ'עלטער-רענטע, אָדער 3) אַנ'אַלמנה-רענטע עווענטועל 4) יתומים-רענטע, ווי אויך מעדיצינישע הילף. און לסוף קאָן דער פערזיכערטער בעקומען אַנ'איינ-מאָהליגע שטיצע, אָדער זיין אַלמנה און יתומים קאָנען בעקומען אַנ'איינ-מאָליגע שטיצע.

אַנ'אינוואַלידען-רענטע קאָן בעקומען יעדער פערזיכערטער (נאָך 5 יאָהר), אויב ער ווערט אונפעהיג צו אַרבייטען אין זיין פּראָפעסיע, אונאָבהענגיג דער-פון, ווי אַלט ער איז. פאַר אונפעהיג צו אַרבייטען אין זיין פּראָפעסיע ווערט בעטראַכט דער פערזיכערטער, וואָס זיין אַרבייטס פעהיגקייט האָט זיך צוליב אַ פיזישען אָדער גייסטיגען דעפעקט אָדער צוליב אַ פערמינדערונג פון די פיזישע און גייסטיגע קרעפטען פערקלענערט אויף 50 פּראָצענט אין בעצוג צו גע-זונדע פּערזאָנען, וואָס אַרבייטען אין דער זעלבער פּראָפעסיע.

ווען מען וויל פעסטשטעלען, וואָס מען דאַרף בעטראַכטען פאַר דער פּראָ-פעסיאָנעלער בעשעפטיגונג פון פערזי-כערטען, מוז מען נעהמען אין בע-טראַכט קודם כל זיין פּראָפעסיאָנעלע אויסבילדונג, דאַן די צייט, וואָס ער איז געווען בעשעפטיגט אין דער גע-געבענער פּראָפעסיע, בעת ער איז גע-ווען געזונד, ווי אויך צו וועלכער פּראָ-פעסיאָנעלער אָרגאַניזאַציע ער האָט גע-הערט בעת ער איז געווען געזונד, ווי אויך אַנדערע סמנים.

די אינוואַלידען-רענטע בעקומט מען דאָס גאַנצע לעבען.

אַנ'עלטער - רענטע עמעריטור) קאָן בעקומען אַ פערזיכערטער מאַנספּער-שוין נאָך דעם, ווי ער ווערט אַלט 65 יאָהר אָדער נאָך דעם, ווי ער צאָהלט אין דעם פערזיכערונגס-אָבצאָל אין משך פון 480 חדשים (מעג זיין אויך נישט כסדר) ד. ה. אין משך פון 40 יאָהר און דערביי איז מען אַלט געוואָרען 60 יאָהר.

אַ פערזיכערטע פון ווייבליכען גע-שלעכט בעקומט די עמעריטור נאָך דעם, ווי זי איז אַלט געוואָרען 65 יאָהר, אָדער נאָך דעם, ווי זי האָט איינגע-צאָהלט דעם פערזיכערונגס-אָבצאָהל אין משך פון 420 חדשים, ד. ה. אין משך פון 35 יאָהר און זי איז אַלט געוואָ-רען 55 יאָהר.

דאָס רעכט אויף עמעריטור איז נישט אָבהענגיג דערפון, צי די פערזיכערטע פּערזאָן איז אונפעהיג ווייטער צו אַר-בייטען אָדער צי ער בלייבט ווייטער אויף זיין פּאָסטען.

עס געפינען זיך נאָך נאַאיווע פּראָווינצער.

די אַלטע געשיכטע מיט „מציאות".

די פרוי ביילה וועסטער פון סוכע-ניצוו איז נעכטען געגאַנגען פון דער באַהן אויף שיענקיעוויטשאַ גאַס, איז צו איהר צוגעקומען אַ לאַנג געקליידעטער יונגערמאַן און געפרעגט אויב זי ווייס נישט ווי מען געהט אויף נאַוואָמיעסקאַ גאַס, האָט זי געזאָגט זי געהט אויך דאָרט אַהין. זענען ביידע געגאַנגען צוזאַמען. אין מיטען וועג האָט זיך דער יונגערמאַן אַראָפּגעבויגען און אויפגע-הויבען אַ פּעקעלע און געזאָגט צו דער פרוי אַז די מציאה וועט זיין בשותפות. ביידע זענען דאַן אַריין אין אַ טויער. האָבען אויפגעפּאַקט דאָס פּעקעל. אין זעלבען מאָמענט איז צוגעקומען אַ קריסט און געזאָגט צו זיי, אַז ער האָט פערלירען אַ פּעקעלע מיט 300 דאָ-לאַר און אַז זיי האָבען דאָס געפינען. די פרוי האָט אָבער קאַטעגאָריש ער-קלערט, אַז זי האָט גאָרנישט געפינען. דער קריסט האָט דאַן פערלאַנגט פון ביידען צו ווייזען זייער געלט. דער יונגערמאַן און די פרוי האָבען געוויזען זייער געלד, וואָס יענער האָט טאַקע איבערגעקוקט און געזאָגט, אַז עס איז נישט זיין און אַוועקגעגאַנגען. באַלד איז ער צוריקגעקומען און זיך בעהיי-סען ווייזען נאָך אַמאָל זייער געלד און ווידער צוריקגעגעבען נאָר אַנשטאָט דאָס געלד האָט ער איהר געגעבען אַנ' עהנליך פּעקעלע מיט אַ פּאָר צייטונגען און ווי ערשטוינט איז זי געוואָרען אַז זי איז געקומען צו אַ סוחר און איהם געוואָלט געבען געלד איז געלעגען אַ פּאָר שטיקלעך צייטונג די פרוי איז געבליבען אין חלשות. מען האָט איהר צוגענומען 500 זלאָטעס.

Dr. RÓŻANER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע
קראַנקהייטן און מענער-שוואַכע.
היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט-אָן פון 8—10 און 5—8., פרויען פון 3—4.
[illegible]-זאַל פאַר פרויען.

וועגן „פּרעמדע”, הויזירער און האַנדווערקער

און די אויספֿיהרונגס־תּקנות צום אינדוסטריע־געזעץ.

(–) אינגיכען וועט ערשיינען אויס־פֿיהרונגס־תּקנות צום אינדוסטריע־געזעץ. די פֿאָראָרדנונגען ענטהאַלטען, צווי־שען אַנדערען, אויך פֿאָלגענדע וויכטי־גע פּונקטען:

אַלע „פּרעמדע”, ד. ה., די וועלכע האָבען נישט קיין פּוילישע בירגערשאַפֿט וועלען זיך נישט קענען פֿאַרנעהמען מיט אַ גאַנצער רייה פּראָפֿעסיעס.

עס וועלען איינגעפֿיהרט ווערען ספּע־ציעלע לעגיטימאַציעס מיט פֿאָטאָגראַ־פֿיעס פֿאַר הויזירער. (הענדלער, וועל־כע צופֿיהרען זייערע סחורות איבער דערפֿער און הייזער).

אַזעלכע לעגיטימאַציעס וועלען אויך בעקומען די פֿוהרמאַנעס, דראָושקע־זשטשעס, איבערקויפֿערס, וואָס געהען אי־בער די הייזער, בעדנערס, סטאָליאַרס און אַנדערע האַנדווערקער, וועלכע גע־הען איבער די הויפֿען און שרייען אויס וועגן זייערע פּראָפֿעסיעס.

לויט דער פֿאַראָרדנונג וועט דער רעגירונגס־קאָמיסאַריאַט, ווי אויך די וואָיעוואָדזשאַפֿטן האָבען דאָס רעכט אויף אַ געהיימען אופֿן צו פּראָטעסטירען גע־גען דעם אַרויסגעבען די נויטיגע קאָנ־צעסיעס.

דער קערפּער פֿון יוסף אוריסאָהן ז"ל

ווערט קומענדיגען מיטוואָך אַריבערגעפֿיהרט קיין ארץ־ישראל.

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, ווערען געמאַכט די פֿאָרבערייטונגען דורך דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אויף אַריבערצופֿיהרען קיין ארץ ישראל דעם קערפּער פֿון פֿערשטאָרבענעם פֿאָר־זיצענדען פֿון דער אָרגאַניזאַציע און בעקאַנטען לאָדזער בירגער און געזעל־שאַפֿטליכען טוער ה' יוסף אוריזאָהן ז"ל. עס זענען ערלעדיגט געוואָרען אַלע פֿאָרמאַליטעטען און עס איז שוין ערהאַלטען געוואָרען די ערלויבניש פֿון דער מאַכט צו דער עקסהומאַציע פֿון קערפּער, וועלכע וועט פֿאָרקומען מיט־וואָך ד. 14 ה.ח. אויפֿ'ן בית־עלמין אין דער אַנוועזענהייט פֿון פֿאָרשטעהער פֿון דער מאַכט. נאָך דעם הספּד אויף דעם בית־עלמין וועט דעם זעלבען טאָג פֿאָר־קומען די לויה צו דעם לאָדזער פֿאַב־ריק־באַהנהויף, פֿון וואו אויס דער קער־פּער וועט ווייטער טראַנספּאָרטירט ווע־רען קיין ארץ־ישראל. אויך אין ארץ־ישראל האָט זיך געשאַפֿען אַ ספּעציע־לער קאָמיטעט, וועלכער וועט זיך פֿאַר־נעמען מיט'ן איינאָרדנען די לויה. די קבורה וועט פֿאָרקומען אין ירושלים אויפֿ'ן הר־הזתים.

די ידיעה וועגען איבערפֿיהרען דעם קערפּער קיין ארץ־ישראל — אַ פֿאַקט, וואָס נעשעהט דאָס ערשטע מאָל אין דער געשיכטע פֿון פּוילישען יודענטום,— האָט געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק אומעטום, בפֿרט אין אונזער שטאָט, אין אַלע קרייזען פֿון דער יודישער בעפֿעלקערונג, וואו דער פֿערשטאָרבע־נער איז געווען זעהר פּאָפּולער און בע־ליבט, גרייטען זיך צו ערטיילען ה' יוסף אוריזאָהן ז"ל דעם לעצטען כּבוד.

לאָדז און קראָקאָ אַלס צענטערן

פֿון די אונפּאַרטייאיש־רעליגיעזע יודען וואָס געהען נישט אַריין אין דער אגודה

(–) די טעג איז אין קראָקאָ פֿאָרגע־קומען אַ קאָנפֿערענץ פֿון די "כּנסת־יש־ראל"־גרופּען און די גרופּען פֿון גאַליצ־יען, וועלכע גרופּירען זיך אַרום די „עדת חיים”. די דאָזיגע אונפּאַרטייאיש־רעליגיעזע גרופּען, וועלכע זענען נישט אָנגעשלאָסען אָן דער „אגודה” בילדען מיט זיך אַן'אָנגעזעהענעם געזעלשאַפֿט־ליכען כּח אין פֿיל שטעדט (לובלין, קאַ־ליש, ראַדאָם, וואַרשאָ, לאָדז א. אַנד. און אין גאַליציען).

אַזוי צ. ב. האָט די גרופּע „עדת חיים” אין קראָקאָווער קהלה 7 פֿאָרטרע־טער, בעת די „אגודה” האָט דאָרט נאָר 4.

איבערהויפּט, ווי עס איז פֿעסטגע־שטעלט געוואָרען אויף דער קאָנפֿערענץ איז די „אגודה” אין גאַליציען אַ גאַנץ קנאַפּער פּאָליטישער און געזעלשאַפֿטלי־כער פֿאַקטאָר.

אַרום די אונפּאַרטייאישע אין גאַליציען גרופּירען זיך די חסידים פֿון בעלז, שי־ניאַווע, סאַנץ, באָבאָוו סתּם בעלי־בתּים א. אַז. וו.

די קאָנפֿערענץ האָט בעשלאָסען צו קאָאָרדינירען די טעטיגקייט אויפֿ'ן רע־ליגיעזען געביט און איינשטעלען אַ שטענדיגען ענגען קאָנטאַקט פֿון די אַלע אונפּאַרטייאישע רעליגיעזע גרופּען.

דער צענטער פֿון די גרופּען זאָל זיין לאָדז און קראָקאָ.

די אויסשטעלונג אין דער קונסט־גאַלעריע.

די אויסשטעלונג פֿון לאָדזער קונסט־לער, וועלכע איז די וואָך געעפֿענט גע־וואָרען אין דער קונסט גאַלעריע (שיענ־קעוויטש־פּאַרק) רופֿט מיט יעדען טאָג אַרויס אַלץ אַ גרעסערע פֿאַראינטערעסי־רונג.

די אויסשטעלונג מאַכט זעהר אַן'אימפּאָזאַנטען איינדרוק. און דער אומ־שטאַנד, וואָס אין איהר זענען בעטיי־ליגט אַ רייה טאַלענטירטע יודישע קינ־סטלער, ווי גאָטאָן שפּיגעל, פֿינקעל־שטיין, הירשפֿאַנג, קאַהאַנע, העכט גיט איהר צו אַ בעזונדערען אינטערעס פֿאַר יעדען יודישען קונסט־ליבהאָבער.

פֿון דער גאַרן־סעקציע

ביים סוחרים־פֿעראיין (פּיעטרקאָווער 73).

מיטוואָך 9 אָוועגד איז פֿאָרגעקומען אינ'ם סוחרים־פֿעראיין (פּיעטריקאָווער 73) אַ פֿערזאַמלונג פֿון אַלע גאַרן־סוחרים.

די פֿערזאַמלונג האָט געעפֿענט דער פֿאָרזיצענדער פֿון דער שוין עקזיסטי־רענדער סעקציע פֿון ביינוועל־גאַרן־סוחרים ה' אברהם קאָהן, וועלכער האָט ערקלערט די פֿערזאַמעלטע, אַז איצט איז דער פּאַסענדסטער מאָמענט צו פֿאַר־שטאַרקען די אַקציע צו פֿערקלענערען דעם אומזאַץ־שטייער פֿון גאַרן, וועלכעס איז אייגענטליך נאָר אַ האַלב־פּראָדוקט, אויף מינדעסטענס אַ האַלבען פּראָצענט (אויב עס וועט נישט געלונגען צו בע־פֿרייען פֿון שטייער אין גאַנצען) און דע־ריבער לעגט ער פֿאָר די קאַמגאַרן־סוחרים און די קונסט־זיידען־גאַרן־סוחרים זיך אָנצושליסען אין דער שוין עקזיסטירענ־דער סעקציע און מיט געמיינזאַמע כּחות צו ווירקען אויף די מאַסגעבענדע ספֿע־רען אינ'ם אָנגעוויזענעם זין.

נאָך די רעדעס פֿון די ה"ה מאַלאַ־כאָווסקי, שלום ביאַלער און בלאָשטיין בעשליסען די דערמאָנטע בראַנזשען זיך אָנצושליסען אין דער סעקציע און עס ווערט אויך בעשלאָסען צוזאַמענצורופֿען אַ גרעסערע פֿערזאַמלונג פֿון אַלע גאַרן־הענדלער פֿון די דערמאָנטע בראַנזשען.

רעגיסטראַציע

פֿון יאָהרגאַנג 1907.

די מיליטעריש־פּאָליציייאישע ביוראָ ביים מאַגיסטראַט טיילט מיט, אַז אַלע יונגע־לייט פֿון יאָהרגאַנג 1907 דאַרפֿען איצט פּערזענליך זיך רעגיסטרירען אין לאָקאַל פֿון מיליטעריש פּאָליציייאישען ביוראָ (טראַוגוטאַ 10) פֿון 8 פֿריה ביז 3 נאָכמיטאָג, שבת פֿון 8 פֿריה ביז האַלב 2 בייטאָג.

היינט קומט די רעגיסטראַציע נישט פֿאָר.

מאָרגען, שבת, די וואָס וואוינען אויפֿ'ן שטח פֿון 10. פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט מיט די פֿאַמיליען־נעמען פֿון A ביז Z.

קאָנטראָלעס אין מיהלען און בעקערייען

אַ פֿאַראָרדנונג פֿון דער מאַכט, וואָס איז אַריין אין קראַפֿט.

(–) ווי בעקאַנט, איז אין דער לעצ־טער צייט אַריינגעטרעטען אין קראַפֿט די פֿאַראָרדנונג וועגען אויסמאָהלען איינהייטליך 65־פּראָצענטיג מעהל.

צוליב דעם האָט די מאַכט בעשטימט פּעריאָדישע קאָנטראָלעס אין די מיה־לען און בעקערייען, וואָס זאָלען נאָכ־זעהן צי די דאָזיגע פֿאַראָרדנונג ווערט אָפּגעהיט.

די מאַכט האָט אויך פֿאַראָרדנעט, אַז אַנשטאָט דעם, וואָס ביז איצט איז אויף די זעק מעהל געווען בעצייכענט די קוואַליטעט דורך „000”, „6000” זאָל פֿון איצט אָן בעצייכענט ווערען מיט דעם אויסמאָהל־פּראָצענט. אַזעלכע צעט־לען זאָלען אויך אויפֿגעקלעבט ווערען אויפֿ'ן ברויט.

פֿון „הכנסת כּלה”.

(–) אין לאָקאַל פֿון פֿליישער־פֿער־איין (פּיעטריקאָווער 22) איז עהרגעכ־טען פֿאָרגעקומען אַ פֿערזאַמלונג פֿון פֿעראיין „הכנסת־כּלה וגמילת חסדים” (וואָלבאָרסקאַ 20).

אין אַ רייה רעדעס איז בעטאָנט און אונטערגעשטראָכען געוואָרען די בע־דייטונג און נוצליכקייט צו אונטערצו־שטיצען אָרימע כּלות. צום סוף איז בע־שלאָסען געוואָרען זיך צו בעמיהען צו פֿערברייטערען די טעטיגקייט.

אָהן אַ פֿאָרזיצער.

פֿון דער קאָמיסיע פֿאַר סאָציאַלע הילף ביי דער קהלה.

(–) נעכטען איז פֿאָרגעקומען אַ זיצונג פֿון דער סאָציאַלער הילפֿס־קאָמיסיע ביי דער קהלה.

די קהלה האָט געדאַרפֿט וועהלען אַ נייעם פֿאָרזיצענדען פֿון דער קאָמיסיע. צוליב דעם, וואָס דער ביז־איצטיגער פֿאָרזיצער אַדוו. ווייצמאַן האָט רעזיג־נירט פֿון אַמט.

דער פֿאָרשטעהער פֿון דער אגודה־פֿראַקציע האָט פֿאָרגעלעגט נישט צו וועהלען קיין נייעם פֿאָרזיצענדער צוליב דעם לעצטען בעשלוס פֿון קהלה ראַט אויסצודריקען אונצופֿרידענהייט דער קהלה־פֿערוואַלטונג.

ס'איז בעשלאָסען געוואָרען קיין נייעם פֿאָרזיצענדער נישט צו וועהלען נאָר די קאָמיסיע זאָל געפֿיהרט ווערען דורך פּרנס זילבערשטיין.

„אַררט”
אַרט־כמישער רעוו און קאַמער־טעאַטער
אונטער דער לייטונג פֿון
מ. בראָדערזאָן.

ווייסער זאַל פֿון „מאָנטי־פּעל”
זאַבאַדניאַ 43.
היינט ווידערהאָלונג
פֿון דער פּרעמיערע

היינט, פֿרייטאָג—2 פֿאָרשטעלונגען: פּינקטליך 7.45 און 10 אָוועגד
מאָרגן, שבת—3 פֿאָרשטעלונגען: 4 נאָכמ. (פּאָפּולערע), 8 און 10 אָוו.

2־טער גרויסער פּראָגראַם
„די מיזינקע אויסגעגעבען”

I.
1) מלמד־טאַנץ — פֿאָלקס־מאָטיוו.
2) אַנ'עצה'לע — מ. בראָדערזאָן.
3) יאָסעלע — מ. בראָדערזאָן.
4) גרינע פּאַפּוגאַ — ז. סעגאַלאָוויטש.
5) לופֿט־פֿליהער — י. אַבערזשאַנעק.
6) מאַרש — מ. בראָדערזאָן.

II.
7) אין שענק — מ. קולבאַק
8) „אַררט”־טאַנץ — מוזיק ה. קאָן.
9) באַלוט־באַלעט — מ. בראָדערזאָן.
10) שנעפּסעלעך — ב. קאָווגער.
11) די מוזינקע אויסגעגעבען.
מוזיק־לייטער: הענעך קאָן

בילעטען אין קאַסע פֿון טעאַטער פֿון 5 אַ זייגער אָן, שבת—פֿון 1 נאָכמ.

ליידענדע אויף גאַל־שטיינער, לעבער, געלבזוכט און אַנדערע קראַנקהייטען קענען זיך ווענדען צו דעם איבעראַל שוין בעוואוסטען אין לאָדז סטאַרשי פֿעלדשער ה' זינגער, אויס וואַרשאַ, וועלכער וואוינט פֿון איצט אָן אין לאָדז ביי ה' זאַקס, פּעטריקאָווער 6, טעל. 66-47 און וועל־כער האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט זיין ערפֿאָלגרייכען ראַט אויף די דער־מאָנטע קראַנקהייטען נעמט אָן טעגליך פֿון 10 ביז 2 און פֿון 4 ביז 8 אָוועגד. פֿערשידענע איינשפּריצונגען. פֿאַר אָרע־מע קליינע בעלוינונג. 828

Dr. med. M. GLAZER
ul. ZIELONA Nr. 6
טעלעפֿאָן 45-49
הויט־ און װענערישע קראַנקהייטען.
ניעמט אָן פֿון 8—9.30, 12—2 און 7—8 אָוו.

Dr. PRYBULSKI
זאַוואַדזקאַ 1, טעל. 25-38.
וענערישע און האָר־הויט־קראַנקהייטען. סעקסועלע שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ־ליכט (האָר־אויספֿאַל), רענטגען־שטראַהלען.
נעמט אָן פֿון 9—1 און פֿון 4—8 אָוועגד
דאַמען פֿון 4—5 נאָכמ.
ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פֿאַר פֿרויען.

בּאַלאַבּאָסטעס, האָט נישט קיין יסורים. יעדעס געבעקס מוז זיך איינגעבען ווען איהר וועט נוצען עטקערס פּראָשקעס צום באַקען „Backin”.
דעם פּראָשעק קען מען בעקומען אין יעדען קאָלאָניאַל־געוועלב.

LEKARZ-DENTYSTA
N. KACENBOGEN-PADWA
Cegielniana Nr. 12.
przyjmuje od 10—1 i od 4—6.

Dr. Z. Rakowski
ספּעציאַליסט פֿאַר אויערען, נאָז, האַלז,
און לונגען־קראַנקהייטען.
קאָנסטאַנטינאָווסקאַ 9, טעלעפֿאָן 31-87
ישפּרעכשטונדען פֿון 12—2 און פֿון 5—7.
נעמט אויך אָן אין לעטשניצע ווגרושער 47
פֿון 10—11 און נ.מ. פֿון 3—4.

נייעס פֿאַר לאָדז! בעקאַנטמאַכונג. נייעס פֿאַר לאָדז!
דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דעם געעהרטען פּובליקום, אַז דאָס
פֿעראייניגטע קאָלעגיום פֿון
פֿאָטאָגראַפֿען־אָנגעשטעלטע
האָט ערעפֿענט אין לאָדז, קאָנסטאַנטינער 33 (פֿראָנט, 2־טער שטאָק)
אַ ספּעציעלע ווערקשטעל פֿון פֿערגרעסערונגס־בילדער (פּאָרטרעטען).
אַן'אָריגינעל פּאָרטרעט, דאָפּעלט רעטושירט 35X45 צום פּרייז פֿון 8 זל. אַ שטיק. כּדי צו בעקענען דאָס געעהרטע פּובליקום מיט אונזער קינסטלערישער אַרבייט, מאַכען מיר אַ פּראָבע־פּאָרטרעט דיזעלבע גרויס צום פּרייז פֿון 3 זל. אַ שטיק. עס ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי אויפֿנאַהמען אין דער שטאָט, ווי אויך אַלע אַרבייטען, וואָס האָט אַ שייכות מיט דעם פֿאָטאָגראַפֿיע־פֿאַך.
אַכטעט נישט, וואָס די פּרייזען זענען שטוינענד ביליג, נור קומט און איבערצייגט אייך! דאָס אַטעליער איז אָפֿען טעגליך פֿון 9 פֿריה ביז 7 אָוועגד.
Kolegjum Pracowników Fotograficznych w Łodzi,
Konstantynowska 33, front, II piętro. 909

קינאָ
ביים קאָאָפּעראַטיוו פֿון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפֿטליכע בעאַמטע
40 שיענקעוויטשאַ 40
אַנהויב אין וואָכענטאָג 4.30 נ.מ. לעצטער 9.30
שבת, זונטאָג און יום־טוב 2.30 נאָכמיטאָג.
אויפֿ'ן 1־טען סעאַנס—קלענערע פּרייזען.

פּרעכטיגער פֿילם! ביז מאָנטאָג, דעם 12־טען דעצעמבער איינשליסליך: פּרעכטיגער פֿילם!
„דער פֿרויען־טייוועל”
ראָמאַנטישע פּאַסירונגען פֿון פֿירשט Don Juan — — עראָטישע דראַמע אין 10 גרויסע אַקטען
— אין די הויפּט־ראָלען: NORMAN KERRY — און די וואונדערשעהנע GRETTA NISSEN
אָנאָנס! די קינפֿטיגע וואָך „שאַנסאָנעטען” די קינפֿטיגע וואָך אָנאָנס!

אונטערהאנדלונגען צווישען בונד און פועלי-ציון

וועגען א בלאק צו די סיים-וואהלען.

אין די לעצטע טעג ווערען געפיהרט אונטערהאנדלונגען צווישען בונד און פועלי ציון וועגען שליסען א בלאק צו די נאחענטע סיים-וואהלען.

א גרויסע אקאדעמיע פון די יודישע פאלקס-שולען.

צוליב דער ערעפענונג פון דער שול-קליניק ביי אונז אין לאדז, ארדענט איין די יודישע שול-ארגאניזאציע. שבת דעם 17. ד. ח. א פייערליכע אקאדעמיע אין פילהארמאניע - זאל, מיט'ן אנטייל פון פארשטעהער פון דער הילפס-פערוואלטונג ש. מענדעלזאן פון ווארשא.

דאס פראגראם פון דער אקאדעמיע איז זעהר רייך צונויפגעשטעלט. א חוץ א קווארטעט פון פילהארמאניע-ארקעסטער טרעט אויך ארויס דער קינסטלער-ישער אנסאמבל פון רעווי-טעאטער „ארדט“ דאס קינדער-כאר פון די שולען, אונטער דער לייטונג פון ה' דאר-גוזשאנסקי. ריטמישע, און שוועדישע, גימנאסטיק, א דעפילאדע פון די קינדער א. אז. וו.

צוליב די פאפולערקייט פון דער שול-ארגאניזאציע, און אינטערעסאנטען פראגראם פון דער אקאדעמיע, איז דער ערפאלג א גאראנטירטער.

א גרויסע פאבריקס-שרפה.

(§) נעכטען איז אויף פאמארסקא 69 אין דער רייסעריי פון די יורשים קראקאווסקי אויסגעבראכען א שרפה. ס'ווענען באלד ארויסגערופען געווארען די פייערלעשער. זיי איז געלונגען צו לאקאליזירען די שרפה און אבצוהיטען די וועבעריי, וואס געפינט זיך אויפ'ן ערשטען שטאק. מ'רעכענט, אז די שרפה איז ענטשטאנען פון א פונק, וועלכען ס'האבען איבערגעלאזט די ארבייטער ווען זיי האבען מיטוואך ביינאכט פערלאזט די ארבייט. דער שאדען איז בעדייטענד.

א גרויזאמער מארד

אומגעבראכט 2 מענשען.

(§) אויף ווילינאווער גאס אין ווידזעוו זענען אומבעקאנטע אנגעפאלען אויפ'ן 48-יעהריגען יוזעף פריטשעק און 24-יאהריגען מאקסימיליאן סטאנטשיק זיי דערמארדעט מיט העק און זענען ענטלאפען. די ערמארדעטע האט מען געפונען אין א קאלוזשע בלוט. מ'האט ארויסגערופען די פאגאטאוויע, וועלכע האט זיי אין א גוסס'דיגען צושטאנד אפגעפיהרט אין שפיטאל.

ארעסטירט אפעריסטען.

(§) די אויספארשונגס-פאליציי האט ארעסטירט אין קראקא און געבראכט קיין לאדז לעשיק סקשעטוסקי פון פויזען און קסאווערי הערמאנאווסקי. זיי האבען א היגער פירמע פערקויפט פראכטען פון מאנופאקטור און לעדער, וועלכע זענען כלומר'שט ארויסגעשיקט געווארען פאר זיי. ווען די פירמע האט זיך געכאפט, אז די פראכט-בריף זענען געפעלשטע, האט זי וועגען דעם געמאלדען דער אויספארשונגס-פאליציי. די „סוחרים“ זענען דערווייל ענטלאפען. מ'האט זיי געכאפט אין קראקאו ווען זיי זענען אויסגעשטיגען פון צוג.

קאנפעקציאנערען

א פאך-פערזאמלונג.

מארגען, שבת, האלב 11 פארמיטאג, קומט פאר אין לאקאל פון דעם האנדעלס-אנגעשטעלטען-פעראיין (קאשטיושקי 21) א פאך-פערזאמלונג פון די קאנפעקציאנערען.

אין די אפטייקען.

(§) היינט ביינאכט דיזשורירען די פאלגענדע אפטייקען פ. וואיציצקי (נאפיורקאווסקי 27), וו. דאניעלעצקי (פיעטרקאווער 127), פ. אילניצקי און צימער (וואולטשאנסקא 37), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), י. קאהאנע (אלעקסאנדראווסקא 80).

די מוזיקער געברידער טויבע.

פון יאהרען לאנג זענען גוט בעקאנט אין אונזער שטאט די געברידער טויבע אלס ערשטקלאסיגע מוזיקער, עכטע קינסטלער, וואס בעציבערן מיט זייער שפילען, זיי זענען אויך בעקאנט אלס שטרענגע שומרי שבת, וואס צוליב דעם קאנען זיי נאטירליך קיין אנדערע פערדינסטען אויסער חתונות נישט האבען. ליידער ערפילען נישט די היגע רעליגיעזע בעלי שמחות און מחותנים זייער מאראלישע פליכט לגבי די קינסטלער-מוזיקער, די געברידער טויבע. עס איז א נ'עולה אזא קאלטע בעציהונג צו האבען צו מענשען, וואס האבען פערציכטעט אויף א גרויסע קינסטלער-קאריערע און נאר צוליב זייער יודישקייט און שבת היטען. די רעליגיעזע יודען דארפען ארויסווייזען זייער אנערקענונג פאר די געברידער טויבע, וועלכע זענען באמת ערשט-קלאסיגע מוזיקער, און פערשאפען גייסטיגע פערגניגען דורך זייער מוזיק.

פון „טאז“

מארגען א פארלעזונג.

מארגען, שבת, 8 א זייגער אין אווענד וועט אין לאקאל פון „טאז“ אנדזשעיא 1 ד"ר ז. ראקאווסקי האלטען א רעפעראט: א. ד. ט., וואס דארף וויסען יעדערער, וואס איז קראנק אויף לונגען און האלז?

פאר דער פארלעזונג קומט פאר דער 2-טער שמועס פון ד"ר מ. שוואלבע א. ד.ט. „היגיענע אין אלטעגליכען לעבען“.

אקאדעמיע

9 יאהר „פועלי-ציון“-יוגענד-בעוועגונג.

שבת, 3 נאכמיטאג קומט פאר א פייערליכע אקאדעמיע לכבוד דעם 9-יעהריגען יובילייע אונטערן נאמען „א גרוס די יוגענד-קעמפער“. (מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען די ווארשאווער יוגענד-טוער: יוסף ראזען און יעקב קענער, דאזאר ש. עדעלמאן, חיים בראנד, אביגדור.

עס נעמען אנטייל: א סימפאנישער קווארטעט, די ספארט גרופען פון „שטערן“ און די יונגע דיכטער מישא העלמאן און מ. בערשלינג.

די נעכטיגע ליקוי לבנה.

נעכטען האט מען אין לאדז, ווי אין פיל אנדערע ערטער געקאנט אבסערווירען די ליקוי לבנה, וועלכע איז פאראויסגעזעהן געווארען דורך אסטראנאמען. די ערשיינונג האט זיך אנגעהויבען 4 א זייגער מיט 52 מינוט פארנאכט. צוערשט האט זיך בעוויזען א שאטען אויף דער לינקער זייט פון דער לבנה. דער שאטען האט זיך פערגרעסערט, און 5 מיט 54 מינוט איז שוין די גאנצע לבנה געווען פערדעקט. די פולקאמע ליקוי לבנה האט געדויערט 81 מינוט, 9 א זייגער איז דער שאטען פערשוואונדען, און די פיל מענשען, וועלכע האבען די ערשיינונג אבסערווירט, האבען ווידער געקאנט זעהן די לבנה אין איהר גאנצען גלאנץ.

הרה"צ מראדום בהרב הקדוש מזוואלין חתן הרב הקדוש מאוזרוב ר' יעקב טאוב איז דא בפה ש"ק און שטייט איין ביי ר' שמואל זאלצבערג, נאוואמיעסקא 17. 867

„ארדט“

פרייטאג- און שבת-פארשטעלונגען.

אין די לעצטע טעג פייערט טריאומפען „די מוזינקע אויסגעגעבען“ (פראכטפולע רעוויע פון 12 אויסגעצייכענטע נומערען). די פארשטעלונגען געהען אראפ מיט דעם בעסטען ערפאלג.

היינט פרייטאג ווערען געגעבען צוויי פארשטעלונגען: פון 7,45 און 10 א זייגער אין אווענד, און מארגען, שבת 3 פארשטעלונגען: 3 א זייגער נאכמיטאג (צו פאפולערע פרייזען) און פון 7,45 און 10 א זייגער אין אווענד.

עס נעהמט אנטייל דער גאנצער אנסאמבל.

*

די פארשטעלונגען פון צווייטען פראגראם, פון דער „מעזינקע“, הייסט עס, ענדיגען זיך שוין די נייע וואך, און דער „ארדט“—דאס בעליבטע לאדזער יודישע טעאטערל, שטעהט שוין ערב א דריטען פראגראם!

גענויער—נאך שבת.

Dr. med.
H. GUTSZTADT
ספעציאל-ארצט פאר אקושער- און פרויען · קראנקהייטען.
Zachodnia 62 23 צעגעלניאנא
טעלעפאן 29-52 459
נעמט אן פון 12—2 און פון 4—7 אווע:ד.

ביי נירען, הארן, בלאזען און מאגען-דארם-ל ידען

לינדערט דאס נאטירליכע ביטערוואסער פון

Franciszek Józef

אויך העפטיגע שטוהל-שווערינקייטען, קראנקען-הויז-צייכענישען בעשטעטיגען, אז דאס ביטער-וואסער פון

Franciszek Józef

צוליב זיין שמערצלאזער פערלייכטערנדער ווירקונג איז פאר אלט און יונג צום שטענדיגען געברויך געאייגענט.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעס.

פון „מזרחי“.

זונטאג אין אווענט וועט אין אייגענעם לאקאל (קילינסקי 44) פארקומען א פערזאמלונג פון „מזרחי“, „צעירי מזרחי“ און „החלוץ המזרחי“.

אויף דער טאג-ארדנונג—א רייהע אקטועלע פראגען.

„גאנג“.

מיט א נישט אפגעשוואכטען ערפאלג געהט ווייטער דער שלאגער-רעווי „ביידער מיט די גט'ען“ עס האט א בעזונדערען ערפאלג די גאלעריע פון די בעוואוסטע לאדזער: „מען דארף לעבען“.

עס נעהמט אנטייל דער גאנצער „גאנג“-אנסאמבל.

מעלדונגען.

אכטונג לוין-וועבער!

שבת ד. 10 דעצעמבער 1927 7 אווענד קומט פאר אין פעראיין בזשעזשינער 7 א גרויסע וויכטיגע פערזאמלונג. חברים לוינוועבער מיטגלידער קומט מאסענווייז. בעמערקונג! מיר מאכען גלייכצייטיג בעקאנט, דאס חבר ש. לעחווין איז נישט מעהר אינקאסענט פון לוין-וועבער-מייסטער-פעראיין בזשעזשינער 7. 879

ראדיקאל ציוניסטישע גרופע „על המשמר“ אין לאדז.

זונטאג דעם 11 ה. ח. 8 א זייגער אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארג. (צעגעלניאנא 4) א קאלעקטיווער רעפעראט א. ד. ט. „אין קאמף פאר דער ציוניסטישער העגעמאניע“ מיט'ן אנטייל פון די חברים: ד"ר פעלדמאן, ח. מרגלית, סטוד. ש. געליבטער א. א. חברים און סימפאטיקער ווערען געבעטען צו קומען פונקטליך. 842 איננגאנג פריי!

אכטונג שוסטער-מייסטער!

אזוי ווי די צייט איז קורץ, ענדיגען מיר זונטאג דעם 11 דעצעמבער די רעגיסטראציע. גלייכצייטיג מעלדען מיר, אז שבת איז דער פעראיין טעטיג פון 6 ביז 10 אווענד. זאלען די אלע נאך נישט פערגעסטרירטע קומען וואכאדניא 66 זיך רעגיסטרירען. די פערוואלטונג.

עס ווערט געברויכט
א סעקרעטאר
אין יודישען געפליגעל-הענדלער - פעראיין. פאמארסקא 17 זיך צו ווענדען אין פעראיין זונטאג פון 7–10 אווענד. בעפארצוגט האבען סעקרעטארען מיט פעראיינס פראקטיק. 852

LEKARZ-DENTYSTA צאהן-ארצט
M. KARABA[illegible]OW
וואכאדניא 31 (אין הויף) טעלעפאן 59-99
היילט, פלאמבירט א חנ צאהן, גאנץ אהן שמערצען, קינסטליכע ציינער אהנע גומענס און רעפעראטורען ווערען שנעל און ביליג אויסגעפערטיגט.
נעהמט אן פון 9 פריה ביז 8 אין אווענד. 1195
לעמשניצע פרייזען. בעראטונג אומזאנסט.

א אנשטענדיגער
יונגערמאן
זוכט בעשעפטיגונג
ביי וואס ס'זאל נישט זיין געגען דעם קלענסטען האנארער. אפערטען אונטער „ארבעט“ אין אדמיניסטראציע. 829

א שוכן,
וועלכער פערקעהרט אינדער בעסערער געזעלשאפט, קאן זיך מעלדען 884
פאלודניאווע 36 וו.19 פון 1 ביז 3 מיטאג.

צימער
צום שלאפען פאר איינציגע פערזאן ביי א אנשטענדיגער פאמיליע ווערט אבגעגעבען. צו ערפאהרען אין אדמ. 857

א לערען-יונגע
קען זיך מעלדען אין דער בוכבינדעריי 888
27 זשעלאנא 27

יור. י. אינפעלד
וואכאדניא 42. 42.

דאנקזאגונג.
מיר דריקען אויס אונזער בעסטען דאנק די מוזיקער
געבר. טויבע
וועלכע האבען מיט זייערע פערשידענארטיגע אויפפיהרונגען, ווי אויך מיט דעם קאנצערט שטיק, בעארבייט פון י. טויבע פערשאפט אנ'אמת פערגניגען און א גרויסע איבערראשונג.
פאמיליע בערלינער.

1-טע לאדזער כעמישע
פעלץ-פארבערי
— און —
גארבעריי
W. Schönman, GDAŃSKA (Długa) 8, II p. front
נעמט-אן צום פארבען אלע ארט פוטער אויף אלע קאלירען, ווי אויך אפפרישען אויף די פאריגע קאליר. נעמט-אן צום שטרייכען שטרימלען און אלע ארט פוטער דורך עלעקטריע, דאס די אויבערהאר ווערט נישט בעשעדיגט. אלעס נאך לעצטער מעטאדע. | דויערהאפטיגע פארבען. | צוגענגליכע פרייזען.
רייניגונג פון ווייספוטער.

וויכטיג פאר דאמען!
אויף אויסצאהלונג: ווי מענטעל, קאסטיומען, פעלץ-ארבייט נאר אויף בעשטעלונג. אייגענע אטעליע לויט די לעצטע מאדע. רעעלע בעהאנדלונג. פינקטליכע אויספערטיגונג. ביליגע פרייזען. 847
A. BERGER, Południowa 6.

Dr. med.
A. Witoński
הארץ און לונגען-קראנקהייט
האט זיך איבערציגען
אויף פיעטרקאווער 80
נעהמט אן פון 5–7 אווענד. 672

Dr. Med.
J. PIK
Wólczańska 57, tel. 23-77
parter
פסיכאטעראפיע פון נערווען-קראנקען. 66
פון 12 — 1 און 5 — 7 אח.
לעמשניצע פרייזען.

Dr. med.
JULJUSZ
BAUM
אקושעריע און פרויען-קראנקה.
צעגעלניאנא 53
טעלעפאן 63-85.
נעהמט אן פון 3—5 נאכמ.
אין קליניק אגראדאווא 10 פון 11,30 ביז 1,30 נאכמיטאג.

Do Szanownej
Publiczności!
W przyjeździe z Francji zatrzymuję się w Łodzi znana
CHIROMANTKA
która odgaduje z ócz, rąk i z kabały, odgaduje z fotografji charakter, usposobienie, oraz imiona znajomych i nieznajomych osób, klijentów swoich. Proszę o przybycie dla przekonania się. Godziny przyjęć: od 11 r. do 1 p.p. i od 2 do 9 w. ul. 6. SIERPNIA 74, po prawej stronie, 1. wejście, 1. piętro. Władam językami: polskim, francuskim i niemieckim. 728

קראוואטען
און שליפסען-מאכערינס ווי אויך א לערן-יונגעל ווערען געזוכט געגען באלדיגע צאהלונג אין קראוואטען-וועש-געשעפט
בארקאווסקי,
נאוואמיעסקא 22

היימישע 888
מיטאגען
צו ביליגע פרייזען
פיעטריקאווער 141.

א בינטעל
שליסלען
געפונען געווארען
אבצונעהמען געגען אנאנסקאסטען אין אדמיג. פון דער צייטונג. 870

א לעקעך-בעקער
געזעלען און א געהילף ווערען געזוכט אין דער קאנדיטאריי
צעגעלניאנא 33

א בוכבינדער
געהילף
ווערט געזוכט ביי 868
שימשעוויטש,
פיעטריקאווער 26.

נייטארינס
ווערען געזוכט
וואכאדניא 50 50
ביי בונאיעווישש. 855

קינא „ERA“

פרי-הער „פלאַרא“

היינט און טעגליך! גרעסטער שלאגער פון דער איצטיגער צייט!

Rinaldo Rinaldini

דער מאַ-דערנער

„גנב פון באגדאד“ — (פרוויען און פערל)

(דער זאַל איז גוט בעהייצט) (פערשטארקטער אָרקעסטער)

פרעכטיגע דראמע אין 10 גרויסע אקטען אין דער הויפּטראָלע דער ליבלינג פון אַלע

Lucjano Albertini

מארגען, שבת, א פארשטעלונג

דעם 10 דעצעמבער 8.30 אָוונט, קומט פאָר אין לאָקאַל פון שניידער-מייסטער-פאַראיין, אל. 1 מאַי 2 לטובת א וואוילטעטיגען צוועק. עס ווערט גע-שפּילט די דראמע אין 4 אקטען פון זאַלאָטארעווסקי

געלד, ליבע און שאנדע

רעזשי טאבאנבסקי, אויסגעפ. דורך דעם אַמאַטאָרען-קרייז „ליבהאבער פון דראמאטישער קונסט“. —

צום שלוס א גרויסער דיווערטיסמענט

אויסגעפיהרט דורך דעם גאנצען אנסאמבל. בילעטען ביי דער קאסע פון זאל אל. 1 מאַי 2 אין טאָג פון דער פארשטעלונג 841

מאַשינען=פאבריק Wilh. BACH

G. m. b. H. APOLDA

ראשעל-מאשינען און קעטלען-ראשעל-מאשינען פאר האנד-און קראפט-בעטריב מיט אויטאמא-טישער מוסטערוועקסעל-פאבריקאציע.

פערטרעטער פאר פוילען:

LEON FRIEDMANN i S-ka

ul. 6-go Sierpnia 3, Telefon 6-09.

מעבעל

מעבעל | קויפט נישט קיין | מעבעל

מעבעל

בעפאר איהר איבערציינט אייך נישט אין מיין

44 מעבעל-געשעפט 44

גדאנסקא (דלוגא) 44

טעלעפאָן 62-56

CH. ŁAZNIK

ווו בײַ מיר קענט איהר מעבעל שעהן גוט בעקומען פערשידענע און ביליג.

בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, ניי-מאשינען, סאמאָווארען, אנציגער א. א. וו. און צאָהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך.

Hemoroidy

ZNAK ANUSOL TOWAROWY

CZOPKI

Anusol

«Goedecke»

LECZNICZY ŚRODEK WYPRÓBOWANY, SPROWADZAJĄCY ULGĘ W CIERPIENIACH

WYSTRZEGAĆ SIĘ PODRABIAŃ. PRAWDZIWY TYLKO W PUDEŁKACH z PLOMBĄ

PRZEDSTAWICIELE NA RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ DOM HANDLOWY

ED. KOCH i W. BORMANN

WARSZAWA, UL. BODUENA №1.

שפאָרזאַמקייט מאַכט רייך! די בעסטע איינקויפסשטעל פון

מעבעל

איז די פירמע

Z. Bocian, Piotrkowska 41

w podwórzu.

צו די בעפאָרשטעהענדע יום - טובים זענען מיר פערזעהען מיט א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע וויענער שטיהל, וויג-שטיהל, פיאנינא-טאבאַרעטען ווי אויך סאַלאָן-איינריכטונגען. 837

פראפעס. פעראיין פון האַנדעלס- און ביורא-אנגעשטעלטע אין לאדז, אל. קאשטשושקי 21.

שבת, דעם 10 דעצעמבער ד. י. 10.30 פארמיטאָג ווערט אין פעראיינס-לאָקאַל פאָרקומען די

אלגעמיינע פערזאמלונג

פון די אנגעשטעלטע פון דער קאנפעקציע-בראַנזשע.

אויף דער טאָג-אָרדנונג געפינען זיך צווישען אנדערען וועגען קאַמף פאַר דעם 8-שעה'דיגען אַרבייטס-טאָג.

די אַנוועזענהייט פון אַלע מיטגלידער איז אומבעדינג נויטיג. 859

פאבריק פון

זשיראנדאלען

ווי אויך גאלוואנישע בראנזיר-אנשטאלט

מ. לידער, לאדז

צעגעלניאַנאַ 33, טעל. 53 41

איהמס אָן אַלערליי געגענשטענדע צו איבעראַרבייטען, פּאָרזילבערען, ניקלען, בראָנזירען און אקסידירען. עס ווערען אויסגעפיהרט אַלערליי רעפאראטורען פון פערשידענע מעטאַלענע און זילבערנע געגענ-שטענדע פּינקטליכע אויספיהרונג. גוט און ביליג מיט א גאראנטיע פאר דויערהאפטיגקייט. 847

„ELEKTRON“

ŁÓDŹ, SIENKIEWICZA 39

SPRZEDAŻ MATERJAŁÓW ELEKTROTECHNICZNYCH PO CENACH UMIARKOWANYCH

Zaginione zostały następujące weksle:

1) Weksel na sumę Zł. 50. — wystawca Perlman na zlecenie Wajnkranca i Sznajderowicza pł. 3/III 1928; 2) weksel na zł. 50. — wystawca A. Weber na zlecenie J. Kapelusznika pł. 15/II 1928. 3) weksel protestowany na sumę Zł. 100. — wystawca I. Herszkowicz zlecenie A. Szer. Znalazca zechce takwe zwrócić do p. Szera, Pieprzowa 12. Weksle zostają unieważnione. 838

רעטשניצע „זדראָוויע“

פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען

אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינערע קראנקהייטען	ד״ר קראוש	3—4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען-קראנקהייטען	ד״ר בראַניסלאַוו, פרענקעל / ״ קלאזענבערג	12.30—1.30, חוץ פרייטאָג מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12
אויגען און קינדער קראנק.	ד״ר איזענסאָהן, מאָרגאַליס	12—1
אינערליכע קראנקהייטען	ד״ר גיבריאַנסקי / ״ קאַץ / ״ לעווי / ״ מאַי העניגס	9½—11½ זונטאָג 9½—11 / 12—2 זונטאָג 1—12 / 3—4½ זונט. 1—2 / 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראנקהייטען	ד״ר סאָלאָווייטשיק אהל / ״ מאַשראַנסקא / ״ פרענקעל	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 / 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 / 5—6.30, זונטאָג 9 - 10.30
כירורגישע קראנקהייטען	ד״ר גאָלדמאַן / ״ פערלים	טעגליך 2—3 / 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראנקהייטען	ד״ר אראָנסאָן / ״ איינעראָווא	12—1, זונטאָג 12—1 / 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האלז און אויערען קראנקהייטען	ד״ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראנקהייטען	ד״ר פאַלק / ״ זאָננענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 / 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד״ר ווייס	5—7
עלעקטרישע באהאנדלונג	ד״ר מ. כאַצען	

וויזיטען אין שטאָט, :-: פּאָקען-שטעלען. :-: רענטגענאָגראַפיע. :-: זעמס-ליכע דורכשטראַהלונגען (קווארץ-לאַמפּען). :-: אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען

די רעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט.

זונטאָג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאָכמיטאָג.

Dr. HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען.

2 נאַווראָט 2

נעמט אָן פון 10 פריה, 1—2 און פון 4 ביז 8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4 ביז 5 נאָכמיטאָג.

פאַר אַנבעמיטעלטע רעשניצע-פרייזען.

א לינקס-מאַשין

פאַר א קאַמאַשענמאַכער אין בעסטען צושטאנד, פרייז-ווערט צו פערקויפען ביי

חנה אַפּאַטאָווסקאַ, מלינארסקא 21, וו. 23.

AKUSZERKA

G. SALIMONOWA

Szkolna 12

נעהמט אָן געבורטען.

Dr med.

STUPEL

Szkolna 12

ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָר און ווענערישע קראנקהייטען, בעגערע-שוואַכע, רענטגען-באַשטראַהלען און קווארץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.

נעמט אָן פון 12—3 נאָכמ. און פון 5—9 אָוונט.

הסתדרות „מזרחי“ בלודז.

ביום א', י״ז כסלו, תרפ״ח, תערך באולם ההסתדרות ה„מזרחי“ בלודז, קילינסקא 44 בשעה 6 בערב בדיוק

אספת חברים ה„מזרחי“ „צעירי מזרחי“ ו„החלוץ המזרחי“

סדר היום: 1) דרישותינו לועידה הארצית החמישית של המזרחי בפולין שתהיה בורשה בימים א' עד ג' טבת ש״ז. 2) שאלות החנוך ברוח המזרחי, 3) עבודת המזרחי בארץ ישראל, 4) תנועת הנוער המזרחי, 5) בחירת צירים אל הועידה הארצית החמישית.

ועד „המזרחי בלודז“. 854

די טעג איז פארגעקומען די ערעפנונג אין לאָדז פון דער

ערשטער פוילישער מענאזשעריע

הויפּט-איינגאנג זאכאָדניאַ 2—6 געגענאיבער וואָיעוואָודזטוואָ, ווי אויך פון דער אגראַראָווא גאַס 9, אין דער געביידע פון קייליכס ברויעריי.

די מענאַזשעריע בעשטעהט פון

60 זעלטענע ווילדע לעבעדיגע חיות

די מענאזשעריע איז אָפען טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אין אָוונט. 874

אַכטונג! עס ווערט אנגענומען היינט פון פערשידענע ראסען צו דרעסירען.

א

יך בעזיץ אַ גרויסען פריי-פלאַץ מיט שאפּעס

און א פראנטלאַדען מיט א קאַנטאָר

אין צענטרום פון שטאָדט און מיט מיין מיטארבייט זוך איך

א שותף מיט קאַפּיטאַל

ס'קען זיין פון וועלכער עס איז בראַנזשע. אָפּפערטען אין דער ערמיני. פון „נ. פאָלקסבלאַט“ פאַר „מיטאַרבייט“ 861

CASINO

היינט מעכטיג פילם-מייסטערווערק!!!

לויט דער רירהרענדער ענגליש-כינעזישער דראַמע

„מאַנדאַרין וואָו"

ראמאַנס פון אַ שעהנער כינעזערין מיט אַן ענגלענדער... די שאטענס פון די פריהערדיגע דורות פערלאַנגען נקמה אין בלוט... די ליבע פון דער מוטער און דאס פּראָבלעם פון הייראַטס-טריישאַפט...

בונט פון די קוליסען, געפיהרט דורכ'ן מעכטיגען מאַנדאַרין... פערניכטען די ווייסע טייוולאַנים און פערברענגען זייערע שיפען...

מאטא: לאָמיר זיך צוקוקען צו דער געהיימניש-פולער כינעזישער וואָגנה: וויפיל ליידענשאַפטען, וויפיל דער באַרבאַריזם. וואָס האָט לאַנגע יאָהרען געדויערט צוזאַמען מיט וואונדערליכער חכמה פון קאָן-פו-טסע.

די היפּטראָלע שפּילט דער מעכטיגער אַקטיאָר פון טויזענדער געזיכטער, מייסטער פון דער כאַראַקטעריזאַציע און קרעפטיגע אויסדרוק

LON CHANEY

דער אונפערגעסליכער פון בעוואוסטען פילם „געשפּענסט אין דער אָפּערע".

איהם סעקונדירען די אונפערגלייכליכע פילם-שטערנס:

Renee Adoree, Luiza Dresser, G. Olmsted

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אויסגעפיהרט דורכ'ן סימפאָנישען אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר.

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג פון 1.30 נאָכמיטאָג.

Grand-Kino

2 שלאַגערן אין 1 פּראָגראַם!

LON CHANEY מייסטער פון דער מאַסקע, מענש פון 100 געזיכטער

אויך **Norman Kerry** און **Jim Grawford**

אין דער סענסאַצ. עראָטישער דראַמע אין 8 אַקטען

„דער צירק-טייוועל"

(דער מענש אָהן הענד).

אונגעוועהנליכע פּייע ליבע פּרעמיערע! — 2 שלאַגערן אין 1 פּראָגראַם:

די אונבעזיגטע קעניגען פון געלעכטער **Charles Murray i Jack Mulhalt**

אין דעם פרעהליכען 8, אַקטיגען פארס

„די מאַמע דער לויבט נישט"

—יונגער'ן נאָמען—

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען 4 אַ זייגער נאָכמ. שבת, זונטאָג און יום-טוב 1 נאָכמ. פּרייזע אויפ'ן ערשטען סעאַנס פון 50 גר. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ר. קאַנטאָר.

SPLENDID

היינט פּרעמיערע!

דער געניאַלער און אונפערגלייכליכער **Douglas Fairbanks** אין דער פּרעכטיגער פילם-עפּאָפּעע א. נ.:

„צווערך דיאַמאַנטען"

מעכטיגע דראַמע אין 12 אַקטען אויפ'ן גרונד פון דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון **Aleksander Dumas** „די דריי מושקעטיר'ס". :-: די זאַך שפּילט זיך אָפּ אין פראַנקרייך.

אין דער ראָל פון פראַנצויזישען קעניג לודוויק דעם 13-טען

ADOLF MENJOU

מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי. אָנהויב 4.30 נאָכמיטאָג. :-: שבת און זונטאָג פון 1.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג. אויפ'ן 1-טען סעאַנס זענען די פּרייזען פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

APOLLO

די לעצטע טעג! — די נייעסטע פּראָדוקציע אויפ'ן סעזאָן 28 1927 אונגעוועהנליכער ערפאָלג פון קאָמיזם! — די לעצטע טעג!

אונאויפהערליך געלעכטער! — פּרעכטיגע אויסשטאַטונג!

PAT i PATACHON

אין דער נייער

„טראַן-שטיצער"

אויסער'ן פּראָגראַם:

„די בריגאַדע און ווינדעלער"

אַ פאַרס-גראָטעסקע אין 2 אַקטען א. נ.:

CORSO

היינט פּרעמיערע! צום 1. מאָל אין לאָדז!

דער קעניג פון די קאָוובאָיען

KEN MAYNARD

מיט זיין פערדעל **Tarzan** אין 8-אַקט. קאָוובאָי-בילד:

דער מענש, וועלכער האָט דעם טויט געזעהן

אויסער'ן פּראָגראַם: פאַרס אין 2 אַקטען.

ODEON

היינט פּרעמיערע! צום 1. מאָל אין לאָדז!

גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם:

פאַריז ביי טאָג און ביי נאַכט

8 אַקטען פון פּאַסירונגען פון אַ יונגען אַמעריקאַנער אין דער וועלט-הויפּט-שטאָט. אין דער הויפּט-ראָל **MIKOŁAJ RIMSKI**

אויסער'ן פּראָגראַם: **Pat i Patachon** אין בילד „די טענצערין" פאַרס אין 8 אַקטען. :—:

נור ביז מאָנטאָג-גרעסטער סופּער-שלאַגער פון דער וועלט! 4. בילד פון דער גאָלדענער סעריע 1927–28

„בלוט-ברודערשאַפט"

(„BEAU GESTE")

מעכטיג מייסטערווערק פון דער אַלוועלטליכער קינאָ-טעכניק פון די געשיכטען פון די פרייע גייסטער פון דער פרעמדער לעגיע אויף די זאַמדען פון דער מדבר סאַכאַראַ.— אין דער הויפּט-ראָל דער געניאַלער פילם-קינסטלער **RONALD COLMAN** בלוטיגע געהיימנישען פון דער מדבר, געוואַלטיגער אָנגריף פון די בעדואינער אויפ'ן פראַנצויז. פאָרט, העכסטע אָנשטרענגונג פון העלדענמוט, טרייהייט און צניעות. ריהרענדע פּאַטאַליסטישע סצענעס. רעזיגנאַציע, פערצווייפלונג, צניעות און גלאַנץ פון אידעאַל. עגזאָטישע ליידענשאַפטען, מייסטערהאַפטער רעזשי.

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען: היינט, פרייטאָג 5 אָווענד, שבת און זונטאָג—1 אַ זייגער. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

KINO „SYRENA" TEATR

ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

פערשטאַרקטער אָרקעסטער.

878

עלטערען!

פאַר 3 זלאָטעס אַ וואָך לערנט געלערנט מיט קינדער... דער וואָס לערנען אין פאָלקס-שולען: חומש, רש"י, נ"ך משניות, גמרא, יהדות, היסטאָריע, יעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריוו... בעהאַנטשאַפט מיט מעטאָדיקע... לעהרער י. ד. ראַזענפעלד, פּלאַץ וואָלנאָששי 3 ... ס'הערן אויך אָנגענומען אָנפענגער פון 5 יאָהר אַן!

אויסגעצייכנעט מיט מעהרערע גאָלד-מעדאַלען, ווי אויך מיט גראַן-פּרי

כעמישע וועשעריי און פאַרבעריי

פון הערען, דאַמען-גאַרדעראָבען,

ווי אויך דיוואַנעס און גאַרדינען, עס ווערען אָנגענומען ווידען-שטאָפען צום אויפפאַרבען אין אַלע קאָלירען, אויך אויף מאָדערנסטע, אויך פערלאַנג ווערט די אַרבעט אויסגעפיהרט אין 24 שטונדען. עס ווערען אָנגענומען אַבאָנעמענטען אויף רייניגען אַלער אַרט קלייד און גאַרדעראָבען ווערען צוגעשטעלט אויפ'ן אָרט.

249

JAN CEBULA, Piotrkowska 116 Telefon 29–75.

אויף בעקוועמע בעדינגונגען

עמפּפעהלט מעטאַל-בעטען, שפּאַציר-וועגעלעך, געבעטע און דראָט-מאַטראַצען, אויך צו מעבעל-בעטען לויט מאָס

„Patent" וואַש-טישען ווי אויך ראָוערען ווערט אַמביליגסטען געקויפט אין פאַבריקס-לאַגער „DOBROPOL"

Łódź, Piotrk. 73, w podwórzu.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.